RADU TEODORESCU

SFÂNTUL SOFRONIE: MĂRTURISITORUL ŞI ASCETUL DIN MUNTELE DE LA AFTEIA

Cugir 2025

CUPRINS

Introducere
1. Contextul istoric al vieţii Sfântului Sofronie de la Afteia
2. Vocaţia Sfântului Sofronie către viaţa monahală
3. Sfântul Sofronie ca mărturisitor al credinţei creştin ortodoxe în faţa ereziei
4. Sfântul Sofronie de la Afteia ca ascet creştin ortodox
5. Sfântul Sofronie ca model ce nu a făcut nici un compromis în materie de dogmă creştin ortodoxă într-o lume ce uită de ortodoxie
6. Sfântul Sofronie deşi prigonit pentru ortodoxie nu a renunţat la ea în cele mai vitrege condiţii

Concluzii

INTRODUCERE

Sfântul Sofronie Popovici din Şăliştea Albei (numele de mirean a fost de Stan Popovici şi după unii Stan Popa) este o persoană care aparţine nu numai României ci şi istoriei comune pe care am avut-o cu Imperiul Habsburgic sau mai bine spus cu Imperiul austro-ungar. Datele despre el sunt destul de puţine în istorie. Nu se ştie exact anul naşterii sale dar se presupune că a fost în jurul anului 1700. La fel de bine nu se ştie nici anul morţii sale şi se presupune că a fost după anul 1771. Prin urmare putem deduce că el a trăit peste 70 de ani. Azi după mai multe sute de ani de la moartea sa nu i se mai cunoaşte locul mormântului. Aceasta fiindcă au fost mai mulţi care au voit să îi găsească moaştele. Poate aşa a fost voia lui Dumnezeu că nu ajungem să ştim unde a fost înmormântat deşi se crede că Sfântul Sofronie a trecut din viaţă la Mănăstirea Cozia din Ţara Românească.[1]

Această carte este nu este atât una despre istoria vieţii Sfântului Sofronie – deşi avem inclus în ea un capitol despre viaţa sfântului – ci mai mult o meditaţie morală şi spirituală despre acest sfânt român. Cu mai mulţi ani în urmă am scris un studiu despre Sfântul Sofronie dar am găsit de cuviinţă să scriem o carte mai extinsă care să abordeze persoana şi lucrarea sfântului.

Vom vorbii în această carte de două mari trăsături ale Sfântului Sofronie care credem că au fost definitorii pentru viaţa sa:

1. mărturisitor pentru ortodoxie
2. şi ascet (nevoitor) creştin ortodox.

Prin urmare ce este un mărturisitor pentru ortodoxie? **„Mărturisitor** este în creștinism un titlu dat unui sfânt care a suferit în mod public persecuții și torturi pentru credință, dar nu până la moarte.

Cea mai veche utilizare a acestui titlu este de a indica un sfânt care a suferit persecuții și torturi pentru credință, dar nu până la moarte. În Biserica Latină, este folosit pentru orice sfânt, precum și pentru cei care au fost declarați binecuvântați, care nu pot fi încadrați în niciuna dintre următoarele categorii: mucenic, apostol, evanghelist sau fecioară. Pe măsură ce creștinismul a apărut ca religie dominantă în Europa, persecuțiile au devenit rare, iar titlul a fost dat persoanelor care au trăit o viață sfântă și au murit în pace."[2]

Sfântul Sofronie a fost un mărturisitor pentru ortodoxie fiindcă el a fost cel care în timpul său de secol XVIII-lea s-a confruntat cu apariţia Uniaţiei sau a Bisericii Greco-Catolice. Care a fost contextul apariţiei Uniaţiei?[3]

Odată cu reformatorii din Biserica Catolică (Luther, Calvin şi Zwingli) ei bine Vaticanul a căutat să vină cu o soluţie la pierderile mari teritoriale protestante. Aşa că s-a născut în catolicism idea unui compromis: crearea unui noi Biserici în cadrul catolicismului: Biserica Greco-Catolică sau Biserica Unită cu Roma. Aceasta biserică era una care după cult era ortodoxă dar după ierarhie şi dogmă era catolică. Ea nu era administrată de un sinod ortodox ci de papa de la Roma. Catolicii de la Vatican – în special călugării din ordinul iezuit – au ochit cu această pseudomorfoză[4] greco-catolică pe ortodocşii din estul Europei (deci spaţiul dintre Grecia şi Rusia).[5]

Ei bine catolicii au profitat de situaţia confuză politic mai ales din Imperiul Habsburgic în care împăraţii de la Viena erau catolici şi subiecţii din Ardeal erau ortodocşi. Aşa că ei au voit să îi includă în acest proiect de compromis ecclesial şi moral de a fi uniaţi, adică greco-catolici mai toate popoarele creştin ortodoxe.

În acest context va apare persoana providenţială a Sfântului Sofronie care fiind călugăr în Muntele Afteia se poate spune că a luat atitudine şi a lucrat pentru a îi ţine pe românii ortodocşi în credinţa lor strămoşească: credinţa creştin ortodoxă. Credinţa creştin ortodoxă a românilor a fost pecetluită de mulţi sfinţi creştin ortodocşi de mai înainte de Sfântul Sofronie: Sfântul Ioan Casian, Sfântul Nicodim de la Tismana, Sfântul Daniil Sihastrul sau Sfântul Mucenic Sava de la Buzău.

În această carte prin urmare ne propunem să facem o trecere în revistă a persoanei Sfântului Sofronie şi să prezentăm actualitatea mărturisirii sale ortodoxe pentru vremurile noastre.

După cum am spus obiectivul cărţii nu este de a intra în polemici istorice cu privire la Sfântul Sofronie ci mai mult de a îi prezenţa personalitatea duhovnicească: acea de mărturisitor creştin ortodox, ascet şi călugăr.

---

[1] https://ro.wikipedia.org/wiki/Sofronie_de_la_Cioara (accesat pe 11.05.2025).

[2] https://ro.wikipedia.org/wiki/M%C4%83rturisitor (accesat pe 10.05.2025).

[3] https://ro.orthodoxwiki.org/Na%C8%99terea_unia%C8%9Biei_%C3%AEn_Transilvania (accesat pe 11.05.2025).

[4] Pseudomorfoză este un termen mineral care desemnează o rocă care pare una dar în realitate este alta. Prin urmare o pseudomorfoză este un fals.

[5] A se vedea Sfântul Dumitru Stăniloae, *Uniatismul din Transilvania: încercare de dezmembrare a poporului român* (Bucureşti, 1973).

Din ce ştim Sfântul Sofronie nu a fost un mare erudit, aceasta fiindcă mărturiile istorice ne spune că ar fi avut numai 4 clase, deci ştia să scrie şi să citească. Totuşi sfinţenia creştin ortodoxă nu ţine de gradul de erudiţie la care au ajuns. Vom da numai două cazuri în acest sens:

1. Sfântul Antonie cel Mare nici el nu era un erudit dar avea o audienţă mai mare în Egipt decât cea a marilor filosofi ai egipteni ai timpului,
2. Şi Sfântul Paisie Aghioritul (+1994) şi el a avut numai 4 clase dar a fost făcător de minuni şi unul dintre cei mai mari sfinţi creştin ortodocşi din secolul XX.

Prin urmare am spus că Sfântul Sofronie a fost un mărturisitor creştin ortodox. Iată ce spunea despre mărturisitori teologul Constantin Rus: „ce înseamnă a mărturisi pe Iisus Hristos în faţa oamenilor? Înseamnă a recunoaşte în Dumnezeu pe Creatorul universului şi al oamenilor. Înseamnă a-L recunoaşte pe Iisus Hristos drept Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu. Prin urmare, înseamnă a intra într-o ordine de gândire religioasă. Înseamnă a nu ne considera autonomi, ci dependenţi de Dumnezeu, atât cu privire la începutul, cât şi cu privire la sfârşitul nostru.

A-L mărturisi pe Dumnezeu şi pe Iisus Hristos înseamnă a mărturisi filiaţia noastră divină. Înseamnă a mărturisi că suntem creaţi de Dumnezeu şi că trăim şi existăm în această ordine, în această rânduială divină. Înseamnă a recunoaşte că nu suntem autonomi, aşa cum nu putem fi autonomi faţă de tatăl nostru cel pământesc.

Putem noi să ne lepădăm de propria noastră naştere? De propriii noştri părinţi? Nu putem. Nu putem fi autonomi faţă de ei. Putem fi autonomi faţă de multe alte lucruri, dar noi cei credincioşi nu putem fi autonomi faţă de părinţii noştri de pe pământ, nici faţă de Părintele nostru cel ceresc. Depindem de El, trebuie să-L mărturisim, să-L recunoaştem. Şi odată cu El, şi pe Fiul Său, Iisus Hristos, şi pe Duhul Sfânt."[6]

Pe lângă caracterul de mărturisitor pentru ortodoxie a Sfântului Sofronie vom mai vorbii de alte calităţi distinctive ale sale:

- a luptat contra ereziei,
- nu a făcut nici un compromis moral
- şi a răbdat prigoană pentru credinţa sa.

Nu se cunosc minuni ale Sfântului (există o legendă care nu este singur că este adevărată că ar fi lovit cu un toiag o stâncă din care a izvorât apă) şi pentru a evidenţia persoana Sfântului Sofronie vom face recurs la 14 întâmplări din tradiţia creştin ortodoxă care îl înscriu în contextul larg al asceticii şi misticii creştin ortodoxe.[7]

Caracterul de ascet al Sfântului Sofronie poate să se compare cu ceea ce scria Maica Sincletica: „Maica Sincletica avertizează cu luciditate: „cu cât atleții progresează mai mult, cu atât se lovesc de un adversar mai puternic". Cu alte cuvinte, în viața unui ascet, tensiunea nu încetează niciodată. Ba dimpotrivă, pe măsură ce înaintezi duhovnicește, crește și intensitatea confruntării cu răul. Un asemenea avertisment vrea să aducă înțelepciune și înțelegere în rândul nevoitorilor și să nu îi lase animați de speranța iluzorie a odihnei sau a simplificării lucrurilor pe măsură ce înaintezi spiritual.

Și tot maica Sincletica a zis: „Există și o asceză pusă la cale de dușman. Ucenicii săi o practică. Așadar, cum să discernem asceza dumnezeiască și împărătească de cea tiranică și demonică? Este limpede că plecând de la buna măsură. Să trăiești tot timpul după regula postului. Nu posti patru sau cinci zile la rând și în ziua următoare să te îmbuibezi de mâncare. Lipsa de măsură strică tot timpul. Postește cât ești tânăr și sănătos, căci va veni bătrânețea cu bolile ei. Cât poți, adună hrană, ca să-ți găsești odihnă când nu vei mai putea".

Asceza nu este ceva bun în ea însăși, nu are sens când este practicată doar pentru performanța în sine. Prin urmare, asceza poate fi bună, dar poate să fie și eretică sau demonică. Un prim criteriu pe care îl oferă amma Sincletica pentru asceza demonică este că aceasta e tiranică. Nu se naște în cadrul unei legături de dragoste cu Dumnezeu, ci din frică ori mândrie. Ajungi să fii stăpânit și terorizat de asceza pe care o practici. E o formă de sclavie în care te scufunzi prin voia ta proprie."[8]

Deşi ştim că Sfântul Sofronie a fost căsătorit ei bine după moartea soţiei sale va lua calea monahismului şi va întemeia Mănăstirea de la Afteia dimpreună cu câţiva ucenici ale căror nume istoria nu le mai reţine. Climatul montan de la Afteia situat la 600 m de la nivelul mării este unul care predispune la asceză şi la nevoinţă.

Prin urmare nu greşim când spunem că Sfântul Sofronie a fost un ascet creştin ortodox. Deşi călugărit în Ţara Românească el va face multă nevoinţă la Afteia. Prin nevoinţă înţelegem:

---

[6] Constantin Rus, Ziarul Lumina (accesat pe 10.05.2025).

[7] A se vedea Sfântul Dumitru Stăniloae, *Ascetica și mistica ortodoxă* (București, 1992).

[8] Paul Siladi, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/masura-ascezei-196916.html (accesat pe 10.05.2025).

- post,
- priveghere
- şi rugăciune.

Nevoința Sfântului Sofronie de la Afteia a fost mare dar a fost în cadrele bunei măsuri. Tot Maica Sincletica spunea în acest sens: „un alt criteriu definitoriu pentru asceza sănătoasă este buna măsură. La prima vedere, un asemenea criteriu poate părea vag și imprecis. Ce anume este dreapta măsură? Cum arată lipsa exceselor? Aparenta imprecizie a acestei îndrumări vine din multitudinea de factori care trebuie luați în considerare, între care cel mai important este omul care practică asceza, structura sa intimă și resursele sale.

Totuși, maica Sincletica îndeamnă mai departe să trăiești în permanență după regula postului. Adică să păstrezi o regulă constantă a înfrânării. Să nu te avânți în a nu mânca zile în șir, pentru ca apoi, răpus de poftă, să mănânci prea mult. Adică, în viața ascetică este necesar să cauți stabilitatea și o anumită constanță; un echilibru de anduranță.

Apoi, amma Sincletica vede asceza ca pe un proiect de toată viața. Așadar, echilibrul se obține nu doar judecând momentul prezent, ci întregul. Iar nevoința trebuie dozată în așa fel. Mai mult atunci când ai resurse mai mari, iar apoi, când poți mai puțin, să te hrănești din ceea ce ai acumulat prin verva ascetică. La tinerețe mai mult, pentru că ai putere și fizică și psihică mai mare, iar la bătrânețe, adecvat posibilităților tale, ca să nu risipești și ce ai acumulat până atunci.”[9]

Doi pelerini creştin ortodocşi au ajuns la Mănăstirea Afteia.

- Frumos loc.
- Este multă linişte aici.
- Aşa este.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Aici a trăit Sfântul Sofronie de la Afteia.
- Am auzit de el.
- A fost un mărturisitor pentru ortodoxie.
- În ce sens?
- A luat atitudine contra uniaţiei.
- A Bisericii Unite cu Roma?
- Da.
- Nu ştiam.
- Da. A fost omul lui Dumnezeu.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă a ţinut la păstrarea nealterată a credinţei creştin ortodoxe.
- Frumos.
- Cred că el a avut multe ispite în lupta sa.
- De ce?
- Fiindcă cel rău (diavolul) îi războieşte pe sfinţii lui Dumnezeu.
- Cum?
- O să îţi spun o întâmplare pe care am auzit-o recent.
- Care?
- Un ascet ajunsese sporit în virtute.
- Frumos.
- Odată a trecut pe la el diavolul.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Şi?
- Diavolul i-a spus aşa.
- Ce?

[9]Idem.

- Ah, până acum m-ai biruit, dar unde-o să mi te duci, în cei 40 de ani care ţi-au mai rămas de trăit, oare n-o să te dobor eu pe tine?
- Ciudat.
- Şi diavolul a plecat.
- Din clipa aceea însă un gând începu să nu-i mai dea pace ascetului.
- Care?
- O să mai trăiesc încă 40 de ani, ohoooo! Si dacă sunt de atâta timp la pustie, de ce n-aş arunca o privire la ce fac ai mei în lume? Să văd dacă părinţii îmi mai trăiesc, să-mi văd fraţii, să-mi cunosc nepoţii, să văd cum arată lumea, doar mai am 40 de ani de viaţă. Şi după o lună-două o să mă întorc.
- Şi ce a făcut?
- Şi-a aruncat sămânţa - diavolul e maestru, iscusit.
- În ce sens?
- Si dacă scăpăm din plasele sale este din milostivirea lui Dumnezeu.
- Şi ce a urmat?
- Pe când se pregătea de plecarea în lume, lui Dumnezeu I s-a făcut milă de el: după atâţia ani de nevoinţă, de trudă şi chin la pustie, să-l las pe mâna diavolului? N-o să-l las. Şi i-a trimis un înger chiar când acesta o pornise la drum.
- Şi ce i-a spus îngerul?
- Întoarce-te acasă, sărmane, întoarce-te la chilia ta, nu ti-au mai rămas decât câteva zile de viaţă. De unde ştie diavolul că mai ai de trăit 40 de ani? Iar tu ai muşcat din momeală. Mai ai de trăit doar câteva zile. Du-te înapoi, ca Dumnezeu să te ia de la locul tău de nevoinţă.
- Deci a fost minţit de diavol?
- Da.
- Şi ce a urmat?
- Şi, într-adevăr, după câteva zile a adormit.
- Ce viclean este diavolul?
- Ştia că mai are de trăit şi a voit să îl facă să moară afară din mănăstire.
- I-a aruncat o sămânţă ca să se prindă şi să dea rod.
- Înţeleg.
- Aşadar, până şi oamenii luminaţi se află în primejdia rătăcirii.
- Crezi?
- Da.
- Probabil că şi Sfântul Sofronie a avut astfel de ispite?
- Nu ştim sigur.
- Aşa este.
- Oricum ştim că nu a avut o viaţă uşoară.
- A fost întemniţat de mai multe ori.
- Da, austro-ungarii îl considerau extrem de periculos.
- Un singur călugăr?
- Aşa se pare.
- Am să caut să citesc mai mult de acest Sfânt Sofronie.
- Sunt destul de puţine lucruri scrise despre el.
- Dar esenţialul îl ştim nu?
- Da.
- A fost preot de mir şi mai apoi după moartea soţiei s-a călugărit?
- Da.
- Frumos.
- Este bine să ştim că mărturisirea ortodoxiei în condiţii de prigoană nu este numai o dovadă de mare curaj ci şi de sfinţenie.
- Asta o ştiu.
- Sfântul Sofronie nu a fost martirizat pentru credinţa lui dar nici departe de nu a fost.
- De ce?
- Fiindcă românii de la timpul său l-au iubit şi susţinut.[10]

[10] https://www.crestinortodox.ro/sfaturi-duhovnicesti/vedenii-descoperiri-160469.html (accesat pe 10.05.2025).

Faptul că Sfântul Sofronie a fost susţinut de populaţia creştin ortodoxă a Transilvaniei ne-o spun mai multe documente prin care înţelegem că deşi românii au ca strămoşi pe romanii din Imperiul Roman catolicismul rămâne în cele din urmă o erezie. Se poate spune că acest lucru este un paradox al vieţii Sfântului Sofronie care a ştiut că religia nu trebuie să fie amestecată cu naţionalitatea. Părintele Liviu Ilie preot din localitatea Sfântului Sofronie spunea: „a fost iubit şi apreciat de oameni căci, mărturisesc aceştia, în 1761, în faţa autorităţilor vremii: "singura dorinţă este de a obţine liberul exerciţiu al religiei ortodoxe, popa Sofronie să poată merge prin toată ţara noastră şi să înveţe pe popii noştri neuniţi legea grecească" şi adaugă ei că pentru "învăţătorul Sofronie noi toţi românii din Ardeal mai bine murim decât să sufere el prigonirea, căci noi l-am înduplecat... să ne înveţe legea noastră neunită".”[11]

CAPITOLUL 1

CONTEXTUL ISTORIC AL VIEȚII SFÂNTULUI SOFRONIE DE LA AFTEIA

În acest capitol vom vorbii despre datele istorice ale vieţii Sfântului Sofronie de la Afteia. Aceasta fiindcă sunt mulţi care eventual nu ştiu prea multe despre acest sfânt care vine din negura istoriei europene şi româneşti. „Călugărul Sofronie s-a născut în satul Cioara din comitatul Hunedoarei (astăzi Sălişte, jud. Alba), după anul 1700 într-o familie preoţească, cu numele de Stan Popovici.

Din înscrisurile de pe unele cărţi bisericeşti (regulă aplicată în perioadele respective) de la schitul Afteia - din Plăişorul Ciorii rezultă că popa Stan din Cioara a fost feciorul răposatului Ioan din Țara Românească, fapt probabil ce justifică şi prezenţa sa dincolo de Carpaţi.

A fost preot de mir în satul Cioara fiind hirotonit în anul 1728 la Arad de către episcopul Vichente Ioanovici.

În anul 1750, după ce a rămas văduv, a primit cinul monahal în Țara Românească la Mănăstirea Cozia, luând numele de Sofronie, după numele patriarhului Ierusalimului, care a fost un înflăcărat apărător al ortodoxiei, instalându-se la schitul Afteia, situat la o altitudine de cca 600 m, din Plăişorul Cioarei, într-o zonă mirifică.

Din însemnările preotului Nicolae Benţa, paroh în Cioara între anii 1840-1851 rezultă că mănăstirea din Plaiul Cioarei a fost închinată la Mănăstirea Cozia din Țara Românească.”[12]

Prin urmare se poate vedea că Sfântul Sofronie a avut o origine modestă. De fapt mai mulţi sfinţi şi mari sfinţi creştin ortodocşi au provenit din medii modeste. Să nu uităm că sfinţii apostoli au fost pescari de meserie şi totuşi prin ei Iisus a schimbat lumea (ne referim la lumea creştină).

Se poate vedea că Sfântul Sofronie a simţit că misiunea lui era să apere ortodoxia românească în vremuri în care surogatul şi simulacrul creştin al uniaţiei greco-catolice. El nu şi-a luat un alt nume monahal la întâmplare. Sfântul Sofronie al Ierusalimului – sirian din Damasc de origine – a luptat împotriva ereziei monotelite[13] şi sub el Ierusalimul a căzut în anul 637 sub sarazini (musulmani).[14]

„După moartea soției sale s-a călugărit la Mănăstirea Curtea de Argeș din Țara Românească. Potrivit lui Nicolae Iorga, călugărul Sofronie „abia putea ceti și numai foarte rău scrie”.

Sofronie s-a reîntors mai târziu la Cioara, satul natal, unde a construit un mic schit din lemn în pădurea din apropierea așezării, adunând și câțiva ucenici. Acolo ar fi ținut și câțiva copii la învățătură. Și-a dedicat viața monahismului până în 1757, când a început să promoveze o răzvrătire împotriva Unirii religioase a românilor ardeleni, adică împotriva Bisericii Române Unite.[15]

După cum a spus marele istoric Nicolae Iorga ei bine Sfântul Sofronie nu a fost un mare erudit. Totuşi trebuie să ştim că lipsa erudiţiei nu este un impas în a ajunge sfânt. Trebuie să ştim că sunt şi sfinţi care au fost mari eruditi şi chiar mari filosofi. Ar fi destul de amintim pe Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful, pe Sfinţii trei ierarhi, pe Sfântul Maxim Mărturisitorul sau pe Sfântul Grigorie Palama.

---

[11]Liviu Ilie, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/sarbatoare-in-satul-lui-sofronie-de-la-cioara-24243.html (accesat pe 10.05.2025).

[12] https://www.dacoromania-alba.ro/nr35/sfantul_cuviosul_sofronie.htm (accesat pe 10.05.2025).

[13] Erezie care susţinea că în Iisus există numai o singură voinţă: voinţa dumnezeiască şi să nu există şi o voinţă omenească.

[14] https://ro.orthodoxwiki.org/Sofronie_I_al_Ierusalimului (accesat pe 13.05.2025).

[15] https://ro.wikipedia.org/wiki/Sofronie_de_la_Cioara (accesat pe 10.05.2025).

Se pare că totuşi Sfântul Sofronie avea apreciere faţă de cultură şi cunoaştere fiindcă putem vedea că la Afteia a luat mai mulţi copii cărora le-a fost învăţător. Este o mare noblețe ca din puţinul pe care îl ai să dai şi altora.

„Împotrivirea la acţiunile de catolicizare a determinat pe fibirăul[16] de la Vinţ (centrul administrativ) însoţit de o trupă de 12 soldaţi, să organizeze în noaptea din Duminica Floriilor a anului 1757, arestarea şi întemniţarea călugărului Sofronie de la Afteia.

Acţiunea însă nu a reuşit deoarece Sofronie a scăpat cu fuga din timpul nopţii. În schimb, "victoria" atacatorilor s-a realizat prin distrugerea bisericii şi a chililor călugărilor care au fost alungaţi din zonă."[17]

Este de amintit aici că este cumva destul de ciudat că autorităţile vremii au găsit Mănăstirea Afteia aşa de periculoasă fiindcă locul unde este ea este unul chiar izolat. Chiar aşa de mare să fie fost frica de nişte călugări uitaţi de lume? Se pare că da. Sau la fel de bine ne putem da seama că cel rău (diavolul) nu iubea ceea ce avea loc la Mănstirea Afteia la fel cum nu i-a plăcut nici lucrarea de propovăduire a lui Iisus.

„Între anii 1759-1761 s-a desfăşurat o adevărată **răscoală religioasă antiunionistă condusă de ieromonahul *Sofronie de la Cioara*.** Mişcarea s-a extins până în Sătmar şi Maramureş unde circulau scrisori de la Sofronie. **S-au ţinut mai multe adunări (soboare) în care preoţii şi credincioşii declarau că revin la Ortodoxie** (Santău, Dorolţ, Corni, Gherdani, Dengheleg – Satu Mare, Budeşti – Maramureş). Dar comitele Sătmarului a luat măsuri energice pentru oprirea mişcării de revenire. A ordonat să fie închisă graniţa spre Transilvania, aducând unităţi militare de-a lungul ei. Numeroşi credincioşi au fost arestaţi şi întemniţaţi, iar preoţii uniţi alungaţi din parohiile lor de credincioşii reveniţi, au fost chemaţi înapoi, dându-li-se iarăşi bisericile.[18]

Se poate vedea că vestea despre prigoana Sfântului Sofronie s-a răspândit destul de repede şi a ajuns până la capătul ţării la Satul Mare. Ardelenii erau ancoraţi în credinţa lor creştin ortodoxă şi şi-au dat seama că uniaţia este mai mult o stratagemă politică a Vaticanului pentru a îşi asigura setea cezaro-papală de slavă lumească.[19]

„Catolicii, cu toate că au avut de partea lor armata şi autorităţile habsburgice locale şi centrale, iar pe deasupra diabolicul cod penal şi de procedură terezian, nu au reuşit să înfrângă rezistenţa românilor decât parţial, în localităţile în care au existat şi condiţii prielnice acestor situaţii, care se pot constata analizând şi datele Şematismului Mitropoliei greco-catolice de la Blaj din anul 1900."[20]

Este o realitate tristă că în Europa de mai multe ori creştinii au ajuns să se lupte şi să se bată între ei. Exemple ar fi mult prea multe dar aici vom da numai un caz: Noaptea Sfântului Bartolomeu. „**Noaptea Sfântului Bartolomeu** a fost un masacru comis asupra protestanților din Franța. Masacrul a fost declanșat de puterea de stat în noaptea dintre 23 și 24 august 1572, zi în care în calendarul romano-catolic este comemorat Sf. Bartolomeu. Masacrul a durat câteva zile la Paris, de unde s-a extins în 20 de alte orașe, în care a durat câteva săptămâni. Au fost atacați și masacrați aproape 30.000 de hughenoți, fiind considerat de unii "cel mai mare masacru religios al secolului"."[21]

Se poate spune că viaţa Sfântului Sofronie de la Afteia a fost şi ea un fel de Noapte a Sfântului Bartolomeu numai că în cazul de faţă protagoniştii au fost catolicii şi ortodocşii.

„În vâltoarea acestor evenimente, călugărul Sofronie a reapărut în toamna anului 1759 la Adunarea de la Apold, organizată de protopopul Ioan din Sălişte, în care s-a stabilit programul de acţiune pentru redeşteptarea conştiinţei ortodoxe a românilor din Ardeal.

În cadrul acestui program, călugărul Sofronie la data de 6 octombrie 1759 s-a aflat la Brad unde a adresat o proclamaţie, către locuitorii oraşului, prin care explica decretul din 13 iulie 1759 a Curţii de la Viena, privind libertatea românilor de a avea posibilitatea de a opta, pentru a rămâne la credinţa străbună sau de a trece la catolicism şi a se uni cu biserica Romei.

Cuviosul Sofronie revenit în ţinuturile natale a îndemnat populaţia din localităţile comitatului Hunedoarei de a-şi relua bisericile ocupate de greco-catolici şi a-şi păstra credinţa străbună.

Autorităţile habsburgice, alarmate de răspândirea mişcării lui Sofronie, în preajma Crăciunului anului 1759, l-a arestat şi închis la castelul din Bobâlna timp de cca. opt săptămâni.

---

[16] Fibirău este un termen arhaic care însemna cel mai probabil primar sau jude (judecător).

[17]https://www.dacoromania-alba.ro/nr35/sfantul_cuviosul_sofronie.htm (accesat pe 10.05.2025).

[18] https://atitudini.com/2020/10/uniatia-in-maramures-si-martirajul-sf-sofronie-de-la-cioara/ (accesat pe 10.05.2025).

[19]A se vedea John W Robbins, *Ecclesiastical megalomania: the economic and political thought of the Roman Catholic Church* (Trinity Fondation, 1999).

[20] https://www.dacoromania-alba.ro/nr35/sfantul_cuviosul_sofronie.htm (accesat pe 10.05.2025).

[21] https://ro.wikipedia.org/wiki/Noaptea_Sf%C3%A2ntului_Bartolomeu (accesat pe 13.05.2025).

Protopopul Ioan din Sălişte apropiat al călugărului Sofronie, în ziua de 12 februarie 1760 a ajuns la Geoagiu, unde împreună cu localnicii, au stabilit planul de eliberare a lui Sofronie de la Bobâlna deoarece s-a aflat vestea transferării acestuia în temniţele de la Alba Iulia care erau mai sigure şi grele.

În fruntea a 500-600 ţărani, protopopul Ioan de la Sălişte, l-au eliberat cu forţa pe Sofronie din celula castelului de la Bobâlna.

După ce a fost dezlegat şi i-au luat obezile de la picioare, au plecat la Rapolt, unde la biserica din sat s-a desfăşurat o slujbă de mulţumire lui Dumnezeu, în prezenţa mulţimilor, pentru reuşita eliberării."[22]

Se poate spune că viaţa Sfântului Sofronie nu a fost una uşoară fiindcă vedem că a stat 8 săptămâni închis în închisoare. Închisoarea şi persecuţia a fost un risc pe care Sfântul Sofronie şi l-a asumat fiindcă a ştiut că mentalitatea eretică este numai nominal una hristică. Se poate vedea că după eliberarea din închisoare sfântul i-a mulţumit la biserică cu eliberatorii lui pentru libertatea obţinută.

Sunt mai mulţi care susţin că de fapt Sfântul Sofronie a fost mai mult un luptător politic. Aceasta în cadrul în care românii ardeleni erau parte din Imperiul Austro-ungar. Acest imperiu din nefericire îi trata cu dispreţ pe românii ortodocşi pentru simplu fapt că erau ortodocşi şi nu catolici sau greco-catolici. Fiind ardelean se poate spune că Sfântul Sofronie a fost şi un bun patriot. Aceasta fiindcă patriotismul nu este condamnat de ortodoxie atâta vreme cât nu este etnofiletism.[23]

„În mai 1760 o delegaţie de ţărani, credincioşi ortodocşi din comitatul Alba, Hunedoara şi zona Zarandului au prezentat Congregaţiei de primăvară a moţilor de la Deva, un amplu memoriu redactat de Sofronie, privind "drepturile omeneşti" de care trebuia să se bucure şi românii ortodocşi.

Adevărul, curajul şi convingerile sale, rezultă cu claritate şi din extrasele din memoriul respectiv, menţionate în continuare:

- toate neamurile au legea lor şi trăiesc în pace iar noi suntem prigoniţi pentru credinţa noastră;
- şi prorocul Moise a dat lege pentru evrei şi aşa o ţin în pace, iar noi suntem prigoniţi neîncetat pentru legea noastră;
- noi suntem gata la toate obligaţiile, dar religia noastră nu o părăsim până trăim;
- nici noi nu suntem vite cum cred Măriile Voastre, ci avem biserica noastră;
- de ce să dăm uniţilor bisericile pe care bieţii de noi le-am zidit cu atâtea greutăţi. Nu le vom da până vom trăi."[24]

Se poate spune că în cazul Sfântului Sofronie avem de a face cu vechiul conflict dintre orient şi occidentul. Orientul este reprezentat aici de Sfântul Sofronie şi ardelenii săi şi Occidentul este reprezentat aici de curtea imperială de la Viena.

„Autorităţile habsburgice au fost alarmate de extinderea mişcării lui Sofronie, iar împărăteasa Maria Tereza, la insistenţele cancelarului aulic Bethlen, a dat poruncă să fie arestaţi cei "răzvrătiţi" în frunte cu Sofronie;

La 1 august 1760 o trupă de 43 de soldaţi în frunte cu locotenentul G. Halmagyi de la Alba Iulia s-a deplasat la Abrud, unde Sofronie împreună cu judele din Abrud Sat, Gavrilă Rusu şi cu alt român au fost arestaţi în biserică. În drum spre închisoare moţii alarmaţi de vestea arestării lui Sofronie, s-au adunat în număr mare, iar la intrarea în Zlatna l-au eliberat pe Sofronie. În semn de mulţumire şi aducere aminte, pe locul respectiv s-a ridicat o cruce de lemn de "gorun", rămasă până-n zilele noastre, "Crucea lui Sofronie" şi unde anual se făceau slujbe religioase în amintirea călugărului;

Biruinţa de la Zlatna, s-a transformat într-o adevărată sărbătoare, unde zilnic veneau mii de locuitori ai Apusenilor să participe la bucuria generală;

Într-o atmosferă de mare entuziasm, Sofronie a organizat la Zlatna în zilele de 10-11 august 1760 un Sinod naţional bisericesc, al românilor din Transilvania."[25]

---

[22] https://www.dacoromania-alba.ro/nr35/sfantul_cuviosul_sofronie.htm (accesat pe 10.05.2025).

[23] „**Filetismul** sau etnofiletismul (din greaca ἔθνος - ethnos „naţiune" şi φυλετισμός - phyletismos „tribalism") este principiul naţionalităţilor aplicat în domeniul ecleziastic, socotit erezie în creştinismul ortodox. Termenul de etnofiletism desemnează ideea că o biserică autocefală locală ar trebui să se bazeze nu pe un criteriu local (eclesial), ci pe unul etnofiletist, naţional sau lingvistic. Termenul a fost folosit la consiliul ţinut la Constantinopol la 10 septembrie 1872 pentru a califica „naţionalismul filetist (religios)", care a fost condamnat ca o erezie eclesială modernă. Altfel spus, în filetism sunt incluse toate concepţiile care aşează naţiunea mai presus de omenire ca întreg şi mai presus de rânduielile dumnezeieşti." https://ro.wikipedia.org/wiki/Filetism (accesat pe 13.05.2025).

[24] https://www.dacoromania-alba.ro/nr35/sfantul_cuviosul_sofronie.htm (accesat pe 10.05.2025).

[25] https://www.dacoromania-alba.ro/nr35/sfantul_cuviosul_sofronie.htm (accesat pe 10.05.2025).

Avem aici o a doua eliberare a Sfântului Sfronie de data aceasta a Abrud[26] de către moţii de acolo. Acest lucru ne spune că ortodoxia în secolul XVIII era o problemă serioasă şi eventual mult mai serioasă decât o considerăm noi cei de azi.

„În timpul mişcării călugărului Sofronie, cele două biserici româneşti existente la acea dată în Alba Iulia, "Adormirea Maicii Domnului" din Lipovenii Bălgradului construită la începutul sec. 18-lea din materialele rezultate din demolarea bisericii ortodoxe a oraşului care era amplasată în zona actualei străzi Vasile Alecsandri, precum şi "Sfânta Treime" din Maierii Bălgradului construită din materialele rezultate din demolarea clădirilor vechii Mitropolii ortodoxe a Bălgradului şi Arhiepiscopiei Ţării Ardealului, au fost ocupate de către credincioşii ortodocşi. La scurt timp sub ameninţarea generalului Bukow cu "moartea prin ştreang", bisericile au fost cedate uniţilor.

Punctul culminant al mişcării populare conduse de Sofronie l-a constituit Sinodul naţional bisericesc care a fost organizat între 14-18 febr. 1761 la biserica "Adormirea Maicii Domnului" din Lipovenii Bălgradului (Alba Iulia) şi la casa preotului Rusan, originar din Ruşi de pe frumoasa vale a Streiului.

Autorităţile locale au fost înştiinţate din timp în scris de către cei trei corifei ai mişcării: Sofronie ieromonahul, protopopul Ioan din Sălişte şi Inochentie, ieromonahul din Veneţia de Sus.

Hotărârile stabilite la Sinodul naţional bisericesc de la Alba Iulia s-au concretizat în 19 puncte, având în principal revendicările stabilite anterior la Sinodul de la Zlatna din 1760, care au fost aduse la cunoştinţa celor interesaţi;

Sinodul de la Alba Iulia din 14-18 februarie 1761 organizat şi condus de cuviosul Sofronie a avut o importanţă deosebită fiind considerat "triumful desăvârşit al ortodoxiei noastre care a izbutit să scuture lanţurile robiei, după şase decenii de suferinţe grele şi de lupte necurmate."[27]

Doi călugări creştin ortodocşi discutau.

- Ce ştii despre Sfântul Sofronie de la Afteia?
- A fost un mărturisitor.
- Ce a mărturisit?
- Ortodoxia.
- Împotriva greco-catolicismului nu?
- Da.
- Şi totuşi mişcarea lui a avut succes.
- Prin voia lui Dumnezeu.
- Adică?
- O să îţi explic.
- Te rog.
- Stă scris în „Vieţile Sfinţilor Părinţi pustnici" că un bătrân pustnic fiind întrebat de ucenicii săi asupra mijlocului de a combate relele înclinări, le răspunse prin exemplul acesta.
- Care?
- El locuia într-un loc plantat cu chiparoşi. Porunci unuia din ucenicii săi să scoată un chiparos care i-l şi arătă. Ucenicul îl scoase îndată, fără nici o greutate, cu o singură mână.
- Şi?
- Bătrânul îi arătă un altul, puţin mai mare pe care îl scoase ucenicul dar cu mai mare silinţă şi punându-şi amândouă mâinile.
- Înţeleg.
- Pentru a scoate un al treilea, care era şi mai mare trebui ca unul din tovarăşi să-i ajute şi o făcură cu destulă greutate.
- Frumos.
- În sfârşit, bătrânul pustnic le arată unul, care era înalt şi gros, cum sunt copacii mai îmbătrâniţi. Toţi tineri pustnici se străduiră şi nu putură nici de cum să-l mişte.
- Păi da.
- Atunci bătrânul pustnic luând de aci exemplu spre a-i instrui, le zise.
- Ce?

[26] Locuitorilor din Carpaţii apuseni li se mai spune şi MOŢI.

[27] https://www.dacoromania-alba.ro/nr35/sfantul_cuviosul_sofronie.htm (accesat pe 10.05.2025).

- Iată, scumpii mei fii, cum sunt patimile noastre? La început, când încă nu s-au înrădăcinat, ţi-este uşor de a-le scoate, oricât de puţin te-ai strădui să lupţi împotriva lor. Dar când printr-o îndelungată nepăsare, au fost lăsate, să prindă rădăcini adânci în inima ta, ţi-este greu să le stăpâneşti.
- A avut dreptate părintele.
- Stăruiţi, deci, din vreme, ca să dezrădăcinaţi şi îndepărtaţi pe duşmanii, cari mai târziu v-ar da de lucru, aducând în urma lor pierderea voastră. Ne împăcăm, adeseori, cu gândul că avem, pentru mai târziu, destul timp de îndreptare; dar vremea, care trece până să ne hotărâm pentru îndreptare, nu face altceva decât să a-dune alte fărădelegi. O amânare zadarnică de a ne îndrepta este mai de grabă o primejdie, decât un mijloc de scăpare!
- Frumoasă povestea.
- Aşa este.
- Care este legătura cu Sfântul Sofronie?
- El a fost unul care a rupt răul de la rădăcină.
- Te referi la greco-catolici?
- Da.
- Aşa este.
- Vezi că eşti de acord.
- Dacă a fost întemniţat de atâtea ori.
- Da.
- Pentru acest lucru şi-a câştigat titlul de sfânt mărturisitor.
- Aşa este.
- Sunt toţi puţine mărturiile despre Sfântul Sofronie.
- Pentru cine vrea să le afle nu sunt chiar aşa de puţine.
- De ce?
- Fiindcă oamenii se dau în vânt după multe lucruri superficiale.
- Şi nu după sfinţi?
- Da.
- Ceea ce este esenţial este să ştim că Sfântul Sofronie a fost gata să moară pentru credinţa lui.
- La fel ca martirii creştin din Imperiul Roman?
- Da.
- Mă gândeam eu.
- Totuşi Dumnezeu i-a dat o moarte paşnică.
- Aşa este pare.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Iisus a fost cât se poate de clar când a spus în fericire?
- Care?
- Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a acelora este împărăţia cerurilor! (Matei 5. 10).
- Se poate încadra Sfântul Sofronie în această categorie?
- Da.
- Aşa cred şi eu.
- Sfântul Sofronie a fost prigonit.
- Parcă de el s-a auzit până la palatul imperial de la Viena.
- Da.
- A produs panică acolo.
- Aşa este.
- Este ciudată lumea.
- De ce?
- Românii au fost creştini cu mult înaintea austriecilor.
- Evident.
- Şi acum austriecii au venit să îşi reîncreştineze pe români.
- După legea lor.
- Greco-catolică?
- Da.
- Cine a spus că istoria se poate falsifica a avut dreptate.

- Aşa este.
- Am aflat mai multe lucruri noi despre Sfântul Sofronie.[28]

„Pentru a scăpa de represiunile generalului Bukow, în august 1761, Sofronie a trecut în Țara Românească la Mănăstirea Cozia, la Râmnic, iar în continuare a ajuns la Mănăstirea Curtea de Argeş, unde se afla arhimandrit Nichifor Balomireanul (fostul vicar a episcopului I. Micu Klein, Nicolae Pop de la Balomir - Alba) care a revenit la credința străbună, motiv pentru care în anul 1748 a trebuit să fugă în Țara Românească, fiind într-o situație similară cu a lui Sofronie. Fostul protopop ortodox de la Balomir a fost un bun cunoscut al lui Sofronie, din timpul preoției de la Cioara.

În august 1761 Sofronie, împreună cu călugărul Nicodim din părțile Făgăraşului se afla în Țara Românească la episcopul Grigore la Râmnic.

La 9 Septembrie 1761 călugărul Sofronie a fost condamnat la închisoare timp de 5 ani muncă silnică, iar preotul ortodox Gheorghe de la Abrud, a avut parte de o condamnare de 10 ani temniță.

Călugărul Sofronie a fost obligat a doua oară să fugă în Țara Românească din cauza represiunilor autorităților habsburgice."[29]

Sunt mai mulți care au obiectat în fața Sfântului Sofronie de la Afteia că de fapt el a fost mai mult un patriot român decât un mărturisitor creştin ortodox. Aceasta fiindcă el s-a angajat să apere cauza românilor în fața intereselor imperiului habsburgic. Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că acest lucru nu este adevărat. Sfântul Sofronie fiindcă a fost român evident că şi-a iubitor poporul dar acțiunile lui au fost mai ales în ceea ce priveşte religie ortodocşilor români. Prin urmare nu trebuie să confundăm lucrurile.

Deşi acum se afla departe de Ardeal ei bine de la Mănăstirea Cozia Sfântul Sofronie a continuat să susțină lupta lui împotriva uniației prin scrisori: „confirmarea certă a acestor acțiuni o reprezintă mai ales scrisoarea trimisă în anul 1762 de la Mănăstirea Cozia, preoților din Şard, de pe meleagurile Albei, din care redăm începutul acesteia:

„Mă închin domniilor voastre, preoților şi sătenilor din Şard, una voi să ştiți: întăriți-vă în credință şi rugați-vă, milostivului Dumnezeu, şi să nu ziceți că nu vom putea să învingem pe păgâni, pentru că ei sânt mai mari în țară; căci nu sânt ei mai mari, Dumnezeu e mai mare.

De aceea acum stați uniți şi gătiți-vă de război, ca să izgonim unirea şi iobăgia din țară. Ci cumpărați-vă puşti şi pistoale căci va veni vremea când veți da un plug cu boi pentru un pistol micuț şi nu-l veți afla..."[30]

Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că conflictul religios este o problematică veche. Aceasta fiindcă încă din Vechiul Testament am putut vedea că monoteismul iudaic de mai multe ori a intrat în conflict religiile păgâne ale popoarelor din Orientul Mijlociu.

Prin urmare nu avem o noutate în cazul Sfântului Sofronie de la Afteia în ceea ce priveşte conflictul cu alte religii false.

Mai este de remarcat că autoritățile habsburgice l-au găsit extrem de periculos pe Sfântul Sofronie fiindcă el a mărturisit despre adevăr şi acest adevăr ei bine mai marii timpului nu au voit să îl audă.

La fel de bine ultimele ştiri pe care le avem despre Sfântul Sofronie au fost din anii 1764-1766: „în perioada anilor 1764-1766 Sofronie a fost stareț la Mănăstirea Robaia din Argeş. Sofronie este apoi înscăunat arhimandrit la Mănăstirea Curtea de Argeş."[31]

Se poate obiecta împotriva mărturisirii Sfântului Sofronie de la Afteia faptul că el a avut o condiție socială modestă. Am putut vedea că nu a fost nici un mare erudit şi nici un mare cărturar. Totuşi ceea ce trebuie să ne dăm seama este că şi Iisus a venit în această lume smerit şi modest şi a locuit până la vârsta de 30 de ani în Nazaret ca simplu tâmplar.

Sfântul Sofronie este văzut de mulți care un fanatic religios fiindcă în cele din urmă să fim serioşi: ce contează atât de mult diferența dintre greco-catolici şi ortodocşi? Adevărul este că există diferența majore dintre ortodocşi şi catolici:

- primatul papal,
- Filioque,
- stigmatele,
- spovedania auriculară
- sau purgatoriu.

---

[28] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).
[29] https://www.dacoromania-alba.ro/nr35/sfantul_cuviosul_sofronie.htm (accesat pe 10.05.2025).
[30] Idem.
[31] Ibidem.

Diferenţele dintre catolici şi ortodocşi s-au agravat cu timpul şi ele nu mai sunt unele de fond şi sunt unele dogmatice. Dacă dogmele diferă ei bine este clar că nu mai putem să avem aceiaşi unitate de credinţă.

La fel de bine ceea ce trebuie să ştim este că atunci când se vorbeşte de Sfântul Sofronie de la Afteia ei bine se vorbeşte mai mult de el dimpreună cu alţi doi mărturisitori ai timpului:

- Sfântul Visarion
- şi Sfântul Oprea.

Lor li s-a mai adăugat şi Sfinţii preoţi mărturisitori Ioan din Galeş şi Moise Măcinic.

Ei bine în această carte am preferat să vorbim mai mult despre Sfântul Sofronie de la Afteia fiindcă el este pentru mulţi români un sfânt uitat al istoriei.

Faptul că îl avem ca sfânt pe Sfântul Sofronie de la Afteia este fără doar şi poate un avantaj pentru noi românii fiindcă el poate mijlocii la Dumnezeu în cer pentru noi şi pentru mântuirea noastră.[32]

Prin urmare care au fost rezultatele mişcări Sfântului Sofronie?

„Mișcarea lui Sofronie a dus, prin revoltele aprige și conflictele confesionale în sânul populației românești, spre schimbarea statutul Bisericii neunite lor din ”tolerată” în ”recunoscută oficial”. În cele din urmă, ortodocșii au obținut recunoașterea de către Curtea de la Viena a existenței legale a Bisericii lor și numirea unui ierarh în persoana episcopului sârb Dionisie Novacovici. A fost primul episcop ortodox (neunit) din Transilvania de după 1701, când Mitropolia ortodoxă din Alba Iulia a acceptat, în urma marelui sobor condus de Mitropolitul Athanasie Anghel, unirea cu Biserica Romei. Mișcarea ortodoxă condusă de Sofronie, centrată pe apartenența religioasă și mișcarea intelighenției greco-catolice din Transilvania, centrată pe ideea de națiune și origine romană, au avut în cele din urmă efecte complementare. Ambele au menținut legăturile dintre românii din Transilvania și cei din Valahia și Moldova și pot fi văzute ca etape importante din istoria românilor de dincolo și de dincoace de Carpați.”[33]

Sfântul Sofronie deşi a fost călugăr se poate vedea că a ştiu foarte bine că dacă vrei să stăpâneşti un popor – după cum au voit habsburgii – trebuie să îi stăpâneşti în primul rând religia şi credinţa în Dumnezeu.

Cât de deviantă a fost această încercare de uniaţie a ortodocşilor din Ardeal ne-o spune faptul că împărăteasa Maria Tereza l-a trimis la noi în ţară pe generalul Adolf Nikolus von Bucow care a produs mult rău credinţei creştin ortodoxe din Transilvania.

„Generalul a iniţiat o acţiune de represiune cruntă şi sistematică.

El a declanşat o anchetă pentru a afla care dintre români s-au declarat contra uniaţiei până la 1 aprilie 1761. Ancheta s-a făcut de comisii alcătuite din funcţionari subordonaţi generalului, asistaţi de către doi preoţi uniţi. Preoţii uniţi uzau de tot felul de mijloace pentru a determina măcar câţiva oameni să se declare pentru uniaţie. Cu toate acestea, aproape pretutindeni in Ardeal poporul român s-a declarat ortodox.

Rezultatul nefavorabil al anchetei l-a făcut pe general să schimbe promisiunea în privinţa bunurilor bisericeşti şi să refuze a atribui ortodocşilor bisericile lor, pe motiv că religia ortodoxă nu e recepta, ci numai tolerată.

Dacă până la Bucow, românii nu putuseră să fie siliţi să accepte unirea cu Roma, „Comisia de dezmembrare” care lucra la Sibiu sub preşedinţia lui Bucow pe baza anchetei din aprilie-mai 1761, i-a înscris pe o parte din ei ca uniți.

Aceste înscrieri s-au făcut după bunul plac, fără a ţine cont de voinţa românilor, iar generalul i-a ţinut cu forţa în uniaţie.”[34]

Se poate vedea că ortodoxia deranja foarte mult curtea de la Viena şi pentru acest lucru s-a recurs la metode violente şi neortodoxe.

Toate aceste lucruri sunt istoria dar în contextul lor istoric ele au ajuns să îl ridice pe Sofronie de la Afteia la statutul se sfânt. Aceasta fiindcă sfinţii trebuie să ştim că nu sunt rupţi de istorie ci la fel de bine ca Iisus şi ei au trăit într-un timp al istoriei.

Este adevărat că în zilele noastre nu mai există animozitate şi ură între România şi Austria. Nu aşa au stat lucrurile şi pe vremea Sfântului Sofronie de la Afteia. Au fost vremuri în care am putut vedea că ortodoxia a fost persecutată sistematic şi drastic.

---

[32] Teodor, Bodogae, „*Cuviosul Sofronie de la Cioara*”, în vol. “Sfinţi români şi apărători ai legii strămoşeşti”, Bucureşti 1987, p. 458-465.

[33] Marius Ionel, https://jurnaluldearges.ro/cuviosul-sofronie-de-la-cioara-egumenul-de-la-curtea-de-arges-267211/ (accesat pe 25.05.2025).

[34] Iulius Marius Morariu, Tudora Niculae https://cersipamantromanesc.wordpress.com/2015/03/16/actiunile-represiive-ale-generalului-adolf-nikolaus-von-bukow-impotriva-populatiei-romane-ortodoxe-din-transilvania/ (accesat pe 25.05.2025).

După mărturia generalului habsburg Bucow ei bine este clar că Sfântul Sofronie a devenit un mare duşman al imperiului. Iată ce scria generalul Bocow împărătesei sale Maria Tereza: „vă rog să-mi permiteţi să introduc pe episcopul Dionisie peste tot în principat… şi anume cât mai repede, ca sa pun capăt dezordinelor viitoare ale valahilor prin stabilizarea unei căpetenii spirituale, care apoi să ţină în ordine pe supuşii săi şi în special să se opună autorităţii mereu crescânde a lui Sofronie în acest popor; este cu adevărat timpul ca să se procedeze aşa, căci altfel nu se mai salvează nimic din unire, cu toate mijloacele întrebuinţate, pe care eu desigur nu le cruţ şi de care poate şi trebuie să dea mărturie întreaga ţară, căci aşa de tare şi greu ("so hart und schwer") n-am mai lucrat niciodată, aceasta trebuie să o recunosc".[35]

La fel de bine se poate vedea că mişcarea de rezistenţă a Sfântului Sofronie a venit într-un context în care armatele habsburge au început să dea dovadă de multă cruzie. „Episcopul catolic Bajtay s-a îngrozit de măsurile generalului Bucow, când acesta a declarat că va extermina pe toţi românii din ţinutul Bistriţei, fiindcă nu voiau să primească uniaţia. „M-am cutremurat la propunerea Excelenţei sale, a d-lui baron de Bucow, care voia să detaşeze un corp de 2000 de soldaţi regulaţi, contra districtului amintit, pentru a-i masacra pe toţi, fără a-i distinge pe cei vinovaţi de cei nevinovaţi."[36]

Se poate vedea că uniaţia nu a fost numai o încercare de dezbinare a poporului român – după cum a fost ea denumită de Sfântul Dumitru Stăniloae – ci la fel de bine o dovadă de răutate umană manifestată în

- cruzime,
- oroare
- şi teroare.

Simplul fapt de a fi român creştin ortodox în aceste timpuri era un act ilegal şi demn de ură. În acest sens generalul Bucow nu a fost un luptător pentru dreptate – cum îşi spunea el – ci mai mult un tiran crud şi sângeros.

„În Transilvania, din dispoziţia generalului Bukow, s-a întocmit o statistică a clerului şi a credincioşilor români, fie ortodocşi, fie uniaţi, precum şi a bisericilor lor. Cu acest prilej, peste 500 de biserici au fost atribuite în mod abuziv uniţilor; zeci de sate au fost declarate, în acelaşi mod, ca uniate. Tot din dispoziţia sa au fost distruse cu tunurile sau arse majoritatea din cele aproximativ 200 de mănăstiri şi schituri care existau pe atunci în Transilvania, în urma comiterii acestei barbarii, practic, n-a mai rămas urmă de viaţă monahală ortodoxă în Transilvania. Prin înfiinţarea a două „regimente de graniţă", din ordinul aceluiaşi Bukow, în care erau primiţi numai uniaţi, mii de credincioşi ortodocşi din satele din sudul Transilvaniei au fost nevoiţi să-şi părăsească locurile natale şi să se refugieze în alte părţi. în felul acesta, generalul Bukow poate fi socotit ca adevăratul întemeietor al Bisericii unite din Transilvania."[37]

Prin urmare ne putem da seama de modul în care a operat generalul Bukow:

- 500 de biserici creştin ortodoxe au devenit greco-catolice
- şi mai bine de 200 de mănăstiri şi schituri au fost distruse prin tun sau arse.

În acest context brutal şi crud al habsburgilor să nu fie adevărat că Sfântul Sofronie a avut dreptate când a început mişcarea lui de rezistenţă creştin ortodoxă? Evident că da. Cineva trebuia să se ridice şi să apere ortodoxia care a început să fie prigonită sistematic şi drastic.

Se poate spune că pentru români în contextul secolului al XVIII-lea Sfântul Sofronie de la Afteia a fost o persoană providenţială. Aceasta fiindcă trebuia să se ridice cineva şi pentru ortodoxie. Acest rol providenţial pe care îl joacă un anumit sfânt este în cele din urmă cunoscut încă din Vechiul Testament. Să ne aducem aminte de Sfântul proroc Moise. Poporul evreu erau sub tirania egiptenilor. Dumnezeu îl cheamă pe Moise să îi elibereze şi acest lucru are loc în cele din urmă.

Acelaşi lucru a avut loc şi cu Sfântul Sofronie care a militat pentru libertatea religioasă a românilor ardeleni. Dar care să fi fost în cele din urmă miza ultimă a acţiunilor de nesupunere a Sfântului Sofronie? Ele se bazează pe un vechi principiu creştin ortodox: că trebuie să plăcem mai mult lui Dumnezeu decât oamenilor. Ei bine Sfântul Sofronie a fost o astfel de persoană care nu a ţinut cont de faptul că trebuia să fie mai plăcut autorităţilor de la Viena decât lui Dumnezeu.

Este bine să ţinem cont mai mult de Dumnezeu decât de a fi plăcuţi semenilor noştri. Este adevărat că nu trebuie să fim indiferenţi cu semenii noştri însă trebuie să ştim că de multe ori ceea ce vor şi ceea ce aşteaptă semenii noştri de la noi nu este bine şi nici nu ne este de folos.

---

[35] Idem.

[36] Ibidem.

[37] https://www.sarbatori-crestine.ro/vietile-sfintilor/sfinti-romani/sfantul-cuvios-sofronie-de-la-cioara-21-octombrie/ (accesat pe 25.05.2025).

Este de amintit aici să ceea ce a avut loc în secolul XVIII-lea în Ardeal a fost o situaţie jenantă: românii erau consideraţi ca toleraţi în propriile lor teritorii: „aşa cum se cunoaşte, pe întreg parcursul Evului Mediu, dar şi al epocii moderne, românii din Transilvania au fost asupriţi, marginalizaţi şi consideraţi vreme de sute de ani drept „naţiune tolerată". Procesul acesta de marginalizare a început întâi cu nobilimea română, atunci când apartenenţa la elita regatului maghiar avea să fie condiţionată de îmbrăţişarea catolicismului. A continuat, apoi, cu momentul „unio trium nationum", din 1437, prin care românii au fost excluşi tacit din viaţa politică şi socială a Transilvaniei. Politica aceasta a fost dusă mai departe şi după prăbuşirea regatului Ungariei, survenită în urma catastrofalei înfrângeri a maghiarilor în lupta purtată cu turcii la Mohacs. Noii stăpâni ai zonei, otomanii, au lăsat netulburate obiceiurile şi starea de fapt din zonă pentru a-şi consolida poziţiile."[38]

Un elev din Alba a venit la profesorul său de religie.

- Vă deranjez?
- Nu.
- Aveţi ceva timp şi pentru mine?
- Da.
- Ce este un sfânt?
- Un sfânt?
- Da.
- Este o persoană care împlineşte întru toate voia lui Dumnezeu.
- Da?
- Da.
- Nu ştiam.
- Dar de ce întrebi?
- Fiindcă am auzit de un sfânt.
- Ce sfânt?
- Sfântul Sofronie de la Afteia.
- Da, a fost un sfânt.
- De ce?
- Fiindcă a luptat pentru credinţa creştin ortodoxă?
- Împotriva cui?
- A greco-catolicilor.
- Cei care sunt uniţi cu Roma?
- Da.
- Deci acesta este un sfânt?
- Da.
- Şi cum sunt sfinţii?
- Sunt unii care se închină lui Dumnezeu şi dau mărire numelui Lui.
- În tot ceea ce fac?
- Da.
- Dar nu face acest lucru toată lumea?
- Nu.
- De ce?
- Îţi voi spune.
- Te rog.
- Se spune că la un moment dat la Muntele Athos era un călugăr.
- La Athos acolo unde sunt mai multe mănăstiri?
- Da.
- Şi?
- Ei bine la un moment dat la aceste călugăr s-au auzit bătăi la uşă.
- La chilia lui?
- Da.
- Şi?
- Cine eşti? l-a întrebat evlaviosul părinte.

[38] Dorin Stănescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/an-omagial/visarion-sarai-sofronie-de-la-cioara-si-lupta-pentru-libertatea-de-credinta-a-romanilor-163863.html (accesat pe 25.05.2025).

- Sunt un duhovnic de la Sfânta Ana.
- Dacă eşti monah şi mai ales părinte duhovnicesc, fă o închinăciune.
- Imediat ce străinul a auzit aceste cuvinte, a dispărut (deoarece era un demon) şi a lăsat în urma lui un miros urât, care a ţinut trei zile.
- De ce?
- Ar trebui să menţionăm aici că diavolul nu face închinăciuni, nici nu I se închină lui Dumnezeu.
- Nu ştiam de această întâmplare.
- Este adevărată.
- Deci dracii nu se închină lui Dumnezeu?
- Nu.
- Dar de ce?
- Fiindcă ei se cred mai buni ca Dumnezeu.
- Se poate aşa ceva?
- Da.
- Cum?
- Dracii au căzut din mândrie.
- Nu ştiam.
- Ba da.
- Şi Sfântul Sofronie a fost smerit?
- Da.
- Şi pentru acest lucru noi spunem că este sfânt?
- Da.
- Şi mai de ce?
- Fiindcă a luptat pentru adevăr.
- În vremuri adverse şi grele?
- Da.
- Înţeleg.
- Şi ce a mai făcut Sfântul Sofronie?
- A postit şi s-a rugat mult.
- Ce frumos.
- Îţi place?
- Da.
- De ce?
- Am auzit şi eu de asceţi.
- Da.
- Sunt oameni care fac totul din dragoste de Dumnezeu.
- Aşa este.
- Un sfânt are iubire totală şi deplină faţă de Dumnezeu.
- O iubire specială?
- Da.
- Nu ştiam.
- Ba da.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Un sfânt ţine total şi deplin la credinţa creştin ortodoxă.
- Adică o apără?
- Da.
- Chiar şi când este greu?
- Da.
- Aşa a fost şi Sfântul Sofronie?
- Da.
- Vă mulţumesc pentru cuvinte.
- Pentru nimic.[39]

[39] Arhimandritul Ioannikios, *Patericul atonit*, traducere de Anca Dobrin și Maria Ciobanu, Editura Bunavestire, Bacău, 2000, p. 170.

Este de amintit aici că până şi un sceptic religios cum a fost Lucian Blaga a recunoscut meritele Sfântului Sofronie de la Afteia**:** „ardealul a fost, precum se ştie, printre cele dintâi ţări invadate de noul duh (ca variaţie religioasă Ardealul face concurenţă până azi Elveţiei).

Au pătruns aici sporadic husitismul, masiv protestantismul, calvinismul, ca un infiltrat unitarismul, iar catolicismul şi ortodoxia existau dinainte. Românii deşi alcătuiau cea mai numeroasă şi jefuită de drepturi populaţie a Ardealului, rezistă tentaţiei multiforme. Ei rămân compact afară de Reformă. Românii persistă în cochilia lor sătească, strămoşească, disprețuind chemarea ceasului lumii. Acelaşi lucru s-a petrecut în secolul XVIII-lea, când catolicismul de stat a încercat decenii în şir să atragă pe români în istorie. Catolicismul a eşuat, căci capturarea unei părţi a românilor a însemnat o simplă schimbare de firmă, unirea cu Roma nu le-a putut altera nici duhul religios, nici stilul cultural. În genere, românii s-au ferit, prin nepăsare, să participe la istorie, care nu era expresia fiinţei lor.

La jumătatea secolului XVIII-lea călugărul Sofronie, înconjurat de garda lui de 12 haiducei, după chipul şi asemănarea Apostolilor,a magnetizat şi răsculat ţărănimea ortodoxă din Ardeal, devenind un fel de voievod neîncoronat, stăpân absolut peste o parte a Ardealului: în luptă pentru apărarea ortodoxiei… ”[40]

CAPITOLUL 2

VOCAȚIA SFÂNTULUI SOFRONIE CĂTRE VIAȚA MONAHALĂ

Călugăria este o practică religioasă ce a apărut din cele mai vechi timpuri ale omenirii. În acest sens călugări nu avem numai în creştinismul ortodox ci la fel de bine şi în alte religii:

1. hinduismul a început să practice monahismul din timpuri vechi şi sunt cunoscuți aşa numiții rişis şi gurukula care practicau călugăria.
2. Călugări există şi în jainism care este o religie desprinsă din hinduism.
3. Budismul practică şi el monahismul în ceea ce se cunoaşte ca sangha.
4. Şikismul este şi ea o religie de origine hindusă ce practică monahismul.
5. În China la fel de bine avem călugări în cadrul religiei daoiste.[41]

La fel de bine mai ştim că există călugărie şi în cadrul romano-catolicismului formată din mai multe ordine monahale: franciscani, iezuiţi, augustini, capucini sau dominicani.[42]

Prin urmare de ce se retrag călugării din lume şi îşi dedică tot timpul lui Dumnezeu? Răspunsul ni-l dă teologul Augustin Păunoiu care spunea aşa: „dacă oamenii ar ști ispitele la care sunt supuși monahii când aleg calea înstrăinării de lume și de toate cele ale ei, nimeni nu s-ar mai face călugăr. Însă, dacă aceiași oameni ar cunoaște darurile și mângâierile pe care Dumnezeu și sfinții le oferă cu îmbelșugare celor care primesc să intre în cinul monahal, nimeni nu ar mai rămâne în lume.”[43]

În acest sens trebuie să ştim că monahismul nu este pentru toată lumea ci numai pentru cei care au o chemare specială de la Dumnezeu. Am putut vedea din viaţa Sfântului Sofronie că el a simţit o chemare spre monahism imediat după moartea soţiei. Nu ştim ce l-a chemat pe Sfântul Sofronie să se călugărească dar ceea ce este cert este că el a devenit un călugăr exersat în viaţa monahală pe care am putut vedea că a deprins-o de la mănăstirea Cozia.

În zilele noastre sunt mai multe opinii care susţin că de fapt călugăria este o formă de fanatism. De ce să te retragi din lume? De ce să nu te căsătoreşti? De ce să trăieşti în posturi şi rugăciuni? Toate acestea sunt lucruri pe care omul modern de azi dominat de materialism şi de hedonism nu le prea poate înţelege.

Ceea ce este propriu căii monahale a Sfântului Sofronie este faptul că el a găsit în acest mod posibilitatea să apare ortodoxia. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că ortodoxia trebuie să fie apărată. Sunt mulţi care nici nu vor să audă de Biserica Creştin Ortodoxă care este istoric şi prima Biserică din lume.

Fiindcă a trecut mult timp adevărul este că nu putem ştii cu exactitate tot ceea ce a dus la determinarea Sfântului Sofronie de a intra în viaţa monahală. Cert este că la Afteia a găsit câţiva ucenici care i-au urmat. Este adevărat că monahismul nu este o viaţă populară fiindcă nu este o viaţă uşoară. Totuşi trebuie să ştim că sunt

---

[40] Lucian Blaga, Opere, vol IX, p. 309-310.

[41] https://www.britannica.com/topic/monasticism/Buddhism (accesat pe 28.05.2025).

[42] A se vedea Radu Teodorescu, *Îngeri și călugări* (Cugir, 2023).

[43] Augustin Păunoiu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/esti-monah-cu-adevarat-doar-atunci-cand-intri-in-inima-ta-148905.html (accesat pe 10.05.2025).

mulţi care au ales calea monahală fiindcă au voit să fie mai aproape de viaţa îngerească fiindcă ştim că monahismul mai este denumit şi viaţa îngerească.[44]

Iată cum vedea părintele Agapie Corbu călugăria: „lepădarea nu e doar acea primă mişcare, aproape exclusiv exterioară, pe care o faci la început, părăsind lumea şi cele ale lumii. Această treaptă a lepădării este relativ uşoară. Dificilă este lepădarea lăuntrică, de voia proprie, de propria ideologie, de concepţiile lumeşti câştigate, uneori cu efort, în viaţa din afara mănăstirii. Lepădarea este aşadar gradată, Sfântul Ioan Scărarul spunând că există trei trepte ale acesteia: prima este lepădarea de toate lucrurile, de toţi oamenii, până şi de părinţi; a doua este tăierea voii proprii; iar a treia este lepădarea de slava deşartă, la care se ajunge exclusiv prin ascultare. Abia prin înfrângerea duhului slavei deşarte în inima noastră ne putem smulge de sub înrâuririle foarte subtile şi, de aceea, tiranice ale lumii. Cea de-a treia lepădare, după cum vă puteţi da seama, este un proces nesfârşit aici pe pământ, o luptă care ţine toată viaţa. Prin urmare, dacă această din urmă formă a lepădării lăuntrice este un ideal care mereu se înalţă, pe măsură ce te apropii de el, înseamnă că niciodată nu putem spune că „am lăsat totul". Rămâne întotdeauna un rest de egoism în noi, oricine am fi şi la orice măsuri am ajunge. De aceea şi duhul slavei deşarte se poate oricând insinua, fiind, de cele mai multe ori, greu de dibuit."[45]

Viaţa monahală este una care a apărut în secolul IV când după Edictul de la Milano al Sfântului Constantin cel Mare creştinismul a devenit o religie liberă în tot Imperiul Bizantin. În acest sens cei mai mulţi păgâni s-au încreştinat numai

- nominal,
- formal
- şi aparent.

Acest lucru a stârnit o mare nemulţumire în rândul creştinilor autentici care au ajuns să ia în serios religia creştin ortodoxă ce tocmai a fost adoptată. Ei au preferat să se retragă din lume şi să ducă un mod viaţă profund creştin.

Mai apoi se poate spune că în ortodoxia monahismul a devenit o tradiţie. Iată ce spunea tot părintele Agapie Corbu despre noviciat: „ce are special noviciatul? Cred că tânărul chemat la monahism are parte de un har „orbitor", asemenea Apostolilor, care la chemarea Domnului nu au mai avut ochi să vadă neajunsurile schimbării implicate în răspunsul lor. Aveau ochi doar pentru Hristos, chiar dacă nu-L înţelegeau şi erau orbi faţă de greutăţi, faţă de neajunsuri, faţă de lipsurile condiţiei lor de ucenici ai Celui care „nu are unde să-şi plece capul". O asemenea perspectivă asupra vieţii nu-ţi poate da decât harul. Este tocmai ceea ce numim râvnă, care, mai ales la început, e foarte arzătoare. E un dar al lui Dumnezeu pentru începătorul într-ale monahismului, pentru a trece peste greutăţile schimbării felului de viaţă. În măsura în care, prin trezvie, ne ţinem mintea sub înrâurirea harului şi păstrăm pomenirea lui Dumnezeu, această râvnă îşi păstrează intensitatea şi chiar sporeşte. Scăderea sau pierderea râvnei sunt cauzate de lipsa trezviei, de împrăştierea minţii în cele lumeşti, dar şi de pervertirea minţii prin însuşirea unei gândiri străine de Evanghelie. Gheron Iosif Isihastul insistă asupra importanţei păstrării primei râvne: dacă monahul nu poate să o sporească, atunci măcar să o menţină la aceeaşi intensitate tot restul vieţii. Ca în orice domeniu, blazarea, mulţumirea de sine, autosuficienţa pot fi şi pentru monahi o fundătură în care să-şi îngroape talanţii şi vocaţia."[46]

Călugărul creştin ortodox se poate spune că urmează martirilor din primele secole ale creştinismului care au ajuns să Îl mărturisească pe Hristos în faţa unei lumi păgâne. Evident că în zilele noastre nu mai avem păgânism dar trebuie să ştim că avem destul de multă

- blazare,
- indiferenţă,
- lipsă de interes
- şi ignoranţă

când vine vorba de a duce o viaţă creştin ortodoxă autentică.

Se poate spune că Sfântul Sofronie de la Afteia a ales calea călugăriei din râvnă faţă de Hristos şi din dorinţa de a se desăvârşii. După cum am arătat mai sus în vremurile lui credinţa creştin ortodoxă nu este susţinută de multă lume fiindcă autorităţile habsburge făceau tot ceea ce era posibil ca să stârpească din Transilvania creştinismul ortodox.

---

[44] A se vedea Father Ephrem, *The angelic life: a vision of orthodox monasticism* (Saint Nilus Skete, 2021).

[45] Agapie Corbu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/esti-monah-cu-adevarat-doar-atunci-cand-intri-in-inima-ta-148905.html (accesat pe 10.05.2025).

[46] Idem.

A fost o dovadă de mare curaj a Sfântului Sofronie faptul că el a ales călugăria în astfel de împrejurări şi vremuri. Am putut vedea că deşi retras din lume şi din societate ei bine habsburgii l-au considerat destul de periculos. Evident că ne întrebăm ce a fost aşa de periculos într-un călugăr care a ales să se retragă în pustie şi să ducă un mod de viaţă retras? Evident că nu a fost nici un pericol dar cel rău (diavolul) lucră şi prin oameni şi se pare că a lucrat prin habsburgi.

Despre motivaţia călugărilor de a ieşii din lume tot părintele Agapie Corbu spunea: „Hristos! El este singurul pentru care merită să vină cineva la mănăstire şi Singurul care va asigura dăinuirea vieţii monahale în Biserică, până la sfârşitul veacurilor, indiferent de condiţiile istorice. Aşadar, să nu ne facem probleme… cel puţin în privinţa lui Dumnezeu. În privinţa noastră ne putem face probleme, pentru că, începând cu Adam şi Eva, omul a dovedit cu prisosinţă că poate să întoarcă spatele chemării lui Dumnezeu, că Îi poate spune „nu", că se poate desfăta de El, iar apoi să se lepede instantaneu. Marea necunoscută din întrebarea dumneavoastră nu o reprezintă, după părerea mea, „răutatea zilei" de azi, ci doza de imprevizibil pe care oamenii au avut-o, o au şi o vor avea întotdeauna. O mare binecuvântare pentru un tânăr doritor de monahism este să găsească un om care să-L întrupeze pe Hristos în viaţa sa, în gândirea sa, adică să găsească un povăţuitor în sensul deplin şi filocalic al cuvântului. Atunci îi va fi mai uşor să-şi înţeleagă chemarea şi să înainteze. Pe de altă parte, este adevărat că înlesnirile de tot felul, comoditatea vieţii de astăzi nu predispun pentru o viaţă de asceză, aşa cum este cea creştin-ortodoxă, şi cea monahală prin excelenţă. Ţin să adaug la acestea şi lipsa interesului majorităţii tinerilor pentru valorile spirituale general umane, care i-au condus pe cei vechi la îmbrăţişarea Evangheliei, lipsă datorată unui învăţământ preuniversitar tot mai precar la acest capitol. Tinerilor nu li se cultivă în şcoală idealurile clasice legate de adevăr, bine şi frumos, atât de prezente în cultura clasică. Beneficiind de un asemenea proces formator, ca să nu spun „deformator", puţini tineri vor mai avea căutări spirituale sau vor învăţa să-şi pună acele întrebări care conduc la Dumnezeu."[47]

Sfântul Sofronie prin urmare este un sfânt prin excelenţă monahal care s-a angajat în lupta pentru ortodoxie în vremuri destul de dificile şi complicate. Dacă astăzi Transilvania este ortodoxă ei bine acest lucru se datorează parţial şi Sfântului Sofronie de la Afteia.

Sfântul Sofronie de la Afteia ne demonstrează că un călugăr ortodox nu este un fanatic ci este unul care vrea să se mântuiască şi să ajungă la Hristos. Drumul este greu şi plin de obstacole dar nu este imposibil. Ne aducem aminte în acest sens de vedenia pe care a avut-o Sfântul Antonie cel Mare care a văzut drumul ce duce la rai plin de cursele diavolului. Sfântul Antonie l-a întrebat atunci pe Dumnezeu cine poate să depăşească toate aceste curse şi răspunsul lui Dumnezeu a fost: smerenia.[48]

A fost Sfântul Sofronie smerit? Fără doar şi poate că da. Deşi a declanşat o mişcare de renaştere şi rezistenţă ortodoxă în toată Transilvania ei bine el nu a făcut mare caz de acest lucru.

Este clar că lucrarea Sfântului Sofronie nu a fost pe placul celui rău şi de mai multe ori prin oameni el a lucrat împotriva Sfântului Sofronie. Iată ce spunea tot părintele Agapie Corbu în acest sens: „primejdia veche de când lumea este reprezentată de diavol, cu vicleniile şi cursele lui. Cădem în ele din cauza firii bolnave de patimi, a lipsei de îndrumare duhovnicească, dar şi a unor deficienţe de formare socială, intelectuală şi chiar a lipsei de bună-creştere. Acel *savoir-vivre*, care cultivă nobleţea firii umane, ţine de un nivel pregătitor necesar vieţii duhovniceşti autentice. O formare duhovnicească deplină reuşeşte acolo unde găseşte un teren uman pregătit. Omul grosolan nu e receptiv la nobleţea creştină, iar dacă e într-o obşte, îi compromite duhul prin bădărănie. În categoria primejdiilor apărute pe parcursul istoric al Bisericii aş grupa toate elementele străine de o viaţă creştină firească: spiritul birocratic, răceala sufletească şi lipsa duhului părintesc, limba de lemn, formalismul liturgic... Nici unul dintre acestea nu e în măsură să stârnească vocaţii monahale."[49]

Evident că autorităţile habsburge au voit într-un anume fel discreditarea Sfântului Sofronie prin faptul că le-au adus la stadiul de deţinut. Am putut vedea că el a fost întemniţat de mai multe ori din cauza faptului că nu a voit să se lepede de ortodoxie.

Evident că nu putem să ştim totul despre Sfântul Sofronie dar ceea ce ştim este că el s-a luptat cu cel rău (diavolul) şi în cele din urmă a ieşit învingător. Pentru acest lucru am găsit de cuviinţă să ne aducem aminte de Sfântul Sofronie care în zilele noastre a ajuns un fel de sfânt uitat al istoriei.

Sfântul Sofronie a rămas pentru vremurile de după el un model de călugăr creştin ortodox şi la fel de bine un exemplu de mărturisire a credinţei creştin ortodoxe.

---

[47] Ibidem.

[48] Din *Patericul egiptean* la Sfântul Antonie.

[49] Agapie Corbu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/esti-monah-cu-adevarat-doar-atunci-cand-intri-in-inima-ta-148905.html (accesat pe 10.05.2025).

Despre faptul că un monah creştin ortodox ajunge să se unească cu Hristos tot părintele Agapie Corbu spunea: „urmarea lui Hristos este, de fapt, în Ortodoxie şi pentru monah, viaţă în Hristos, o unire cu El nu doar sacramentală, ci şi prin rugăciunea neîncetată a lui Iisus. Mulţumită harului primit prin Sfintele Taine şi a duhului pocăinţei, rugăciunea Numelui lui Iisus pătrunde tot mai adânc în fiinţa rugătorului, curăţindu-i inima de patimi. Experienţa monahilor care au ajuns la nepătimire ne spune că aceasta este tocmai prezenţa vie şi lucrătoare a harului în trupul şi sufletul creştinului. Toată organizarea unei mănăstiri ţinteşte spre crearea condiţiilor pentru ca monahii să poată înainta pe această cale, monahul împlinit fiind un rod al Sfântului Duh. De aceea, realizarea monahului este exclusiv în Dumnezeu şi este o eroare să se lase sedus de la calea către înălţimea chemării lui.”[50]

Doi călugări creştin ortodocşi în pelerinaj la Mănăstirea Afteia discutau.

- Şi aici la Afteia a trăit Sfântul Sfronie?
- Da.
- Am auzit şi eu de el.
- Frumos.
- Dar ştii ce?
- Ce?
- Cum putem să fim siguri că Sfântul Sofronie a fost un sfânt adevărat?
- S-a studiat mai bine viaţa lui.
- Şi?
- Viaţa lui a fost una care a avut multe greutăţi.
- Dar s-a arătat el la cineva după moarte?
- Nu.
- Şi atunci?
- A mărturisit pentru ortodoxie.
- De acest lucru sunt sigur.
- Bine.
- Este destul de greu să trăieşti aici la Afteia.
- Aşa este.
- Dar nu este imposibil.
- Şi asta este adevărat.
- Ceea ce trebuie să ştim este că îngerii sunt alături de călugării creştin ortodocşi.
- Da?
- Da.
- De unde ştii acest lucru?
- O să îți spun.
- Te rog.
- Un monah era bolnav.
- Şi?
- Trecuse aproape o lună și nimeni nu mergea la chilia lui ca să-l vadă și să-l ajute.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Şi?
- În cele din urmă, a trimis Dumnezeu un înger care să-i slujească. Iar când mai târziu ceilalți monahi s-au gândit să-l viziteze, să vadă dacă nu cumva este bolnav, dacă nu cumva a pățit ceva, acela, îndată ce i-a zărit, le-a striga aşa.
- Plecați!.
- Atunci aceia l-au întrebat aşa.
- Ce?
- De ce ne alungi?.
- Atâta timp cât voi nu v-ați amintit de mine, cât nu ați venit să mă vedeți, să mă ajutați, Dumnezeu a trimis un înger și mi-a slujit. Dar acum când îngerul v-a văzut, a plecat de la mine! Aşa că mai bine plecați voi, ca să vină acela înapoi!
- Ce frumos.

[50] Idem.

- Aşa este.
- Deci au fost şi călugări care au văzut îngeri?
- Da.
- Oare Sfântul Sofronie a văzut îngeri?
- Nu ştim.
- Înţeleg.
- Dar ştim ceva.
- Ce?
- Că au fost sfinţii îngeri cei care l-au întărit în viaţa pe care a dus-o.
- O viaţă destul de grea.
- Dacă luăm în calcul că a fost de mai multe ori întemniţat aşa este.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Lumea de azi nu prea vrea să asculte de sfinţi creştin ortodocşi.
- De ce?
- Fiindcă de multe ori ei nu au nimic senzaţional în ei.
- Lumea vrea senzaţionalul?
- Da.
- Aşa este.
- Sfinţii au fugit de acest senzaţional al lumii.
- Fiindcă este unul superficial.
- În ce sens?
- Lumea se dă în vânt după orice.
- Şi apoi uită de aceste lucruri.
- Da şi cu mare uşurinţă.
- Da, lumea de multe ori este uşuratică.
- Din nefericire.
- Şi crezi că Sfântul Sofronie este acum în rai?
- După ce viaţă a dus avem toate motivele să credem acest lucru.
- A luptat pentru ortodoxie?
- Da.
- Şi a mărturisit credinţa până la capăt?
- Da.
- Sunt de acord cu tine.
- Este bine să ştim că de multe ori călugării sunt cei care i-au în serios credinţa în Dumnezeu şi o duc până la capăt.
- Cu adevărat aşa este.
- La acest lucru mă gândesc şi eu acum mai mult.
- Foarte bine faci.
- Şi mai este ceva?
- Ce?
- Exemplul Sfântului Sofronie este unul care ne spune că monahismul este posibil.
- Adică harul lui Dumnezeu îi ajută pe călugări.
- Să ducă lupta până la capăt?
- Da.
- Sunt de acord.
- Uite că am ajuns la mănăstire.
- Este un loc liniştit.
- Da.
- Pe aici a păşit un sfânt.
- Da Sfântul Sofronie.
- Hai să ne închinăm în biserică.[51]

[51]Arhimandritul Athanasie, Egumenul Sfintei Mănăstiri Stavrovouni**,** *Lumină lină şi tainică în negura zilelor noastre. Starețul Gherman Stavrovouniotul***,** traducere de Mircea Ștefan, Editura Doxologia, Iași, 2016, p. 107.

Despre legătura dintre călugăr şi stareţul său părintele Agapie Corbu spunea: „nimeni, în afară de Dumnezeu, de monahul însuşi şi poate de stareţul lui, nu cunoaşte viaţa tainică a unui călugăr. De ce credeţi că monahii nu vorbesc prea deschis mirenilor despre darurile pe care Dumnezeu le oferă celor din mănăstire, despre mângâierile lor harice?

Pentru că viaţa în mijlocul atâtor daruri de la Dumnezeu este pentru un monah autentic cel mai firesc lucru. Apoi cred că există o pudoare a vieţii duhovniceşti, o bună-cuviinţă care nu te lasă să vorbeşti oriunde, oricând şi oricui despre cel mai sfânt şi mai diafan lucru al vieţii tale: legătura cu Mirele ceresc. E cert însă că monahii mai păstrează tăcerea şi din prudenţă faţă de cei care i-ar putea admira şi lăuda, aruncându-i în braţele slavei deşarte, despre care tocmai am vorbit. În acelaşi registru al prudenţei se situează şi tăcerea pe care o păstrează asupra trăirilor lor cei ajunşi la treapta contemplaţiei, pentru a nu fi răstălmăciţi. Dar monahii au această grijă nu numai faţă de mireni, ci şi faţă de monahii începători sau lipsiţi de experienţă. De obicei, monahii de chinovie nu prea înţeleg trăirile şi viaţa pustnicilor şi, de aceea, aceştia din urmă vorbesc puţin, aluziv şi rar despre trăirile lor."[52]

Luptând pentru ortodoxie putem să spunem că Sfântul Sofronie de la Afteia a luptat pentru adevăr. Aceasta fiindcă adevărul de mai multe ori în lumea noastră este

- persecutat,
- prigonit
- şi desconsiderat.

Sfântul Sofronie eventual putea să stea la Mănăstirea Afteia şi să nu ia nici o atitudine împotriva uniaţiei dar totuşi a iubit să dea mărturie pentru adevăr. Să ne aducem aminte în acest sens de cazul Sfântului Simeon cel Nebun pentru Hristos care după mai multe zeci de ani de nevoinţă aspră în pustie a venit în oraşul sirian al Emesei trăgând un câine mort după el. Aici în Emesa Sfântul Simeon va începe o lucrare de întărire a credinţei creştine ajungând chiar să întoarcă la Hristos mai multe prostituate.[53]

Este cât se poate de clar că Sfântul Sofronie a fost un sfânt anti-sistem fiindcă sistemul social din timpul lui a devenit unul care oprima şi subjuge pe românii care doreau să aibă parte de libertate religioasă.

Cuviosul Iosif Vatopedinul a avut multă dreptate când a spus că vorbele lui Iisus *împărăţia cerurilor se găseşte în lăuntrul vostru* se aplică foarte mult călugărilor: „dacă, potrivit cuvântului Domnului nostru, „Împărăţia cerurilor este înlăuntrul vostru" (Luca 17, 21), nu este un lucru neobişnuit ca adevăraţii monahi să simtă şi să pătimească dumnezeieştile lucrări ale harului.

Împărăţia cerurilor, în care se află Dumnezeu Însuşi, nu este doar locul viitoarei locuinţe a drepţilor în veşnicie. Este şi harul „după lucrare" al Sfântului Duh, care locuieşte în sufletele binecredincioase, pe cât le este cu putinţă, din pricina ascultării acestora de dumnezeieştile porunci. Şi aceasta este socotită Împărăţia Cerurilor, deoarece este cauza, motivul şi lucrarea oricărei virtuţi şi a sfinţeniei.

Este firesc ca adevăraţii monahi, lucrătorii cu acribie ai poruncilor şi ai voii dumnezeieşti, să simtă în mintea şi în inima lor sălăşluirea şi lucrarea harului dumnezeiesc, care îi va încredinţa de faptul că făgăduinţele dumnezeieşti sunt nemincinoase.

Noţiunea de curăţie şi de luminare dumnezeiască a minţii, la acei monahi care au sporit duhovniceşte - adică faptul de a vedea „dincolo" de draci sau de a presimţi şi de a prevesti cele viitoare - este lucrarea harului dumnezeiesc. Aceasta se săvârşeşte în cei ce au ajuns la slobozenia de „omul cel vechi", au lepădat „chipul cel pământesc" şi au îmbrăcat „chipul cel ceresc"; şi, astfel, „ceea ce este muritor a fost înghiţit de viaţă". Ei au devenit, pe cât este cu putinţă, „curaţi cu inima", iar harul le rămâne alături permanent, ca o stare continuă."[54]

Sfântul Sofronie prin urmare a fost un sfânt care a adus mărturie pentru noi că trebuie să ne ţinem de calea creştin ortodoxă care am primit-o de la înaintaşii noştri. Aceasta fiindcă în zilele noastre mai ales tinerii sunt unii care contestă tot şi care nu vor să accepte ceea ce vine din trecut.

Trebuie să ştim că sunt multe lucruri din trecut care sunt bune şi care sunt folositoare. Faptul că Sfântul Sofronie a ales să se opună poliţelor religioase ale habsburgilor ne spune că nu trebuie să fim uşuratici cu credinţa şi religia noastră.

---

[52] Agapie Corbu Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/esti-monah-cu-adevarat-doar-atunci-cand-intri-in-inima-ta-148905.html (accesat pe 10.05.2025).

[53] A se vedea Derek Kruger, Saint Symeon the Holy Fool, (University of California, 2024).

[54] Iosif Vatopedinul https://doxologia.ro/dialoguri-la-athos-30-cum-patimesc-cele-dumnezeiesti-adevaratii-monahi (accesat pe 10.05.2025).

Ortodoxia are mulți sfinți și sunt mai multe minuni care certifică adevărul ortodox. Poate una dintre cele mai mari minuni creștin ortodoxe este Sfânta Lumină de Paști de la Ierusalim care știm că vine an de an la mormântul lui Iisus.[55]

Că de multe ori călugării creștin ortodocși ajung să vadă lucruri care sunt dincolo de această lume ne-o spune tot Cuviosul Iosif Vatopedinul: „atunci, mintea lor este luminată și vede cele depărtate și ascunse de ochii firești. Învață cele pe care nu le știa și, la modul general spus, gustă într-o anumită măsură cea dintâi stare a ființării după chipul lui Dumnezeu. Mintea omenească, în acord cu experiența Părinților noștri cei purtători de Dumnezeu, atunci când se curățește de împătimirea omului vechi, dobândește propria ei luminare. Ea vede într-un chip firesc „dincolo" de draci, adică tot ceea ce gândesc de departe duhurile viclene împotriva omului, fără ca ei să știe. Vede, desigur, și alte multe taine ale firii, pe care o guvernează atotmântuitoarea pronie, însă descoperă numai câte i se îngăduie."[56]

Sfântul Sofronie prin urmare a fost un sfânt care a trăit concret în timpul istoriei și a venit cu mai multe soluții la problemele epocii sale în faptul de a fi român a fost găsit ca fiind inconvenient și eronat.

Poate părea ciudat pentru unii că Sfântul Sofronie și-a părăsit mănăstirea sa de la Afteia și a luat atitudine împotriva uniaților care voiau să domina Transilvania. Este adevărat că nu poate să fie un Hristos ortodox și un Hristos uniat. Totuși au fost mai mulți care au primit oferta uniată fiindcă în cele din urmă mulți ortodocși au trecut la uniați.

Nu trebuie să uităm că Sfântul Sofronie înainte de a fi un mărturisitor creștin ortodox a fost un călugăr de vocație. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Ioan Scărarul despre călugări: „începutul vieții călugărești este lupta cu patimile, care are nevoie atât de minte, cât și de înțelepciune. Când atenția lăuntrică a monahului se află într-o neîncetată încordare-limită, atunci omul se dezvoltă firește și se face cât se poate de simțitor față de fiecare mișcare a gândului înlăuntrul său. Viața călugărului se scurge în această sferă a minții unde, așa cum spune Sfântul Siluan, mintea monahului este în luptă cu mintea vrăjmașului. Sunt multe mișcări ale minții care pot părea firești, dar care în realitate urâțesc omul, și cu ele se luptă monahul, cu „patimile". De aceea, a trăi o zi, sau o seară, sau o noapte, sau o dimineață fără de păcat este o mare izbândă, iar asemenea izbânzi se câștigă prin multă trudă și durere.

Cele trei făgăduințe ale călugăriei sunt ascultarea, fecioria și neagonisirea. Ascultarea este o taină duhovnicească a Bisericii, de aceea legăturile între stareț / duhovnic și ascultător poartă o însușire sfințitoare. Ucenicul dând cu încredere, cu bunăvoie, cu dragoste, cu bucurie voia sa și toată judecata despre sine părintelui duhovnicesc, se eliberează de grija lumească și ajunge la cunoașterea a ceva ce este dincolo de orice prețuire: curăția minții în Dumnezeu. Fără ascultare nu se poate ajunge la ea. Sfântul Ioan Scărarul spune că: „Maică a curăției este liniștirea însoțită de ascultare. Nepătimirea trupului câștigată din liniștire, apropiindu-se de multe ori de lume, nu rămâne neclintită. Dar cea care se naște din ascultare este pretutindeni cercată și neclătinată."[57]

Călugărul creștin ortodox nu alege o cale a extremei ci el vrea să fie un creștin ortodox autentic. Nu trebuie să uităm acest lucru în secolul nostru când de mai multe ori secularizarea ne face să fim unii care să știm că în realitate avem nevoie de sacru și de sfințenie. Ei bine așa a fost epoca Sfântului Sofronie, o epocă confuză și tulbure în care românii au fost

- dezbinați,
- umiliți
- și persecutați.

Sfântul Sofronie a fost un sfânt care se poate spune că a venit cu o chemare spre firesc în vremuri care nu erau deloc firești. Uniația și stăpânirea habsburgă au fost unele care au voit să șteargă orice urmă de românism din istorie. Se dorea o nou istorie, o nouă națiune și o nouă etnie. Mai mult decât orice se dorea o nouă religie. Acest lucru ei bine a atras în cele din urmă atenția Sfântului Sofronie care a știut că paharul s-a umplut și că trebuia să vină vremea de a acționa și a mărturisii adevărul de credință creștin ortodox.

Călugărul poate să fie un mărturisitor dacă situația o cere. Aceasta fiindcă trebuie să știm că una trăim noi creștinii ortodocși laici și alta ajung să trăiască în mănăstire călugării creștin ortodocși.

Călugării creștin ortodocși sunt cei care ajung nu la fanatism ci la totalitatea credinței fiindcă ei au renunțat la tot și la toate pentru Hristos.

---

[55] A se vedea Auxentios al Foticeei, *Lumina Sfântă de Paști de la Ierusalim* (Sibiu, 2012).

[56] Iosif Vatopedinul https://doxologia.ro/dialoguri-la-athos-30-cum-patimesc-cele-dumnezeiesti-adevaratii-monahi (accesat pe 10.05.2025).

[57] Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, în Filocalia vol IX, București, 2011, XV, 32-33, p. 209 apud https://revistaortodoxa.ro/?p=3422 (accesat pe 10.05.2025).

„Ascultarea călugărească trebuie să fie nesilită, altfel îşi pierde însemnătatea duhovnicească. Părintele Sofronie spune că recurgerea la o constrângere omenească asupra obştii, la disciplină, este un semn vădit al decăderii călugăriei şi poate chiar al pierderii depline a înţelegerii ţelului şi esenţei ei. Ea este roditoare duhovniceşte numai atunci când lepădarea de bunăvoie a voinţei şi judecăţii proprii în faţa duhovnicului se face căutând a afla voia lui Dumnezeu, care este însăşi esenţa ascultării (Arhim. Sofronie, *Naşterea întru Împărăţia cea neclătită*, Alba Iulia, 2015, pp. 137-138).

Fecioria, a doua făgăduinţă a vieţii monahale, este definită de sfinţii părinţi ca o stare mai presus de fire. În forma ei desăvârşită, fecioria este înţeleasă ca o petrecere neîntreruptă în dumnezeiasca dragoste, ca împlinirea poruncii lui Hristos de a iubi pe Dumnezeu *din toată inima, din tot cugetul, din tot sufletul, din toată vârtutea*. În lumina acestui criteriu, toată îndepărtarea minţii şi a inimii de la dragostea lui Dumnezeu este văzută ca o „preacurvie" duhovnicească, adică o necinstire a dragostei. Nestricăciunea cea după trup nu este încă feciorie mai este nevoie şi de curăţia minţii şi a inimii."[58]

Atunci când vorbim de Sfântul Sofronie de la Afteia nu putem să nu vorbim de călugări şi despre monahismul creştin ortodox în genere. De ce? Fiindcă avem în persoana acestuia un reprezentat de seamă a călugăriei. Călugăria după mulţi este mai grea decât căsătoria dar trebuie să ştim că o căsătorie trăită în sens creştin ortodox este la fel de bine grea.

Sfântul Isaac Sirul a fost cel care se poate spune că a făcut un portret al călugărului creştin ortodox când a spus că: „inima cea mai milostiva este aceea care arde pentru toată făptura, pentru oameni, pentru păsări, pentru demoni şi pentru toată zidirea."[59]

Ei bine ştim că sunt mai mulţi sfinţi care au provenit dintre călugări. Unul dintre ei a fost Sfântul Sofronie care reprezintă cu cinste cinul monahal. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că un călugăr nu dispreţuieşte în sine lumea din care a plecat el ci mai mult el nu este de acord cu păcatele din lume în care de cele mai multe ori ea se complace şi se compromite.

Se poate spune că într-un anume fel călugăria creştin ortodoxă este o cale extremă fiindcă este una care ajunge să trăiască în pustie lucru pe care nu oricine îl poate face. Sfântul Sofronie trebuie să ştim că în secolul XVIII a trăit în condiţii extreme. La vremea lui nu exista electricitate şi nici instalaţii de apă. Viaţa era cu adevărat grea. Totuşi se pare că au fost unii ucenici care au ales să urmeze Sfântului Sofronie.

Sunt mai mulţi care cred că de fapt călugăria creştin ortodoxă este mai mult o formă de encratism. Ce este encratismul? A fost o doctrină care susţinea că materia este inerent rea şi ea trebuie să fie una care să fie detestată fiindcă aduce cu sine tot răul din lume.[60]

Monahismul evident că nu este unul care detestă lumea şi materia fiindcă ele sunt creaţiile lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că lumea de azi crede că tot ceea ce există este această lume şi ştim că sunt mai mulţi care bazaţi pe avântul scientist din zilele noastre nu cred în existenţa lui Dumnezeu din moment ce ea nu poate să fie dovedită ştiinţific şi empiric.

Dacă este să facem o paralelă dintre un sfânt biblic şi Sfântul Sofronie de la Afteia ei bine poate cel mai potrivit caz în acest sens este cel al Sfântului şi Dreptului Iov. Iov, un om bogat şi cu multe averi ajunge să devină subiect de dispută în ceruri între Dumnezeu şi diavol. Diavolul primeşte dreptul de la Dumnezeu pentru a îl încerca pe Iov şi pentru a îl spune la mai multe probe. Probele au fost extreme şi au dus la contaminarea pielii lui Iov cu lepră. Iov trece toate aceste teste cu bine şi nu se leapădă de Dumnezeu. Diavolul este ruşinat şi în cele din urmă vremurile bune se vor întoarce din nou peste Iov.

Ei bine se poate vedea o anume paralelă dintre Sfântul şi dreptul Iov şi viaţa Sfântului Sofronie de la Afteia care ştim că şi el a fost încercat şi dispreţuit. Evident că în cazul lui Iov ştim că răul din viaţa lui a venit din urma răutăţii diavolului care nu suporta credincioşia lui. Nu ştim dacă diavolul a lucrat pe faţă în cazul Sfântului Sofronie de la Afteia. Este posibil ca în cele din urmă încercările, problemele şi probele sale să fi fost strict produsul răutăţii umane fiindcă ştim că într-un sens spiritual dorinţa apusenilor de schismă de la anul 1054 a fost fără doar şi poate o înrăire a apusului. Acest lucru a putut să fie văzut prin

- inchiziţie,
- cruciaţi,
- noaptea Sfântului Bartolomeu
- sau exterminarea catarilor.

[58]https://revistaortodoxa.ro/?p=3422 (accesat pe 10.05.2025).

[59] Citatul este al Sfântului Isaac Sirul dar trebuie să ştim că el conţine o greşeală: nu trebuie să ne rugăm pentru demoni fiindcă nu are nici un folos din moment ce ei au ales să Îl părăsească pe Dumnezeu şi să îi întoarcă spatele etern.

[60] https://en.wikipedia.org/wiki/Encratites (accesat pe 28.05.2025).

Iată ce spunea în acest sens părintele arhimandrit Daniil Mihailiuc despre propria călugărie: „din păcate, mulți nu înțeleg rostul călugăriei într-o societate diriguită de ideologii materialiste, secularizante. Chiar eu am simțit această tristă realitate. Mi-amintesc că, atunci când am hotărât să mă călugăresc, deși părinții, la început, s-au opus deciziei mele, într-un final mi-au acceptat alegerea, fapt pentru care Îi mulțumesc lui Dumnezeu că i-a luminat, iar lor că au înțeles. M-am confruntat însă cu reticența unor rude, profesori, colegi, prieteni care nu au reușit să accepte noua mea existenţă, considerând monahismul o lume ciudată, un refugiu. De ce persistă în mintea unora eronata concepție că la mănăstire merg doar cei incapabili de a-şi stabili un alt rost? Dar oare scopul suprem al vieții pământene nu este de a ajunge cât mai aproape de Dumnezeu? Or, existența călugărului în mănăstire tocmai asta și urmărește, petrecerea unei vieți cât mai aproape de Prototip. În rânduiala tunderii în monahism una din rugăciuni îndeamnă pe cel călugărit: „*te povățuiesc la viața cea mai desăvârşită să ajungi, fiindcă, ai ales să te apropii şi să slujeşti Domnului*”.”[61]

Doi studenți la teologie creştin ortodoxă din Ardeal discutau într-o zi.

- Ai fost pe la Mănăstirea Afteia?
- Nu.
- Niciodată?
- Nu.
- Se merită să vizitezi.
- De ce?
- Fiindcă acolo a trăit acum mulți ani un sfânt.
- Sfântul Sofronie de la Afteia?
- Da.
- Am auzit de el.
- Mă bucur.
- Ştiu că luptat contra uniației în vremea habsburgilor.
- Da se studiază la istoria Bisericii Ortodoxe române.
- Aşa este.
- Şi ce părere ai de Sfântul Sofronie.
- Știu puține lucruri despre el.
- Aşa este.
- De cele mai multe ori marii sfinți trec pe lângă noi fără să ştim de ei.
- Sunt de acord.
- Este ceva ce este demn de amintit în viața Sfântului Sofronie.
- Ce?
- Rezistența lui.
- De ce?
- Deşi persecutat nu s-a lepădat de ortodoxie.
- Îmi aduci aminte de o întâmplare adevărată pe care am auzit-o despre călugări.
- Care?
- Într-o zi, pe când se aflau în călătorie şi se pregăteau să treacă peste un râu care ieşise din matcă, doi călugări au văzut o femeie de o frumusețe rară, care i-a rugat s-o ajute a trece şi ea peste apele învolburate.
- Şi?
- Trebuia neapărat să treacă dincolo pentru a veni în sprijinul tatălui ei care era bolnav. Fiind singură şi neajutorată, nu îndrăznea să încerce.
- Înțeleg.
- Primul călugăr, fără măcar să asculte vorbele tinerei femei, a intrat în apă şi a trecut dincolo.
- De ce?
- Se temea că atingând-o s-ar fi expus unei prea mari tentații.
- Şi?
- Dar cel de-al doilea monah s-a comportat altfel.
- Cum?

[61]https://doxologia.ro/de-ce-calugarie (accesat pe 28.05.2025).

- A luat femeia pe braţe şi cu multă grijă a trecut-o până la urmă pe malul celălalt.
- Frumos.
- Da.
- Un gest frumos.
- Aceasta i-a mulţumit şi s-a îndepărtat în grabă.
- Şi ce a urmat?
- Cei doi călugări şi-au văzut mai departe de drum.
- Păi da.
- Au mers în tăcere câteva ceasuri.
- Şi?
- Deodată, primul călugăr, care nu-şi mai putu stăpâni curiozitatea, îl întrebă pe tovarăşul său de drum.
- Ce?
- Cum de ai putut să o iei pe braţele tale pe tânăra aceea? Nu te-ai gândit că te-ai putea ispiti? Şi apoi, noi am făcut un jurământ, acela de a nu ne atinge de femei. Nu ţi-e teamă că ai călcat făgăduinţa dată lui Dumnezeu?
- Uitându-se puţin mirat la fratele său de nevoinţă, al doilea călugăr i-a răspuns însă aşa.
- Ce?
- E adevărat, eu am purtat pe braţe pe femeia aceea cât timp am trecut-o râul, dar tu se pare că nici acum nu ai scos-o din minte.
- Deci el era un călugăr detaşat.
- Foarte bine spus.
- Detaşat?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă avem nevoie de detaşament.
- Ce fel de detaşament?
- Să ne detaşăm de rele şi de răutate.
- Aşa este.
- Şi la fel de bine să nu fim uşor influenţabili.
- Nu cred că Sfântul Sofronie a fost uşor influenţabil.
- De ce?
- A mărturisit cu putere ortodoxia.
- Când ortodoxia era prigonită?
- Da.
- Ai dreptate.
- Vremurile au trecut şi anii şi lumea nu mai ştie de Sfântul Sofronie.
- Asta aşa este.
- Cred că voi vizita şi eu Mănăstirea Afteia.
- Chiar?
- Da.
- Te-am influenţat eu?
- Se poate spune.
- Nu cred că ai nimic e pierdut dacă vei merge pe acolo.
- Aşa este.
- Dar călugării de acolo duc o viaţă destul de aspră.
- Cred.
- Călugăria dacă este trăită serios nu este deloc uşoară.
- Sunt de acord.
- Poate am să urc şi eu cu tine la Afteia.
- Mi-ar prinde bine un prieten.
- Aşa este.
- Ne vom ţine de urât.
- Bine.[62]

[62] https://altarulcredintei.md/pilda-calugarului-inteleptsau-e-bine-de-luat-aminte/ (accesat pe 10.05.2025).

Este bine să ştim că sunt şi mănăstiri în mediul urban. În acest sens ştim că Mănăstirea Antim din Bucureşti este în mediul urban. La fel Mănăstirea Golia din Iaşi. Iată ce spunea în acest sens Episcopul Paisie Sinaitul: „viaţa călugărului în cetate, în oraş, nu este o noutate a zilelor noastre. Primele comunităţi monastice creştine s-au înfiinţat în spaţiul urban. Cunoaştem din istorie dezvoltarea impresionantă a monahismului în capitala Imperiului Bizantin, rolul deosebit de important pe care l-a avut "monahismul urban" atât în Răsărit, cât şi în Apus. De exemplu, împăratul Iustinian cel Mare (527-565) avea convingerea că rugăciunile monahilor şi prezenţa mănăstirilor ocrotesc întregul imperiu. Mănăstirile acestea "citadine" au dezvoltat pe lângă ele aşezăminte de primire şi îngrijire a bolnavilor, încât putem spune că dimensiunea socială a creştinismului s-a dezvoltat din mănăstiri. În acelaşi timp, dimensiunea culturală, teologică şi apologetică a creştinismului s-a intensificat tot în mănăstirile "citadine", unde se copiau manuscrise, se tipăreau cărţi, monahii din capitală luau chiar "atitudine" atunci când un împărat se abătea de la dreapta credinţă."[63]

CAPITOLUL 3

SFÂNTUL SOFRONIE CA MĂRTURISITOR AL CREDINȚEI CREȘTIN ORTODOXE ÎN FAȚA EREZIEI

Ceea ce a demonstrat istoria şi dogmatica creştin ortodoxă este că greco-catolicismul este o erezie. Sub masca Bisericii Creştin Ortodoxe ei bine greco-catolicismul este o credinţă care de fapt acceptă toate ereziile catolice:

- purgatoriul,
- primatul papal,
- Filioque,
- infailibilitatea papei în probleme de dogmă şi doctrină
- sau spovedania auriculară.

Este clar că există o mare diferenţă dintre ortodoxie şi catolicism şi deşi Biserica Creştin Ortodoxă a existat cu mult înaintea celei catolice, acest lucru nu mai este recunoscut de catolici de azi care se consideră adevărata şi unica Biserică a lui Hristos.

Prin urmare se poate spune că Sfântul Sofronie a luptat cu o erezie pe care nu a voit să o lase să se perpetueze în mediul creştin ortodox al Transilvaniei.

Despre mărturisirea credinţei creştin ortodoxă ei bine părintele Teofil Pârâian spunea: "Sfânta Liturghie n-are asemănare în lumea aceasta. E ceva unic. Şi atunci zice Domnul Hristos: „*Cel ce Mă mărturiseşte pe Mine înaintea oamenilor şi Eu îl voi mărturisi pe el înaintea Tatălui din ceruri, iar cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor şi Eu mă voi lepăda de el înaintea Tatălui celui din ceruri*".

Lepădarea de Dumnezeu nu-i numai aceea, când zici că nu-L cunosc pe Dumnezeu, nu vreau să ştiu de Dumnezeu. Nu. Deoarece totdeauna când vrei să faci un lucru pe care nu-L vrea Dumnezeu, te lepezi de Dumnezeu. Deci, trebuie să mergi la sfânta biserică duminica şi tu nu mergi, te lepezi de Dumnezeu şi apoi te miri că îţi scade credinţa. Cum să nu-ţi scadă credinţa dacă tu faci fapte de necredinţă? Cum să zici că-L meriţi pe Domnul Hristos dacă tu faci lucruri pe care nu le vrea Domnul Hristos, iar cele pe care le vrea Domnul Hristos, nu le faci. Vreau să reţinem că avem trebuinţă de credinţa în Dumnezeu şi că, credinţa noastră trebuie să fie o credinţă mărturisitoare în toate laturile vieţii noastre. Oriunde ne prezentăm, noi să fim oameni credincioşi, oameni care să dovedim că avem credinţă în Mântuitorul nostru Iisus Hristos, credinţă-n Evanghelie, credinţă-n învăţătura Bisericii, credinţă-n rostul slujbelor…

Aşa se mărturiseşte credinţa, cu viaţa, cu toate laturile vieţii. Întotdeauna, noi trebuie să ne arătăm înafară cum suntem înlăuntru, şi dacă suntem credincioşi trebuie să ne arătăm credinţa. Măsura credinţei este măsura vieţii. Cum ţi-e viaţa aşa ţi-e şi credinţa. E o vorbă românească. Zice că te spune faţa cum ţi-e viaţa. Apoi să ştiţi că mai ales viaţa pe care o duci îţi spune cum îţi e credinţa."[64]

Ei bine pentru Sfântul Sofronie a rămâne în tradiţia sfinţilor părinţi creştin ortodocşi a fost un fapt fundamental. Aşa se face că el persecutat totuşi a continuat să propovăduiască pe Hristos.[65]

---

[63] https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-zilei/raspunsuri-duhovnicesti-monahismul-urban-31896.html (accesat pe 28.05.2025).

[64] Părintele Teofil Părăian, *Lumini de gând*, Editura Antim, 1997, pp. 292-293 apud https://doxologia.ro/marturisirea-credintei-1 (accesat pe 10.05.2025).

[65] A se vedea Dorin Stănescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/an-omagial/visarion-sarai-sofronie-de-la-cioara-si-lupta-pentru-libertatea-de-credinta-a-romanilor-163863.html (accesat pe 30.05.2025).

Am putea spune că pentru Sfântul Sofronie de la Afteia ei bine ortodoxia a fost o problemă existențială fiindcă ea este pentru ei credința în care se poate găsii mântuirea. Părintele Constantin Galeriu spunea că nu știm dacă alte religii și credințe religioase mântuiesc dar ceea ce avem încredințare este că cu siguranță ortodoxia poate să mântuiască.[66]

Ei bine în spiritualitatea creștin ortodox se poate spune că există un profund simț al ereziei. Mai ales în monahism se poate vedea că erezia este un păcat care te poate face să pierzi raiul. Sfântul Vasile cel Nou și mai apoi mulți alți călugări au plasat în vămile văzduhului un vamă a ereziilor. Din 24 de vămi ale văzduhului ei bine vama a XIX-a este vama ereziilor în care diavolii de acolo caută să tragă la iad toate sufletele care au fost contaminate de erezii sub o formă sau alta. Cel mai vocal în ceea ce privește vămile văzduhului în spațiul teologic și monahal a fost părintele Nicodim Mândiță care a scris mai multe cărți cu privire la vămile văzduhlui.[67]

În acest context mai larg creștin ortodox ne putem da seama de lucrarea de apărare a ortodoxiei a Sfântului Sofronie de la Afteia.

Cu privire la faptul că trebuie să avem curajul să Îl mărturisim pe Iisus sub formă creștin ortodoxă ei bine teologul Constantin Rus spunea: „ce înseamnă a mărturisi pe Iisus Hristos în fața oamenilor? Înseamnă a recunoaște în Dumnezeu pe Creatorul universului și al oamenilor. Înseamnă a-L recunoaște pe Iisus Hristos drept Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu. Prin urmare, înseamnă a intra într-o ordine de gândire religioasă. Înseamnă a nu ne considera autonomi, ci dependenți de Dumnezeu, atât cu privire la începutul, cât și cu privire la sfârșitul nostru.

A-L mărturisi pe Dumnezeu și pe Iisus Hristos înseamnă a mărturisi filiația noastră divină. Înseamnă a mărturisi că suntem creați de Dumnezeu și că trăim și existăm în această ordine, în această rânduială divină. Înseamnă a recunoaște că nu suntem autonomi, așa cum nu putem fi autonomi față de tatăl nostru cel pământesc.

Putem noi să ne lepădăm de propria noastră naștere? De propriii noștri părinți? Nu putem. Nu putem fi autonomi față de ei. Putem fi autonomi față de multe alte lucruri, dar noi cei credincioși nu putem fi autonomi față de părinții noștri de pe pământ, nici față de Părintele nostru cel ceresc. Depindem de El, trebuie să-L mărturisim, să-L recunoaștem. Și odată cu El, și pe Fiul Său, Iisus Hristos, și pe Duhul Sfânt.

La aceasta ne cheamă de fapt cuvântul Sfintei Evanghelii: să ne mărturisim legătura noastră cu Dumnezeul Cel ceresc și cu Fiul Său, Iisus Hristos, pe care Îl acceptăm ca Mântuitor și Care ne conduce spre Împărăția cerurilor, prin Duhul Sfânt. Fără această dependență, recunoaștere și acceptare nu putem fi creștini."[68]

Prin urmare de ce este erezia un rău? Fiindcă ea este

- o stâlcire,
- o denaturare
- și o stricare

a dogmei creștin ortodoxă. Putem să schimbăm filosofia, știința, cultura sau arta dar trebuie să știm că nu se poate schimba dogma. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că dogma este un adevăr supranatural care este descoperit de Dumnezeu.

În acest sens teologul Constantin Rus spunea: „în primul rând mărturisim credința în Dumnezeu sub chipul Sfintei Treimi, prin Simbolul credinței, în taina sufletului nostru și în comunitate, așa cum facem, de altfel, în biserică, în timpul slujbei Sfintei Liturghii, când îl recităm în comun: „Cred într-unul Dumnezeu… și într-unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu… și întru Duhul Sfânt, Domnul de viață făcătorul".

Prin Simbolul credinței facem o mărturisire de credință. Dăm mărturie despre Dumnezeu Cel în Treime, despre credința noastră în Dumnezeu-Stăpânitorul, Creatorul, Proniatorul, adică Cel care are grijă de noi și de lumea creată de El și, desigur, despre Dumnezeu-Judecătorul. Îi recunoaștem acest drept de a ne judeca, după criteriile legilor morale pe care ni le-a predat Mântuitorul și ni le-au transmis Evangheliștii, ceilalți autori ai Sfintei Scripturi și Sfinții Părinți în sinoadele ecumenice."[69]

Se cunoaște în acest sens întâmplarea din pustia egipteană că la un moment dat un părinte a fost calomniat cu mai multe insulte pentru a fi testat: că este desfrânat, că este mincinos, că este leneș. Când i s-a spus că este eretic ei bine părintele a răspuns: asta nu sunt. Aceasta fiindcă știa că un eretic nu se mântuiește.

---

[66] A se vedea Constantin Galeriu, *Taina zilei a opta* (Iași, 2015).

[67] A se vedea Nicodim Mândiță, *Calea sufletelor în veșnicie: vămile văzduhlui* vol. 1 și 2 (Editura Agapis, București).

[68] Constantin Rus Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-de-duminica/marturisirea-credintei-92153.html (accesat pe 10.05.2025).

[69] Idem.

Dacă este să privim erezia raportat la mântuire ei bine ne putem da seama că ea este un lucru care ne face să pierdem mântuirea. Teologul Constantin Rus spunea că de fapt trebuie să ajungem să dăm mărturie despre Hristos chiar şi în familia noastră: „dăm mărturie despre Dumnezeu în familia noastră. Toţi avem o familie şi, prin urmare, suntem datori să dăm mărturie despre Dumnezeu celor care ne-au adus pe lume, şi fraţilor noştri, şi celor pe care îi aducem noi în lume, şi pe care îi aducem numai pentru că Dumnezeu le dă viaţă, nu pentru că noi le dăm viaţă, căci viaţa vine numai de la Dumnezeu. Aşadar, în familie dăm a doua mărturie despre Dumnezeu-Tatăl, despre Iisus Hristos şi despre Duhul Sfânt."[70]

Avem în persoana Sfântului Sofronie o persoană care s-a luptat cu erezia şi ceea ce este şi mai frumos este că el a reuşit să o stârpească din pământul ortodocşilor. Ceea ce învăţăm de la Sfântul Sofronie este că nu este în nici un caz un lucru bun să fim toleranţi cu ereziile fiindcă în cele din urmă este vorba de propria mântuire pe care o putem pierde.

La fel de bine ceea ce are loc cu erezia este că ea este un lucru care ajunge să contaminteze sufletul cu dogme false care de multe ori au origine demonică. Iată ce spune în acest sens Părintele Daniel de la Rarău: „diavolii arhiconi ispitesc pe oameni cu iubirea de sine, cu mândria, slava deşartă, erezia, necredinţa (ateismul), nebunia, deznădejdea li sinuciderea. Satana este „teologul iadului" si se ocupă în mod special cu interpretarea greşită a Sfintelor Scripturi, având în ajutor ceata diavolilor arhiconi. Diavolii raţionali sunt foarte puternici şi acţionează rapid asupra minţii oamenilor mândri, inspirându-le idei potrivnice învăţăturii de credinţă ortodoxe, a revelaţiei dumnezeieşti. Aceşti diavoli raţionali sunt învăţătorii sectarilor, ai schismaticilor, ai ereticilor, ai filosofilor, ai liber cugetătorilor, care prin conlucrare cu diavolii teologi îşi formează propria lor credinţă sectară, eretică, atee. Însuşi Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos este ispitit de Satana, cu citate din Sfânta Scriptură, interpretate greşit de Satana. Dar Mântuitorul nostru Iisus Hristos îi răspunde tot cu citate din Sfânta Scriptură, alungându-l(Matei4,3-10). Diavolii raţionali au acţionat asupra ierarhiei Bisericii Apusene, care a adăugat astfel în Simbolul Credinţei pe Filioque, învăţătura greşită că Duhul Sfânt purcede şi de la Fiul lui Dumnezeu. Această adeziune a Bisericii Apusene la învăţătura diavolilor raţionali a condus, în anul 1054, la despărţirea Bisericii Apusene (catolice) de dumnezeiasca Biserică Ortodoxă (Răsăriteană), întemeiată de Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Minunea dumnezeiască a revenirii Bisericii Catolice la Biserica mamă – dumnezeiasca Biserică Ortodoxă se va petrece atunci când, prin Harul lui Dumnezeu, mintea catolicilor se va lumina şi smeri şi vor fi alungaţi diavolii raţionali. Ca urmare a acestei mari schisme, prin mândrie intelectuală şi adeziune la cete de diavoli arhiconi, au apărut până în zilele noastre mii de religii, ai căror reformatori, sub inspiraţie diavolească, au reinterpretat Sfânta Scriptură după dorinţele şi păcatele lor, spre a lor pierzare (II Petru 3,16; 11 Tim. 3-5). Ca dovadă că aceşti predicatori sunt conduşi de diavoli este şi faptul că ei schimbă interpretarea Sfintelor Scripturi de la o zi la alta. Orice modificare a învăţăturii de credinţă ortodoxă, descoperită de Dumnezeu oamenilor, orice abatere de la adevărul absolut, dumnezeiesc, este datorată diavolilor raţionali, care lucrează asupra minţii oamenilor mândri."[71]

Ei bine trebuie să ştim că atunci când Sfântul Sofronie de la Afteia a început să apere ortodoxia ei bine el a început să se lupte cu aceşti demoni arhiconi care am putut vedea că fac mult rău şi care sunt extrem de bine versaţi în

- dogme,
- Biblie,
- doctrine
- şi răstălmăcirea adevărului de credinţă creştin ortodox.

Diavolii arhiconi au fost cei care cel mai probabil au inventat şi greco-catolicismul care evident că este o ortodoxie desfigurată şi stricată. Învăţăm de la Sfântul Sofronie de la Afteia că trebuie să fim unii care să punem preţ pe ortodoxia noastră fiindcă dacă nu riscăm să ajungem eretici şi să ne îndepărtat de adevăr. Erezia este o mare ameninţare pentru ortodoxie fiindcă ea este o soluţie de compromis: rămâi creştin dar nu mai recunoşti ceea ce susţine creştinismul ortodox.[72]

Erezia a fost un lucru care l-a deranjat pe Sfântul Sofronie care se pare că în mănăstire a deprins cât se poate de bine adevărul de credinţă creştin ortodox. În combaterea ereziilor trebuie să fim unii care să fim activi fiindcă dacă nu o facem ei bine ereticii ne vor contamina societatea din jur.

---

[70] Ibidem.

[71] Părintele Daniel de la Rarău, https://ortodoxiadreaptacredinta.wordpress.com/2016/10/09/arhiconi-ceata-diavolilor-rationali/ (accesat pe 20.05.2025).

[72] A se vedea Arsenie Viliangoftis, *Ereziiile contemporane: o adevărată ameninţare* (Bucureşti, 2006).

Erezia este rea fiindcă ea este o minciună. Este o minciună fiindcă prezintă dogme şi doctrine false: purgatoriu, numai Biblia este necesară pentru mântuire (sola scriptura), nu este nevoie să ne facem cruce, nu trebuie să ne spovedim şi împărtăşim, nu avem nevoie de aghiasmă etc. Despre nevoia de a mărturisii despre ortodoxia ei bine teologul Constantin Rus spunea: „dăm mărturie, după cum spune chiar textul Sfintei Evanghelii, în faţa oamenilor, adică unul faţă de altul, în public, nu numai privat, nu numai în ascuns, adică nu numai ca pe o declaraţie de credinţă personală, făcută în faţa propriei noastre conştiinţe, ci ca pe o declaraţie publică, făcută în faţa celorlalţi. Deci acest lucru trebuie să-l reţinem: Iisus cere în chip expres o mărturisire publică de credinţă. Nu numai una ascunsă. Una deschisă şi, după cum am auzit din text, este atât de categorică această cerere, încât Mântuitorul nu se mulţumeşte să spună numai afirmativ: pe cel ce Mă va mărturisi în faţa oamenilor, îl voi mărturisi şi Eu în faţa Tatălui, ci revine, repetând ideea şi la modul negativ, spre a o întări, aşa cum face şi atunci când vorbeşte despre Judecata de Apoi. El spune: „Dar de cel ce se va lepăda de Mine în faţa oamenilor, de acela Mă voi lepăda şi Eu înaintea Tatălui Meu care este în ceruri" (Matei 10, 33). Unul ca acesta nu va avea parte de Hristos ca martor al apărării în faţa Judecăţii celei din urmă. Mulţi sunt tentaţi să creadă că, dacă fac numai o mărturisire de conştiinţă, e de ajuns. Stăm de vorbă cu cineva şi, fie din ruşine, fie din indiferenţă, arată faţă de Mântuitorul dacă nu chiar necredinţa, în orice caz o superioară indiferenţă, deşi poate consideră că, interior, el crede cu adevărat."[73]

Doi profesori de teologie creştin ortodoxă discutau într-o zi.

- Ce ştii de Sfântul Sofronie de la Afteia?
- Pentru ortodocşii de azi se pierde undeva în negura vremurilor.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Oamenii de azi nu prea mai ţin la sfinţi.
- De ce?
- Fiindcă sunt superficiali.
- Aşa este.
- Vezi?
- Nu ştiu ce să spun.
- Adică?
- Am citit zilele acestea o întâmplare.
- Care?
- Diavolul a apărut la trei călugări și le-a spus așa.
- Ce?
- Dacă v-aș da puterea de a transforma ceva în trecut, ce ați schimba?
- Primul dintre ei, cu o mare fervoare apostolică, a răspuns.
- Ce?
- I-aș împiedica să-i faci pe Adam și Eva să cadă în păcat, astfel încât omenirea să nu se îndepărteze de Dumnezeu.
- Cel de-al doilea, un om plin de milă, a răspuns şi el.
- Ce?
- Te-aș împiedica pe tine însuți să te îndepărtezi de Dumnezeu și să fii condamnat pentru totdeauna.
- Şi ce a spus al treilea?
- Al treilea dintre ei a fost cel mai simplu și, în loc să-i răspundă ispititorului, a îngenuncheat, și-a făcut semnul crucii și s-a rugat, zicând: "Doamne, scapă-mă de ispita a ceea ce ar fi putut fi și nu a fost.
- Diavolul, scoțând un strigăt strident și tremurând de durere, a dispărut. Ceilalți doi, surprinși, l-au întrebat:
- Frate, de ce ai reacționat așa.
- El a răspuns. Cum?
- Nu este cazul să dialogăm niciodată cu inamicul. Interesul lui Satana nu a fost să ne testeze virtutea, ci să ne prindă în trecut, astfel încât să neglijăm prezentul, singurul moment în care Dumnezeu ne dă harul Său și putem coopera cu el pentru a împlini voia Sa.

[73] Constantin Rus Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-de-duminica/marturisirea-credintei-92153.html (accesat pe 10.05.2025).

- Deci a te face să regreţi trecutul este o capcană a diavolului?
- Da.
- Fiindcă în acest mod nu te mai interesează prezentul?
- Da.
- Aşa este.
- Totuşi sunt şi lucruri din trecut la care trebuie să ne raportăm.
- Care sunt?
- Trebuie să fim unii care să ştim valoarea sfinţilor.
- Fiindcă există şi sfinţi?
- Da.
- Ai dreptate.
- Unul dintre ei a fost în România Sfântul Sofronie de la Afteia.
- Ştii ce am auzit?
- Ce?
- Că au existat 4 renaşteri ale mănăstirii Afteia.
- Cum aşa?
- Mănăstirea a fost închisă de mai multe ori.
- De ce?
- Vitregiile istorice.
- Parcă pe vremea Sfântului Sofronie a fost arsă de habsburgi nu?
- Da.
- Şi totuşi mănăstirea s-a refăcut din propria cenuşă?
- Se poate spune.
- Am să merg şi eu în pelerinaj la Afteia.
- Aşa să faci.
- Este un centru istoric al ortodoxiei ardelene.
- De asta nu am nici o îndoială.
- În tradiţia ortodoxă românească se poate spune că există o legendă a călugărului.
- Ce legendă?
- Călugărul este unul care luptă pentru credinţă.
- Şi adevăr.
- Şi adevăr evident.
- Nu se poate face o separaţie dintre credinţă şi adevăr nu?
- Da.
- Păcat că nu mai ştim unde a fost înmormântat Sfântul Sofronie.
- Sunt mai mulţi sfinţi care nu mai ştim unde au fost înmormântaţi.
- Aşa este.
- Totuşi istoria recunoaşte că a existat un Sfânt Sofronie de la Afteia.
- Da.
- Istoricii spun că el a fost de fapt un precursor al Răscoalei lui Horea Cloşca şi Crişan.
- De ce?
- Fiindcă există mai multe similarităţi între aceste două mişcări de rezistenţă.
- Ce să fi fost aşa de rău cu habsburgii?
- Nu erau ortodocşi.
- Aşa este.
- Nu este destul?
- Da.
- Nu ai cum să fi fericit cu cineva care nu are aceleaşi credinţe religioase ca tine.
- Sunt de acord.
- Acum eşti lămurit cu privire la Sfântul Sofronie de la Afteia?
- Da.[74]

[74]https://www.realitatea.net/stiri/actual/pastila-pentru-suflet-8-martie-pilda-zilei-ispitirea-celor-trei-calugari_65eaa67982408479a91e25f2 (accesat pe 10.05.2025).

Sfântul Vasile cel Mare a fost cât se poate de concludent când a vorbit despre faptul că trebuie să fim responsabili în probleme de credinţă şi trebuie să mărturisim adevărul: „să ne păstrăm, dar, statornicia cugetului, să ne întărim și mai mult temelia credinței în Hristos și atunci nu va întârzia nici ajutorul. Cum zice apostolul, va veni și nu va întârzia (Evrei 10, 37), , așteaptă întristare peste întristare, nădejde peste nădejde, încă puțin și te voi izbăvi (Isaia 28, 10). Iată, așa știe să-i mângâie Duhul Sfânt pe fiii Săi prin făgăduința celor viitoare. Pentru că, într-adevăr, după întristare vine nădejde, iar ceea ce nădăjduim e foarte aproape de noi. (...) Cât despre Mărturisirea de credință, noi nu vrem să primim alta mai nouă, așa cum au încercat să ne prezinte alții, dar nici nu îndrăznim să compunem alta ieșită din mintea noastră, pentru a nu face omenești cuvintele credinței, ci numai ceea ce ne-au învățat Sfinții Părinți, numai pe aceea o popularizăm printre cei care ne întreabă. Căci ea s-a încetățenit în Biserica noastră de atunci de când Sfinții Părinți au redactat-o în scris cu ocazia întrunirii Sinodului de la Niceea și credem că aceeași mărturisire o aveți pe buze și voi, iar pentru a nu fi acuzați de lenevie, nu renunțăm de la a o reproduce aici cuvânt cu cuvânt: Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul, Făcătorul tuturor celor nevăzute și al celor văzute. Și într-unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut din Tatăl, adică din ființa Tatălui, Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, iar nu făcut, de-o ființă cu Tatăl, prin Carele toate s-au făcut, atât cele din cer, cât și cele de pe pământ. Carele pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire S-a pogorât din ceruri, S-a întrupat, făcându-Se om, a pătimit și a înviat în a treia zi, S-a înălțat la cer și iarăși va să vie să judece viii și morții. Și întru Duhul Sfânt. (...) Iată, așadar, ce trebuie să credem (noi, creștinii).”[75]

Este adevărat că există o categorie de persoane care consideră că în cele din urmă tot ceea ce contează este să fi creştin. Pentru ei nu are mare importanţă dacă eşti catolic, ortodox şi protestant. Ei bine se poate vedea că Sfântul Sofronie de la Afteia nu a gândit aşa şi nici nu a văzut lucrurile în acest fel. Pentru el a fost extrem de important ca românii din Transilvania să nu se lepede de ortodoxie şi să treacă la greco-catolicism. A făcut acest lucru cu preţul de a fi închis şi întemniţat. Acest lucru ar trebuii să dea de gândit celor care nu pun mare preţ pe creştinismul lor şi cred că tot ceea ce contează este să fi creştin.[76]

Este adevărat că Sfântul Sofronie de la Afteia nu a fost un martir creştin ortodox ci numai un mărturisitor. Aceasta fiindcă el a mărturisit pentru Hristos chiar dacă acest lucru a fost aspru pedepsit de autorităţile din timpul lui. Iată ce spune episcopul Ioachim al Bacăului despre martiri: „dacă în accepţiunea antică, termenul ”martir” desemna pe cel ce depunea mărturie într-un tribunal, în tradiţia iudaică precreştină, el era înţeles ca sacrificiu, ofrandă adusă de om lui Iahve cu preţul vieţii, menită să mijlocească împăcarea Lui cu poporul ales. În primele secole creştine, aflate sub presiunea persecuţiilor, martiriul îmbrăca veşmântul idealului de vieţuire creştină în interiorul Bisericii cea una, aşa cum sublim este prezentat în mărturia a doi sfinţi din secolul al II-lea, Sf. Ignatie al Antiohiei († 115) şi Sf. Policarp al Smirnei († 165). În martiriul lor ei se asimilează jertfei euharistice şi înţeleg propria mucenicie ca pe o reactualizare a jertfei hristice, ca o perpetuă prezenţă a lui Hristos în ei, iar această prezenţă îi motivează să-şi dorească sacrificarea, înţelegându-se ca templu în care Marele Arhiereu Se descoperă. Trupul şi sufletul lor sunt pâinea şi vinul, elemente euharistice mistuite în focul iubirii jertfelnice, scăldate în potirul suferinţei din care martirii sorb şi pe care îl doresc. Martiriul lui Hristos comemorat liturgic în biserică devine astfel, în experienţa lor mucenicească, o liturghie vie, o liturghisire, iar fiinţa lor, altar şi jertfă nevinovată deopotrivă.”[77]

Erezia după cum ştim este profund condamnată în creştinismul ortodox. Aceasta fiindcă sunt mai mulţi sfinţi părinţi care consideră că ea poate să fie la fel de bine o separaţie dintre noi şi Dumnezeu. De ce? Fiindcă din cele mai vechi timpuri sfinţii părinţi au accentuat că trebuie să avem o relaţie şi o legătură ortodoxă cu Dumnezeu.

Ereticul este unul care ţine mai mult la propriile

- idei,
- opinii,
- concluzii
- şi concepţii.

Ele de cele mai multe ori sunt mult mai importante şi mai semnificative decât ceea ce a descoperit Dumnezeu prin sfinţii Lui. Aceasta fiindcă s-a putut constata în creştinismul ortodox că de mai multe ori Dumnezeu ne-a descoperit voia Lui prin sfinţi. Să ne aducem aminte de cazul Sfântului Ştefan primul diacon. El

[75] Sfântul Vasile cel Mare, Epistole, Epistola 140, II, în Părinți și Scriitori Bisericești (2010), vol. 3, p. 229.
[76] A se vedea *Îndreptatul creștinului ortodox. Culegere de articole moral-duhovnicești* (Egumeniţa, Galaţi).
[77] Ioachim al Bacăului https://eprb.ro/jertfa-martirica-imnul-liturgic-scris-cu-sangele-marturisirii (accesat pe 10.05.2025).

le-a spus evreilor din timpul lui că vede cerurile deschise şi pe Iisus Fiul lui Dumnezeu stând de-a dreapta Tatălui. Ei bine ce au făcut evreii în faţa unei astfel de descoperiri? L-au delapidat.

Sfântul Vasile cel Mare ne spunea că trebuie să ne aducem aminte permanent de Dumnezeu: „evlavios lucru și fără de saţiu este pentru un suflet iubitor de Dumnezeu să-și aducă aminte necontenit de Dumnezeu; dar îndrăzneț lucru este a trece în cuvinte de cele despre Dumnezeu, pentru că mintea nu se poate urca până la măsura vredniciei Lui, iar cuvântul, la rândul său, exprimă slab cele pe care mintea le concepe. Dacă, deci, mintea noastră este mai prejos de înțelegerea măreției lui Dumnezeu, iar cuvântul este mai prejos și decât mintea, nu este, oare, neapărată trebuinţă de tăcere, ca nu cumva prin slăbiciunea cuvintelor să punem în primejdie minunea vorbirii despre Dumnezeu? Dorința de a-L slăvi pe Dumnezeu este însămânțată în chip firesc în toți cei înzestrați cu darul vorbirii; dar toți sunt la fel de neputincioși a vorbi după vrednicie despre Dumnezeu. În râvna pentru evlavie ne deosebim unul de altul; dar nimeni nu-i așa de orbit ca să se înșele pe el însuși atât de mult, încât să considere că s-a urcat pe cel mai înalt pisc al înțelegerii lui Dumnezeu, ci, cu cât va părea că propășește în cunoașterea lui Dumnezeu, cu atât mai mult va simți neputința lui. Aceasta a simțit-o Avraam; aceasta a simțit-o Moise. Când au putut să-L vadă pe Dumnezeu, atât cât e cu putință unui om să-L vadă, mai ales atunci s-au socotit pe ei înșiși o nimica. Avraam s-a numit pământ și cenușă (Facerea 18, 27), iar Moise a spus că este slab la glas și zăbavnic la limbă (Ieșirea 4, 10), că vedea slăbiciunea limbii lui, care nu putea sluji măreției celor gândite de mintea sa."[78]

Erezia este un lucru care trebuie să ne preocupe mai mult dacă Îl iubim cu adevărat pe Dumnezeu. De ce? Fiindcă în cele din urmă trebuie să ne raportăm

- corect,
- ortodox
- şi integru

la Dumnezeu.

Dumnezeu ne vrea cu El şi pentru acest lucru trebuie să fim mai atenţi cu privire la ideile şi opiniile care se vehiculează cu privire la El în jurul nostru.

Erezia prin urmare este pentru un suflet sincer aflat în căutarea lui Dumnezeu o otravă. Aceasta fiindcă este bine să ştim că sunt şi mentalităţi bolnave care vin cu mai multe idei eronate şi greşite despre dogmele creştin ortodoxe.[79]

Erezia la fel de bine poate să fie nu numai o învăţătură denaturată despre Dumnezeu şi Biserica Sa ci la fel de bine ea mai poate să fie o minciună. Aceasta fiindcă este bine să ştim că în materie de religie sunt mai multe minciuni. Erezia este o minciună religioasă şi pentru aceasta ea trebuie să fie combătută. Ei bine Sfântul Sofronie de la Afteia a voit şi el să ia atitudine împotriva minciunii ereziei. Dacă el şi-a asumat să facă închisoare ei bine ne putem da seama că el era deplin încredinţat că ortodoxia este adevărul. Numai un nebun şi-ar asuma să facă închisoare pentru o minciună.

Sfântul Vasile cel Mare spunea că oricât a vorbii despre Dumnezeu nu vom ajunge să Îl cuprindem deplin şi total fiindcă El este dincolo de puterile noastre de cuprindere. Totuşi putem să ajungem să nu vorbim minciuni despre el. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Vasile cel Mare: „totuși, pentru că urechile voastre s-au deschis acum pentru auzirea vorbirii despre Dumnezeu, iar Biserica nu-i sătulă niciodată de astfel de auziri, adeverind cuvântul Ecclesiastului, că nu se satură urechea de a auzi (Ecclesiast 1, 8), este de neapărată trebuință să grăiască după putere. Voi vorbi, dar, despre Dumnezeu nu cât de mare este Dumnezeu, ci cât ne este nouă cu putință. Nu renunțăm să ne uităm la cer și să-l privim atât cât putem, deși nu putem străbate cu ochiul locul cuprins între pământ și cer! Tot așa și acum, prin slabe cuvinte, să împlinim credința, iar în tot cuvântul nostru să lăsăm să biruiască măreția firii dumnezeiești. Că nici limbile îngerilor, oricum ar fi ele, nici ale arhanghelilor, unite cu toată firea cea cuvântătoare, nu o vor ajunge decât în mică parte, necum s-o egaleze întru totul."[80]

Sunt mai mulţi care susţin că fiindcă Dumnezeu este nevăzut ei bine este destul de greu să facem diferenţa dintre adevăr şi erezie. Aceasta fiindcă lucrurile nu sunt chiar aşa de clare şi de bine definite. Ei bine trebuie să ştim că sfinţii părinţi au fost persoane care au primit descoperiri de la Dumnezeu.

Trebuie să îi vedem pe sfinţii părinţi creştin ortodocşi ca unii care au fost instrumentele prin care Dumnezeu a lucrat pentru toată lumea. Să ne aducem aminte de Sfântul proroc Moise. Prin el ei bine Dumnezeu a scos tot poporul evreu din robia egipteană.

---

[78] Sfântul Vasile cel Mare, Omilii și cuvântări, Omilia a XV-a, I, în Părinți și Scriitori Bisericești (2009), vol. 1, pp. 252-253.

[79] A se vedea Athanasios S. Fragopoulos, *Credința creștin ortodoxă. O dogmatică laică* (Galaţi, 2019).

[80] Sfântul Vasile cel Mare, Omilii și cuvântări, Omilia a XV-a, I, în Părinți și Scriitori Bisericești (2009), vol. 1, pp. 252-253.

Contextul istoric a făcut ca Sfântul Sofronie de la Afteia să se lupte cu erezia uniată. La fel de bine trebuie să ştim că făcând acest lucru ei bine el a ajuns să se înscrie pe linia marilor sfinţi părinţi. Sfântul Nicolae s-a luptat împotriva arianismului, Sfântul Maxim Mărturisitorul s-a luptat împotriva montelismului, Sfântul Ioan Damaschin s-a luptat împotriva iconoclasmului, Sfântul Fotie cel Mare s-a luptat împotriva catolicismului.

Sfântul Ioan Gură de Aur spunea că trebuie să luăm atitudine faţă de erezie şi să ne facem datoria de a mărturisii adevărul. Iată ce spunea el: "şi totuşi, chiar dacă arunci seminţele şi cel care aude nu primeşte, nici nu aduce roada ascultării, tu ai oricum răsplata de la Dumnezeu, pentru că ai dat sfat, şi vei primi dacă eşti ascultat tot atât cât ai primit dacă n-ai fost, că ai făcut tot ce ţinea de tine. De faptul că cei ce ne aud nu se înduplecă nu suntem vinovaţi, ci numai dacă nu dăm sfat: că a îndemna este treaba noastră, iar a se îndupleca e a lor."[81]

Erezia este o realitate a lumii noastre şi acest lucru se poate vedea în toate oraşele şi satele noastre unde de mai multe ori avem mai multe secte şi creştini care nu vor să ştie de Biserica Creştin Ortodoxă căreia îi găsesc mai multe

- metehne,
- probleme,
- neajunsuri
- şi dificultăţi.

Ortodoxia trebuie să ştim că nu este prea multă teorie ci mai mult practică şi trăire. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama viaţa în Hristos se manifestă cel mai mult prin

- fapte bune,
- asceză,
- activitate
- şi rugăciune.

Toate acestea sunt lucruri concrete pe care le facem şi care definesc ceea ce am putea definii ca modul nostru de viaţă creştin ortodox.

În secolul XVIII ei bine erezia cea mai recentă era greco-catolicismul un fel de cal troian care promitea că poţi să fie ortodox şi catolic în acelaşi timp. Ei bine acest cal troian se pare că nu a trecut şi de Sfântul Sofronie care am putut vedea că a luptat din toată fiinţa contra uniaţiei.

După Sfântul Sofronie de la Afteia ei bine uniaţia va avea mai multe succese în Transilvania dar totuşi se pare că plămada creştin ortodoxă nu a fost niciodată stârpită din inima românilor.

„Credința reprezintă puterea sufletească de a accepta ca adevărate datele învățăturii de credință, ce nu pot fi înțelese rațional uneori (depășind rațiunea), sau nu pot fi văzute cu ochii. Credința creștină este condiția esențială în mântuire, e mijlocul, modul sau calea prin care noi primim harul divin, care ni se oferă prin Hristos, pentru a conlucra cu el, mântuirea subiectivă fiind o sinergie a harului primit, cu credința care-l acceptă și cu faptele bune care concretizează acest sinergism.

Credința este răspunsul nostru la chemarea lui Dumnezeu și a lui Hristos și la oferirea harului Său. Este un dar divin, în sensul că n-ar fi posibilă dacă nu s-ar simți chemarea și atracția harului lui Hristos, care o provoacă. Ea implică voință, simț interior și efort. Credința vie, lucrătoare este o virtute, când e susținută cu efort și voință de desăvârșire, de trăire în Hristos și cu Hristos. În acest sens, credința este prima dintre cele trei virtuți teologice: credința, nădejdea și dragostea (I Corinteni XIII, 13) . Pe temeiul credinței se săvârșesc cele mai multe din acțiunile oamenilor. Prin credință, legile căsătoriei unesc într-o singură viețuire oameni străini unul de altul. Credința este ochiul care luminează întreaga conștiință și naște înțelegere. Ea are atât de mare putere, încât se mântuiește nu numai cel care crede, ci unii chiar sunt mântuiți prin credința altora. Atât cei care sunt în mijlocul lumii, cât și cei ce viețuiesc cu vrednicie în mănăstiri, munți și peșteri, toți se mântuiesc și se fac vrednici de lucruri mari de la Dumnezeu numai pentru credința în El.”[82]

Faptul că Sfântul Sofronie de la Afteia a fost persecutat ne spune că într-un anume fel el se poate asemăna cu Sfântul Ilie care ştim că şi el a fost persecutat şi a trebuit să plece în pustie fiindcă a mustrat pe regele şi regina din timpul său Ahab şi Isabela pentru păgânismul lor.[83]

Ceea ce este cel mai trist este că de mai multe ori confruntarea dintre ortodoxie şi erezie a fost una sângeroasă şi violentă. În cazul Sfântului Sofronie ei bine ea a fost mai mult una violentă fiindcă am putut vedea că sfântul a fost supus la mai multe pedepse trupeşti.

---

[81] Sfântul Ioan Gura de Aur, *Omilii la parabola despre săracul Lazăr şi bogatul nemilostiv*, Ediția 1, Editura Sophia, București, 2002, p. 12.

[82] https://samariteanulmilostiv.ro/marturisirea-credintei-in-viata-de-zi-cu-zi/ (accesat pe 10.05.2025).

[83] A se vedea Eliane Poirot, *Sfântul Ilie în cultul bizantin* (Sibiu, 2002).

Sfântul Paisie Aghioritul a fost întrebat ce părere are despre creştinii în ascuns. Iată ce a răspuns el:

„– Părinte, pe creștinii în ascuns cum îi primește Biserica? Nu s-au lepădat de Hristos?

– Adevărații creștini în ascuns nu se leapădă de Hristos. De pildă, din cele 27 de sate care aparțineau eparhiei Farasei Capadociei, unii au fugit în locuri depărtate atunci când le-au ars turcii. Acolo, ceilalți nu știau că sunt creștini, ci credeau că sunt musulmani. Nici nu s-a ivit vreo situație ca unii dintre ei să întrebe: „Ești creștin?" ca să spună „Da, sunt creștin", sau „Nu, sunt musulman". Aceștia sunt creștinii în ascuns. Dar din clipa în care îl vor prinde pe unul și-i vor spune: „Am aflat că ești creștin", acesta va spune „Da, sunt creștin"; nu va spune că este musulman. Și în primele veacuri ale creștinismului au existat creștini care se botezau în ascuns, iar ceilalți aveau impresia că nu sunt creștini. Însă atunci când nevoia o cerea, mărturiseau. Sfântul Sebastian, de pildă, care a fost general, se botezase creștin, dar credeau că este închinător la idoli, în timp ce el era creștin. Ajuta în ascuns foarte mult pe creștini. Dar când și-au dat seama că este creștin, el a mărturisit și a murit mucenic."[84]

Doi istorici români discutau într-o zi.

- Ştii ce studiez acum?
- Ce anume?
- De călugărul Sofronie de la Afteia.
- Am auzit de el.
- Lumea în consideră sfânt.
- Şi bine face.
- De ce?
- Fiindcă nu există fum fără foc.
- Adică?
- Cel mai probabil a fost sfânt.
- Fiindcă aşa crede lumea?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- O să îţi spun o întâmplare în acest sens.
- Care?

După multe încercări, văzând diavolul că nu-l poate birui pe Sfântul Antonie cel Mare, a stat la taifas cu el. Sfântul Antonie l-a întrebat pe diavol dacă sunt mulţi călugări în iad.

- Călugări?! nu sunt, a spus diavolul.
- Cum aşa, se miră Sfântul Antonie, doar au fost şi sunt monahi nevrednici.
- Nu-i nici un călugăr, afirmă din nou diavolul.
- Poate că sunt şi nu-i ştii tu, stăruie Sfântul Antonie.
- Pe toţi îi ştiu, nu poate fi vreunul despre care să nu fiu informat!

Iar sfântul se tot miră şi se minunează.

- Aha! striga deodată vrăjmaşul, ştiu la ce te gândeşti: la oamenii aceia îmbrăcaţi în negru de sus până jos, purtând un soi de tichie pe cap şi un val deasupra-i. Da, din ăia, avem o mulțime, de oameni în negru nu ducem lipsă, dar călugări, să ştii, călugări nu avem măcar unul.
- Interesant.
- Este.
- Deci vezi?
- Ce anume?
- Diavolul nu îi iubeşte pe călugări.
- Pe călugării autentici.
- Aşa este.
- Şi Sfântul Sofronie a fost şi el călugăr nu?
- Da.
- Deci se poate spune că a luptat şi el contra diavolului?
- Sub o formă sau alta.

[84] Cuviosul Paisie Aghioritul, Cuvinte duhovnicești. Volumul II. Trezvie duhovnicească, traducere de Ieroschimonah Ștefan Nuțescu, ediția aII-a, Editura Evanghelismos, București, 2011, pp. 253-255, Sursa: Doxologia.ro apud https://www.monitorulsv.ro/Religie/2023-03-10/Marturisirea-credintei-nepretuita-asemenea-vietii (accesat pe 10.05.2025).

- Se spune că Sfântul Sofronie a luptat contra ereziei.
- Aşa este.
- Ce erezie?
- Erezia greco-catolică.
- Aşa periculoasă era?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă ea este mai mult un simulacru al ortodoxiei.
- Cum aşa?
- Susţine că poţi fi şi catolic şi ortodox în acelaşi timp.
- Ceea ce nu se poate?
- Da.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Se poate vedea o mare diferenţă dintre catolici şi ortodocşi.
- Este clar.
- Avem două mistici clar diferite.
- Cea catolică şi cea ortodoxă?
- Da.
- Aşa este.
- Şi tu spui că ceea ce separă ortodoxia de catolicism este erezia?
- Da.
- În ce sens?
- Religia nu este ca politica.
- Dacă nu îţi place un partid poţi face sau pleca la altul.
- Şi?
- În religie trebuie să facem ceea ce ne cere Dumnezeu.
- Sunt de acord.
- Deci în religie accentul cade pe Dumnezeu.
- Şi nu pe om?
- Da.
- Aşa este.
- Ori ce face erezia?
- Ce anume?
- Inversează ierarhia.
- În ce sens?
- Erezia ajunge să impună propriile opinii în materie de religie.
- Şi nu mai ţine cont de Dumnezeu?
- Da.
- Înţeleg.
- Mă bucur.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Sfântul Sofronie a fost călugăr.
- Şi?
- Călugării trăiesc numai pentru Dumnezeu.
- aşa este.
- Deci de ce s-ar fi revoltat Sfântul Sofronie împotriva greco-catolicilor?
- Dacă nu ar fi fost inspirat de Dumnezeu?
- Da.
- Aşa este.
- O să fiu mai atent cu viaţa Sfântului Sofronie.
- Foarte bine.[85]

[85] https://www.crestinortodox.ro/pilde/calugarul-i-purtator-haine-negre-136105.html (accesat pe 10.05.2025).

Sfântul Paisie Aghioritul a fost cât se poate de concludent când a vorbit despre lepădarea de credința creștin ortodoxă sub o formă sau alta: „într-un sat turcesc erau mulți creștini în ascuns, iar primarul era preot. Părintele Gheorghe îi spuneau, Hasan îl strigau. Odată s-au dus unii la el și l-au înștiințat că în cutare loc, într-o catacombă, sunt ascunși creștinii. „Mă duc să văd", le-a spus, „nu vă neliniștiți", își ia oamenii săi, se duce și-i află pe creștini adunați acolo. Înaintează spre Ușile împărătești, ia epitrahilul, și-l pune și face și Vecernia. După aceea le-a spus acelor creștini: „Să luați măsuri de pază", iar celorlalți, adică turcilor: „N-a fost nimic, au fost doar zvonuri". Aceștia nu sunt lepădați de credință. Dar din momentul când bănuiesc pe cineva și-i spun: „Ei, pe tine te-am văzut că ți-ai făcut cruce, ești creștin", iar acela spune: „Nu, eu sunt musulman", atunci se leapădă de Hristos."[86]

CAPITOLUL 4

SFÂNTUL SOFRONIE DE LA AFTEIA CA ASCET CREŞTIN ORTODOX

Cu excepţia primilor martiri creştin ortodocşi care au avut parte de o moarte violentă trebuie să ştim că mai toţi sfinţii creştin ortodocşi au practicata asceza. Aceasta la grade mai mici sau mai mari. Retras între mulţi ei bine şi Sfântul Sofronie a dus o viaţă de ascet. Acest lucru este cât se poate de adevărat. Evident că nu mai ştim cu exactitate care au fost metodele prin care el s-a nevoit şi a făcut asceză.

Despre caracterul ascetic al spiritualităţii creştin ortodoxe Sfântul Iustin Popovici spunea: „ortodoxia va genera întotdeauna renaşterea ascetică. Ea nu recunoaşte nimic altceva. Asceţii sunt singurii misionari ai Ortodoxiei. Nevoinţa este singura ei şcoală misionară. Ortodoxia înseamnă efort ascetic şi viaţă, şi doar prin acestea două misiunea ei este transmisă mai departe şi împlinită. Trăirea nevoinţei ar trebui să fie misiunea lăuntrică a Bisericii noastre printre oameni. Parohia trebuie să devină un focar de nevoinţă. Dar acest lucru poate fi împlinit doar de către un preot ascet."[87]

Este probabil tocmai acest caracter ascetic al vieţii Sfântului Sofronie care l-a făcut să vadă foarte bine adevărul ortodoxiei şi să voiască să aducă mărturie despre el. Trebuie să ştim că văzut din perspectiva autorităţilor habsburge ale timpului ei bine Sfântul Sofronie era un anonim. Nu avea

- putere politică,
- bani,
- mari averi,
- sau influenţă economică.

Totuşi habsburgii vor ajunge să se teamă de Sfântul Sofronie pe care am putut să vedem că vor ajunge să îl persecute sistematic. Este bine să ne dăm seama că raportat la condiţiile de viaţă din vremurile noastre cam toată viaţa celor din secolul XVIII era o viaţă ascetică. Trebuie să ne dăm seama prin urmare că Sfântul Sofronie a mărit miza când s-a retras în pustie şi a fondat mănăstirea Afteia.

Adevărul este că nu toţi putem ajunge la măsura nevoinţelor marilor sfinţi creştin ortodocşi dar evident că o viaţă ascetică tot putem duce. Aceasta fiindcă medicina din zilele noastre dă din ce în ce mai multe semne că *viaţa de exces şi huzur* nu ne face bine ci din contră ne strică sănătatea.[88]

Prin urmare este bine să ştim că deşi vremurile sunt grele şi sunt mari probleme economice putem să rezistăm mai mult dacă le luăm pe toate acestea ca fiind asceză. Avem nevoie de asceză fiindcă după cum putem vedea viaţa este grea în planul

- prosperităţii,
- bunăstării
- şi veniturilor.

Caracterul ascetic al vieţii Sfântului Sofronie poate să fie văzut din faptul că nu toţi putem să renunţăm la lume şi să ne retragem în pustie cum a făcut-o el. Trebuie să ai multă rezistenţă fizică dar şi psihică pentru a ajunge să te retragi total şi deplin din lume şi a duce o viaţă de călugăr după cum a făcut Sfântul Sofronie de la Afteia.

---

[86] Cuviosul Paisie Aghioritul, Cuvinte duhovnicești. Volumul II. Trezvie duhovnicească, traducere de Ieroschimonah Ștefan Nuțescu, ediția a II-a, Editura Evanghelismos, București, 2011, pp. 253-255, Sursa: Doxologia.ro apud https://www.monitorulsv.ro/Religie/2023-03-10/Marturisirea-credintei-nepretuita-asemenea-vietii (accesat pe 10.05.2025).

[87] Părintele Iustin Popovici, *Credinţa Ortodoxă şi viaţa în Hristos*, Traducere: prof. Paul Bălan, Editura Bunavestire, Galaţi, 2003, p. 16 apud https://doxologia.ro/ascetii-sunt-singurii-misionari-ai-ortodoxiei (accesat pe 10.05.2025).

[88] A se vedea Eftimie Atonitul, *Asceţi în lume* vol. 1 şi 2 (Editura Evanghelismos, Bucureşti).

Părintele Paul Siladi vorbea cât se poate de bine despre contextul istoric al vieţii ascetice din viaţa ortodoxiei: „calendarul creștin este alcătuit, în cea mai mare parte a lui, din două categorii de sfinți: martirii (mai cu seamă cei din primele secole) și monahii, asceții. Curajul martirilor care își dădeau viața pentru Hristos fără ezitare a fost probabil cea mai puternică formă de misiune implicită a creștinilor din primele secole. În tratatul său, Apologetul, Tertulian afirmă fără ezitare că sângele martirilor este sămânța creștinilor.

După edictul din 313 care dădea libertate creștinilor începe să se dezvolte monahismul, care este considerat o formă de mucenicie perpetuă. Locul martirilor din primele secole este luat acum de călugării și asceții creștini. Creuzetul monahismului răsăritean a fost reprezentat de pustia Egiptului, de unde influența lui a iradiat în lumea întreagă.

Porunca de a merge și a face activ misiune (Mt. 28, 19-20) intră în conflict cu fuga de lume, care instituie monahismul. Primele două apoftegme de la avva Arsenie insistă asupra acestui fapt: „fugi de oameni și te vei mântui" sau „fugi, taci, liniștește-te". Pe aceeași linie se găsește și cuvântul avvei Alonios: „Dacă omul nu va spune mereu în inima sa: numai eu și Dumnezeu suntem pe lume, nu-și va găsi liniștea"."[89]

Sunt din ce în ce mai multe voci din zilele noastre care susţin că de fapt viaţa călugărească este mai mult o formă de

- fanatism,
- habotnicie,
- extremism
- şi boală psihică.

Acest lucru nu este adevărat şi cel mai bine ne încredinţează de el chiar Iisus când a primit botezul din mâna Sfântului Ioan Botezătorul. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că Sfântul Ioan Botezătorul a fost un pustnic. „Când a ajuns aproape de vârsta adultă, Ioan s-a retras în pustiu, ducând o viață aspră, de post și rugăciune. Purta o haină aspră, din păr de cămilă (în semn de pocăință) și încinsă cu o curea de piele (care, potrivit exegeților, simbolizează stăpânirea pornirilor trupești). Se hrănea cu lăcuste și miere sălbatică și își petrecea vremea în rugăciune și contemplare (Luca 1,80)."[90]

Prin urmare este bine să ştim că prin călugăria creştin ortodoxă ei bine acest ideal de martir al lui Iisus este menținut în tradiția creștin ortodoxă. El este unul care nu este impus şi care este adoptat de cei care cred că pot să îl ducă şi să îl pună în practică.

Iată ce spunea tot părintele Paul Siladi despre acest caracter ascetic al spiritualităţii creştin ortodoxe: „Solitudinea părinților ascetici nu este una îmbufnată, acră și respingătoare, ci una eficientă. Afirmația cea mai cunoscută și, în același timp, cea mai limpede în acest sens îi aparține Sfântului Serafim de Sarov, care zicea: *„dobândeşte pacea şi mii de oameni din jurul tău se vor mântui. Atunci când un om se află într-o stare de pace a minţii, el poate de la sine să le ofere celorlalţi lumina necesară luminării raţiunii".*

Forța de iradiere a sfințeniei se regăsește descrisă și în Sinaxarul Bisericii. Este suficientă o trecere în revistă rapidă a biografiilor sfinților pentru a vedea cum au devenit ei înșiși niște focare ce au răspândit pacea în jurul lor. Doar cu titlu de exemplu (o cercetare ulterioară în acest sens rămâne deschisă) ne vom uita la sfinții pomeniți în prima zi a anului bisericesc, 1 septembrie. Dintre aceștia, despre doi ni se spune că aveau o prezență puternică, lucrătoare prin ea însăși. Primul dintre ei, Sfântul Simeon Stâlpnicul cel Bătrân, se caracterizează printr-o mare smerenie ce îi însoțește asceza: „Dar, lucrul cel mai minunat era că după ce dusese atâtea lupte și nevoințe, după ce atinsese o asemenea treaptă a virtuții și împlinise atâtea minuni, omul lui Dumnezeu se socotea cu încredințare mai prejos decât toți oamenii". Acesta, când ajunge la apogeul vieții sale spirituale, înainte de a trece în veșnicie, răspândește în jurul său pacea care era în inima sa: „Răspândind astfel în jurul său pacea care domnea în inima lui, Sfântul Simeon a adormit la vârsta de șaizeci și nouă de ani (459), după cincizeci de ani de nevoințe, pe când era adâncit în rugăciune"."[91]

Cei care ajuns să se retragă în pustie pentru Dumnezeu după cum a făcut-o Sfântul Sofronie de la Afteia trebuie să ştim că nu sunt nebuni ci sunt oameni care au o aşa de mare iubire pentru Dumnezeu că mai nimic din această lume nu îi mai poate

- atrage

[89]Paul Siladi Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/monahism-si-misiune-188852.html (accesat pe 10.05.2025).
[90] https://ro.orthodoxwiki.org/Ioan_Botez%C4%83torul (accesat pe 01.06.2025).
[91] Paul Siladi Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/monahism-si-misiune-188852.html (accesat pe 10.05.2025).

- şi distrage.

Referindu-se la Sfântul Meletie părintele Paul Siladi spunea: „un alt sfânt pe care Biserica îl pomenește la 1 septembrie este Sfântul Meletie cel Nou. El urmează un parcurs pe care l-am putea numi clasic, după modelul pe care îl găsim în biografia Sfântului Antonie cel Mare. Ascetul își caută liniștea și se retrage discret în locuri pustii ori prea puțin vizitate, dar, tocmai acolo, în spațiile cele mai ignorate, virtuțile lor strălucesc și atrag oameni. Misiunea lor indirectă este cât se poate de eficientă. În cazul Sfântului Meletie cel Nou vedem cum acesta se retrage la un metoc pentru a-și afla liniștea: „Acolo gândea că va stărui în rugăciune departe de oameni, dar virtuțile sale îi atraseră iarăși mulți vizitatori, astfel că pustiul deveni în curând o lavră".

Monahismul, înrădăcinat în tradiția creștină timpurie, arată că sfințenia are un puternic efect misionar indirect. Retrași din lume, monahii răspândesc pacea și atrag sufletele către Dumnezeu, împlinind în felul acesta lucrarea misionară a Bisericii."[92]

Ceea ce a demonstrat tradiţia creştin ortodoxă este că mai nimeni nu se naşte mare ascet. Devii mare ascet aceasta dacă viaţa te pună în situaţii limită sau dacă voieşti să lucrezi la propria mântuire. Asceza creştin ortodoxă este una care trebuie să ştim că a ajuns să contrasteze cu

- voluptatea,
- lascivitatea,
- dezmăţul,
- senzualismul,
- hedonismul
- şi huzurul

lumii de azi care din nefericire nu este una interesează de beneficiile ascezei.

Se demonstrează din ce în ce mai mult că nu o viaţă consumistă ci una ascetică este mult mai sănătoasă.[93] Este adevărat că nu avem cum să predicăm asceza celor care sunt

- săraci,
- oropsiţi,
- lipsiţi
- şi amărâţi.

Aceştia ajung să facă asceză chiar dacă nu vor. Totuşi asceza trebuie să ştim că este un lucru liber. Ea trebuie să vină liber şi nu trebuie să fie

- impusă
- şi constrânsă.

„Viziunea mântuirii prin martiriu se pare că era împărtășită și în multe biografii sfinte timpurii, care semnalează faptul că unii creștini se autodenunțau înaintea conducătorilor păgâni, în timpul prigoanelor, punându-se în situația de a fi uciși, din moment ce încăpățânându-se să Îl mărturisească pe Hristos ca singurul Dumnezeu și împărat, refuzau retractarea sau „reconvertirea" la vechile credințe. Și Sfântul Antonie, părintele pustnicilor din Egipt, avea o perspectivă asemănătoare. Biograful și ucenicul său, Sf. Atanasie al Alexandriei, povestește în capitolul al 45-lea al lucrării biografice *Viața Sfântului Antonie*, scrisă la scurtă vreme după trecerea la cele veșnice a vestitului ascet (356 d.Hr.), cum că acesta, după ani îndelungați de viață ascetică și confruntări atât cu propriile patimi și neputințe, cât și cu puterile demonice, ajungând la o vârstă a maturității totodată trupești și duhovnicești (cam la 60 de ani), a plecat în Alexandria în vremea prigoanei pornite împotriva Bisericii de împăratul Maximin (în anul 303). „*Şi fiind aduşi la Alexandria sfinţii mucenici, le-a urmat şi el, lăsând mănăstirea. Căci zicea: «plecăm şi noi că să luptăm pentru credinţă, de vom fi chemaţi, sau să privim pe cei ce luptă». Şi avea dorinţa să se facă martir*"."[94]

Ei bine este greu să ne imaginăm condiţiile de viaţă de la Afteia din secolul XVIII când a trăit Sfântul Sofronie dar am putea să ne gândim totuşi la deşertul egiptean în care s-a retras Sfântul Antonie cel Mare şi cei dimpreună cu el. Ei bine în secolul IV ştim că au fost mulţi care au preferat deşertul decât să se complacă în atmosfera pseudo-creştină a lumii nou convertite la creştinism din secolul IV.

Sfântul Sofronie de la Afteia a fost un ascet în cel mai evident sens al cuvântului. Nu ştim când în viaţa lui a apărut această dorinţă după asceză dar ceea ce este sigur este că cel mai probabil el a luat contact cu *etosul ascetic* al ortodoxiei din viaţa lui de preot.

---

[92] Idem.

[93] A se vedea Cristinel Ioja, *Homo economicus. Iisus Hristos sensul creaţiei şi insuficienţele purului biologism* (Iaşi, 2021).

[94] https://doxologia.ro/asceza-un-alt-fel-de-mucenicie-viata-sfantului-antonie (accesat pe 10.05.2025).

Iată ce spunea despre asceza creştin ortodoxă părintele Teofil Pârâian: **„Asceza este un exercițiu, este o angajare pentru disciplina sufletească și trupească, este ca un fel de gimnastică a sufletului și a trupului**. Biserica noastră este prin ea însăși ascetică. Cere omului post, a fixat zile anume de post, zile în care nu se poate mânca orice. Or, faptul acesta de a alege o mâncare de post, de o mâncare care nu se poate mânca într-o zi de post, deja este o asceză, este o angajare în asceză.

Bineînțeles că mai ales la început, după ce intră omul în rânduiala Bisericii și o are în vedere, nu se mai pune problema. Cineva care este obișnuit cu postul, nu-și mai pune problema că ar putea și să nu postească. Cineva care știe de zilele de post nu ocolește zilele de post sau nu așteaptă alte zile, că ele vin și așa după zilele de post și atunci se poate mânca orice. Deci, asceza este o chestiune care îl angajează pe om într-o lucrare de disciplină sufletească și trupească."[95]

Doi istorici transilvăneni discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Mă gândeam zilele acestea la Sfântul Sofronie de la Afteia.
- Ce anume?
- S-a meritat?
- Ce să se merite?
- Să se ia la harță cu autoritățile habsburge?
- Eu cred că da.
- De ce?
- Uită-te la România de azi.
- Ce este cu ea?
- Este o țară creştin ortodoxă?
- Da.
- Şi atunci?
- Atunci ce?
- Dacă nu ar fi fost persoane ca Sfântul Sofronie şi mulți alți probabil că azi am fi fost toți greco-catolici.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă am fi renunțat la ortodoxie.
- Asta ar fi fost trist.
- Aşa este.
- Și mai este ceva.
- Sfinții sunt lucrarea lui Dumnezeu.
- De ce?
- O să îți spun.
- Se spune că odată, în mijlocul unui podiș, departe de orice sat sau oraș, în mijlocul unor ținuturi aspre, greu încercate de stihiile naturii s-a construit o mânăstire.
- Frumos.
- Acolo, disciplina era foarte strictă. Regulile erau multe și preotul ce o conducea cu mână de fier nu accepta nici cea mai mică abatere.
- Interesant.
- În câteva secole, această mânăstire a devenit foarte faimoasă pentru înțelepciunea celor ce trăiau aici.
- Da?
- Da.
- Și?
- Într-o dimineață, doi călugări s-au îndreptat spre râul ce curgea liniștit lângă mânăstire pentru a aduce apă.

[95] *Întâmpinări,* Interviuri cu Părintele Teofil Părăian, realizate de Sabin Vodă, Editura Sophia, București, 2000, pp. 32-33 apud https://doxologia.ro/ce-este-asceza-0 (accesat pe 10.05.2025).

- Şi ce au făcut acolo?
- Ajunși acolo au văzut un scorpion ce era luat de apă. Călugărul mai bătrân s-a repezit în apele râului și a salvat scorpionul. L-a luat din apă și l-a adus cu mare grijă la mal. Totuși, în acest timp, călugărul a fost mușcat de scorpion.
- Păi da, scorpionii sunt imprevizibili.
- Aşa este.
- Și?
- Peste câteva zile, călugărul bătrân s-a dus din nou la râu împreună cu tânărul său frate. Din nou scorpionul era în mijlocul râului. Călugărul s-a repezit din nou să-l salveze. Și… din nou a fost înțepat.
- Nu cred.
- Ba da.
- Tânărul călugăr i-a spus atunci.
- Ce?
- Nu are rost să-l tot salvezi, natura lui este să înțepe și te va înțepa mereu. De ce te încăpățânezi să-l salvezi?
- Pentru că natura mea este să-l salvez, spuse bătrânul zâmbind.
- Ce răspuns frumos.
- Aşa este.
- Deci călugării au în natura lor să facă binele?
- Da.
- Aşa a fost şi Sfântul Sofronie de la Afteia?
- Da.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Sfântul Sofronie ştia că va fi muşcat de scorpionul uniat.
- Dar totuşi a ales să mărturisească despre ortodoxie?
- Da.
- Aşa este.
- Vezi?
- Adevărul că nu câştigi nimic dacă la rău răspunzi tot cu rău.
- Aşa este.
- Mă bucur că eşti de acord.
- Cum să nu fiu?
- Răutatea se perpetuează mai ales la cei răzbunători.
- Şi există multă răzbunare în vremurile noastre.
- Din nefericire.
- Se poate spune că Sfântul Sofronie s-a răzbunat pe uniaţi?
- Nu.
- Doar a şi-a apărat credinţa?
- Da.
- Un părinte din Muntele Athos pe nume Petroniu Tănase spunea că ortodoxia nu este numai ortodoxie.
- Dar mai ce?
- Este SFÂNTA ORTODOXIE.
- Ce frumos.
- Aceasta fiindcă au fost mulţi sfinţi care au sfinţit ortodoxie.
- Din fericire.
- Aşa este.
- Deci Sfântul Sofronie de la Afteia a fost ascet?
- Da.
- Aşa cred şi eu.[96]

[96] https://filedelumina.ro/2012/06/09/un-zambet-de-la-manastire/ (accesat pe 10.05.2025).

Iată ce spunea despre asceză părintele Placide Deseille: „a crede că putem renunța la post sau că îl putem înlocui cu alte forme de asceză mai confortabile pentru omul modern – cum ar fi îndeplinirea datoriei de stat, îndurarea greutăților vieții, sau folosirea moderată a substanțelor excitante și a tranchilizantelor – ar însemna să renunțăm la un sprijin dintre cele mai puternice de care dispunem pentru a spori duhovnicește în viața în Hristos. De fapt, fiecare dintre elementele noastre spirituale își are funcția sa proprie, care îl face de neînlocuit. Sfinții Părinți spun că numai boala poate ține loc, dacă Dumnezeu ne-o trimite, celorlalte nevoințe trupești. Prin urmare, este foarte important ca fiecare creștin să fie conștient de importanța postului și să aibă dragoste de post."[97]

Viața ascetică nu este una ușoară dar trebuie să știm că are frumusețea ei. Aceasta fiindcă ascetul ajunge să se concentreze mai mult asupra sufletului și a tot ceea ce ține de existența lui. În zilele noastre sunt în special trei curente care merg împotriva ascetismului creștin ortodox

1. materialismul,
2. consumismul
3. și hedonismul.

Este greu să fi ascet creștin ortodox dacă ai una sau mai multe derivate dintre aceste concepții.

Mâncarea este un lucru fundamental pentru viața omului însă trebuie să ne dăm seama că sunt lucruri mai presus de ea. Aceasta fiindcă știm că Iisus a fost cât se poate de concludent când a spus că omul nu trăiește numai cu pâine ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu.[98]

Iată ce spunea despre post părintele Placide Deseille: „unii susțin că Iisus însuși nu acorda o importanță prea mare postului și că în Evanghelii îl vedem de mai multe ori participând la ospețe decât privându-se de mâncare…

Este o afirmație foarte abuzivă. Să nu uităm că Domnul se pregătește postind pentru slujirea Sa sacerdotală și pentru împlinirea tainei pascale. Postul de patruzeci de zile ținut de Iisus îl amintește pe cel al lui Moise de pe muntele Sinai. Iisus este noul și adevăratul Moise, venit în lume să aducă legea cea nouă și răscumpărarea poporului Său. Refuzând hrana pământească și gesturile de taumaturg care l-ar fi făcut să se înscrie într-un triumfalism mesianic vremelnic, El își manifestă dorința de a se hrăni numai din voia Tatălui Său Cel ceresc, ceea ce îl va conduce spre moartea de pe cruce. Este clar că din perspectivă creștină și față de practica evreiască, semnificația postului este una cu totul nouă, în strânsă legătură cu persoana lui Iisus și cu darul Duhului Sfânt.

Vă gândiți mai cu seamă la fraza prin care Hristos le răspunde ucenicilor lui Ioan Botezătorul veniți să îl întrebe de ce ei postesc, iar ucenici Săi nu, și anume: „Pot oare, fiii nunții să fie triști câtă vreme mirele este cu ei? Dar vor veni zile când mirele va fi luat de la ei și atunci vor posti".

Da. Acest răspuns al lui Iisus anunță că postul, ca semn al tristeții, nu se va mai referi la încercările trecute sau prezente ale vechiului Israel; el va fi subordonat tainei pascale a lui Hristos. Indicațiile referitoare la post cuprinse în Predica de pe munte, asemenea acelora referitoare la milostenie și la rugăciune care le preced, insistă într-un mod diferit asupra noutății vieții religioase introduse de Iisus: „Când postiți, nu fiți triști ca fățarnicii; că ei își smolesc fețele ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărat grăiesc vouă, și-au luat plata lor. Tu însă, când postești, unge capul tău și fața ta o spală, ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău care este în ascuns și Tatăl tău, care vede în ascuns, îți va răsplăti ție". Nu se mai pune problema de a face binele pe baza unei motivații exterioare; adevăratul ucenic al lui Iisus trebuie să se comporte fără să țină seama de judecata oamenilor sau de vreo satisfacție personală, ci știut numai de Tatăl, sub privirea acestuia, sau, cum va spune Sfântul Apostol Pavel, sub imboldul Sfântului Duh revărsat în inima sa. Asemenea proorocilor, nici Iisus nu condamnă, ca atare, semnele exterioare ale tristeții în timpul postului."[99]

Este clar că Sfântul Sofronie de la Afteia a fost un mare postitor și un mare ascet și acest lucru poate să fie văzut din toată viața lui. La fel de bine se pare că atracția lui față de viața ascetică a venit cât se poate de firesc fiindcă știm că el a fost preot căsătorit și după cum am spus după moartea soției sale ei a ajuns să se retragă la Afteia după ce a fost călugărit în prealabil în Țara Românească la Mănăstirea Cozia. Sunt și persoane care simt din prima atracția spre viața ascetică dar mai apoi ea apare dintr-o dată și ei îi dau curs.

---

[97] *Părintele Placide Deseille,* Mărturia unui călugăr ortodox. Convorbiri cu Jean-Claude Noye*, Editura* Doxologia https://manastireasuruceni.md/articole/intre-practicile-de-asceza-recomandate-de-biserica-ortodoxa-postul-a-avut-intotdeauna-un-rol-important.html (accesat pe 10.05.2025).

[98] A se vedea Alexander Schmemann, *Postul mare* (București, 1995).

[99] *Părintele Placide Deseille,* Mărturia unui călugăr ortodox. Convorbiri cu Jean-Claude Noye*, Editura* Doxologia https://manastireasuruceni.md/articole/intre-practicile-de-asceza-recomandate-de-biserica-ortodoxa-postul-a-avut-intotdeauna-un-rol-important.html (accesat pe 10.05.2025).

S-a mai spus de mai multe ori asceza creştin ortodoxă nu este una care vrea distrugerea trupului ci mai mult a patimilor care pot să apară din el. mortificarea patimilor prin urmare este ceea ce vrea să atingă ascetul creştin ortodox. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că de mai multe ori suntem stăpâniţi de patimile trupului care ne conduc şi care ne dictează ceea ce trebuie să facem. Tot părintele Placide Deseille spunea în acest sens: „această formă de asceză presupune o doctrină a îndumnezeirii omului întreg, întemeiată pe dogma întrupării Cuvântului lui Dumnezeu. Hristos şi-a asumat omul întreg, cu trup şi suflet, făcându-l să treacă de la moarte la viaţă. In fiecare creştin, şi trupul şi sufletul trebuie să se răstignească împreună prin omorârea „cărnii", adică a orgoliului creaturii care doreşte cu tot dinadinsul să obţină prin propriile sale puteri ceea ce nu poate primi decât ca un dar liber de la Dumnezeu. Departe de a fi o vitejie morală sau o modalitate ele dominare a instinctelor ce nu ar depinde decât de voinţa omului, postul este mai întâi de toate expresia deplină a acestei smeriri a creaturii, recunoaşterea neputinţei sale totale. Insă aceluia care îşi recunoaşte astfel neputinţa şi renunţarea de sine deplină, Dumnezeu îi acordă darul Sfântului Duh, care transfigurează atât trupul, cât şi sufletul omenesc. Postul, care nu poate fi dus până la capăt decât cu ajutorul acestui har, reprezintă totodată semnul începutului îndumnezeirii trupului omenesc, care se desprinde parţial de slăbiciunile condiţiei sale stricăcioase prin lucrarea Duhului vieţii prezent în el. Prin post şi alte nevoinţe ascetice, patimile omeneşti nu sunt nici omorâte, nici numai ţinute în frâu prin puterea voinţei, ci sunt convertite, transformate, iar forţa şi impetuozitatea lor sunt puse în slujba iubirii lui Dumnezeu. Acesta este sensul „curăţiei inimii". Această transfigurare a fiinţei întregi este condiţia adevăratei cunoaşteri a lui Dumnezeu, care reprezintă o experienţă vie a comuniunii noastre cu El şi nu un simplu construct intelectual."[100]

După cum am spus nu toţi pot ajunge la acelaşi grad de asceză. Ei bine Sfântul Sofronie de la Afteia a fost unul care a ajuns la un mare grad de asceză fiindcă ştim că el a renunţat la toate şi s-a retras la mănăstire. Acest lucru este cu adevărat un fapt pe care nu mulţi dintre noi îl putem face. Viaţa de mănăstire nu este uşoară dacă este trăită după rânduielile sfinţilor părinţi. Totuşi prin asceză în cele din urmă sufletul îşi găseşte mântuirea.[101]

După părintele Placide Deseille trebuie să ştim că asceza este una care ajunge să ne câştige harul lui Dumnezeu: „dorinţa lăuntrică însufleţită de har trebuie să se concretizeze la nivelul trupului în mod viu şi spontan. Măsura ascezei trebuie să corespundă posibilităţilor reale ale omului nevoitor. De aceea, Părinţii pustiei insistă în mod deosebit asupra discreţiei sau discernământului fiecăruia, care are tocmai rolul de a asigura acest echilibru. Funcţia discernământului este aceea de a echilibra în mod concret exigenţele venite din afară cu puterile omului nevoitor şi cu imboldurile lăuntrice ale Duhului Sfânt, pentru ca efortul ascetic să fie o angajare cu adevărat personală. Dacă Duhul îndeamnă şi dă putere, unele „excese" nu numai că nu vor periclita integritatea psihică şi spirituală a ascetului, ci dimpotrivă, o vor încuraja, după cum ne-o dovedesc numeroase vieţi ale sfinţilor. Şi invers, nevoinţele pe care de multe ori Bătrânii pustiei le indicau păcătoşilor ce doreau să se pocăiască erau de o condescendenţă surprinzătoare. Criteriile de stabilire a nevoinţelor ascetice reprezintă semnele clasice ale acestui discernământ, capacitatea de a intui decizia cu adevărat potrivită pentru fiecare, care să ducă în cazul fiecărui nevoitor la dobândirea păcii inimii, a blândeţii, a cumpătării, la lipsa asprimii şi a durităţii. în această privinţă, sfatul părintelui duhovnic este obligatoriu."[102]

Sfântul Sofronie de la Afteia a fost o persoană care a mers după cuvintele vechi ale tradiţiei creştin ortodoxe: dă sânge şi ia duh. Aceasta fiindcă este bine să ştim că după tradiţia creştin ortodoxă ei bine sufletul sau mai bine spus mintea sufletului trebuie

- să stăpânească,
- să domine,
- să conducă
- şi să ţină în frâu

trupul.

De mai multe ori se poate vedea că există un fel de competiţie sau mai bine spus luptă dintre suflet şi trup. Ei bine sfinţii părinţi ne spun că sufletul trebuie să deţină supremaţia. Aceasta fiindcă el este cel care este nemuritor.

---

[100] *Părintele Placide Deseille,* Mărturia unui călugăr ortodox. Convorbiri cu Jean-Claude Noye*, Editura* Doxologia https://manastireasuruceni.md/articole/intre-practicile-de-asceza-recomandate-de-biserica-ortodoxa-postul-a-avut-intotdeauna-un-rol-important.html (accesat pe 10.05.2025).

[101] A se vedea Radu Teodorescu, *Askesis sau despre vieţuirea lui homo asceticus* (Cugir, 2008).

[102] *Părintele Placide Deseille,* Mărturia unui călugăr ortodox. Convorbiri cu Jean-Claude Noye*, Editura* Doxologia https://manastireasuruceni.md/articole/intre-practicile-de-asceza-recomandate-de-biserica-ortodoxa-postul-a-avut-intotdeauna-un-rol-important.html (accesat pe 10.05.2025).

Despre asceză tot părintele Placide Deseille spunea: „trebuie să precizăm că diferitele forme de practicare a ascezei trupeşti nu se pot substitui unele altora. Fiecare dintre ele „simbolizează" un aspect diferit al nevoinţei ascetice, alcătuind un organism în care fiecare element îşi are funcţia sa proprie. Ar fi foarte dăunător pentru viaţa spirituală, spre exemplu, să reducem întreaga asceză numai la munca ca atare, sau la suportarea greutăţilor obişnuite ale vieţii; toate aceste aspecte sunt necesare, dar ele nu reprezintă simbolul concret al acelei atitudini de sărăcie spirituală, de refuz de a se încrede numai în puterile firii trupeşti, de smerire în faţa lui Dumnezeu, pe care postul o exprimă atât de bine. La rândul lui, postul nu ar putea exprima toată atenţia, grija şi aşteptarea sufletului dornic de întâlnirea cu Dumnezeu pe care o trădează privegherile, acele momente din noapte consacrate rugăciunii. După cum spuneau deja proorocii Vechiului Testament, postul trebuie mereu unit cu milostenia manifestată faţă de aproapele. Se spune în textele liturgice ortodoxe: „Postind, fraţilor, trupeşte, să postim şi duhovniceşte. Să dezlegăm toată legătura nedreptăţii. Să rupem încurcăturile tocmelilor celor silnice. Tot înscrisul nedrept să-l desfacem. Să dăm flămânzilor pâine şi pe săracii cei fără de case să-i aducem în casele noastre; ca să luăm de la Hristos Dumnezeu mare milă". Sfinţii Părinţi insistă în permanenţă asupra faptului că postul trebuie să-l facă pe creştin să devină milostiv. Cu ce economiseşte pe hrană, postind, să facă milostenie celor care sunt flămânzi şi lipsiţi de toate."[103]

Este adevărat că a vorbii despre asceza sfinţilor de mai multe ori poate să fie un lucru destul de riscant. Aceasta fiindcă ştim că mai ales în ţările creştin ortodoxe există multe probleme economice. S-a vorbit de mai multe lume că o concepţie ascetică a economiei evident că ar face mult bine. Aceasta fiindcă omul de cele mai multe ori merge din extremă în extremă şi nu se opreşte numai la cât îi cer nevoile biologice şi ajunge să se lăcomească.

Despre riscurile postului în lumea noastră tot părintele Placide Deseille spunea: „majoritatea credincioşilor respectă întru totul învăţătura Bisericii referitoare la post. Este însă evident că asistăm în prezent, mai ales în Apus, printre creştini, la o adevărată erodare a postului, şi uneori la dispariţia sa totală. Este o situaţie care îi influenţează şi pe unii ortodocşi. Ea nu se datorează numai influenţei materialismului practic sau condiţiilor de viaţă şi de muncă specifice civilizaţiei contemporane. Cauza cea mai specifică este fără îndoială falsul spiritualism, care a dus la pierderea sensului unităţii fiinţei umane şi a importanţei nevoinţelor trupului pentru impulsionarea şi susţinerea trăirii profunde a inimii, în sensul dat acesteia de Biblie şi de Sfinţii Părinţi. încă de la sfârşitul Evului Mediu, în mediile în care se făcea simţită influenţa mentalităţii moderne, s-a încercat de prea multe ori transformarea vieţii spirituale într-un sistem de idei teoretice şi de constructe imaginative, cărora li se adăugau o serie de eforturi voluntariste sau de timide înflăcărări sentimentale, într-un asemenea context, postul (ca postire) nu mai poate fi perceput ca o practică „simbolică" a cărei binefacere este întregirea fiinţei umane, cu trup şi suflet, în aspiraţia ei către Dumnezeu. Ascultarea de regulile Bisericii reprezintă un lucru bun în sine. Dar acolo unde nu există discernământ, această ascultare riscă să degenereze într-un formalism mort, care duce la renunţare."[104]

După cum am spus nu toţi simt chemarea spre asceză dar Sfântul Sofronie de la Afteia a fost unul care a simţit această chemare şi s-a lăsat dus de ea. Noi cei care nu putem să fim mari asceţi să ne retragem în pustie evident că trebuie

- să apreciem,
- să cinstim
- şi să avem o anumită venerare

faţă de persoanele care pot să renunţe la toate şi ajung să trăiască numai pentru Dumnezeu. O trăsătură a lor este evident asceza. În acest sens nu greşim dacă spunem că Sfântul Sofronie de la Afteia a fost un ascet care a renunţat la orice pentru iubirea de Dumnezeu. De ce spunem acest lucru? Îl spunem că fiindcă nici un ascet nu poate face ceea ce face dacă nu L-ar iubii pe Dumnezeu.

Prin urmare iubirea de Dumnezeu este

- motivul
- şi motivaţia

ascetului creştin ortodox care ajunge să se unească mistic cu Dumnezeu.[105]

Caracterul ascetic al vieţii Sfântului Sofronie de la Afteia ne spune că el a fost o persoană care L-ai iubit pe Dumnezeu şi în vremuri istorice tulburi şi dificile a ajuns să se aproprie de El şi să îi devină un apropiat şi un prieten.

---

[103] Idem.

[104] Ibidem.

[105] Andrew Louth, *Originile tradiţiei mistice creştine. De la Platon la Dionsie Areopagitul* (Sibiu, 2024).

Au fost unii asceţi care au ajuns să fie împărtăşiţi de îngeri. Un astfel de caz a fost cel al Sfântului Onufrie cel Mare din Egipt. Un ascet şi un pustnic veritabil la un moment dar el a fost vizitat de un călugăr Hermes care a voit să ştie de modul lui de viaţă. Ei bine Herman l-a întrebat cu se împărtăşeşte fiindcă el tăria în pustie şi Sfântul Onufrie i-a spus că un înger îi aduce împărtăşanie din cer.[106]

Doi laici transilvani discutau despre Sfântul Sofronie de la Afteia.

- Şi crezi că a fost sfânt Sfântul Sofronie?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă a lăsat toate pentru Dumnezeu.
- Şi s-a retras în pustie?
- Da.
- Este un argument solid.
- Evident.
- Este adevărat ce se spune despre sfinţii călugări?
- Ce anume?
- Că de mai multe ori au putut să simtă duhurile rele.
- Da.
- De unde ştim acest lucru?
- Din vieţile sfinţilor.
- Mai exact?
- Sfântul Nicodim Aghioritul a fost ispitit deseori, în felurite feluri, de duhurile rele, fie direct de ele, fie prin oameni.
- Nu ştima.
- Iată ce a scris biograful său, monahul Eftimie, despre atacul duhurilor rele ce aveau scop de a-l tulbura şi speria pe sfânt.
- Ce anume?
- Să nu crezi că a câştigat toate acestea fără greutăţi şi ispite de la duşmanii văzuţi şi nevăzuţi. În ceea ce-i priveşte pe cei văzuţi, cel mai bine este să-i iertăm şi să-i lăsăm la mila lui Dumnezeu...
- Şi?
- Când a ajuns prima dată în Sfântul Munte, binecuvântatul Nicodim era atât de fricos, încât lăsa uşa chiliei deschisă înainte de a merge la culcare, căci se simţea liniştit, ştiind pe alţii în jur, sau aşa gândea el. Dar când a mers în pustiu, a devenit atât de curajos, încât de fiecare dată când scria noaptea, iar diavolii erau afară, la geamul chiliei lui, şoptind, el continua să scrie fără frică. Câteodată chiar râdea de şmecheriile lor.
- Chiar?
- Da.
- Şi?
- Într-o noapte, când locuia pe insula Skiropoulos, diavolii au făcut un zgomot atât de puternic, încât, pentru o clipă, el a crezut că peretele chiliei se va dărâma.
- Şi ce a fost?
- Dar dimineaţa el a văzut că toate erau la locul lor. Acelaşi lucru i s-a întâmplat şi când era la un alt schit. Atunci a încercat din răsputeri să audă ce spuneau diavolii, dar nu a putut să audă nici un lucru. Numai o dată i-a înţeles, spunând: «El, cel care scrie».
- Înţeleg.
- Altădată, ei ciocăneau în uşa chiliei lui. De fiecare dată ciocăneau de două ori. Odată, în timp ce traducea Psalmul 33, la versetul unde se spune «Străjui-va îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de El şi-i va izbăvi pe ei», au făcut un asemenea zgomot, ca şi când o întreagă armată mărşăluia spre chilia lui cu mare forţă. Şi, într-adevăr, în acest timp, lângă chilie s-a prăbuşit un zid de stâncă".
- Aşa de mult l-au înspăimântat dracii pe Sfântul Nicodim Aghioritul?
- Da.
- Nu ştiam.
- Ne spune biograful său.
- Cred.

[106] https://evz.ro/ascetul-pe-care-il-impartaseau-ingerii-calendar-crestin-ortodox-12-iunie.html (accesat pe 02.06.2025).

- Nu se ştie de astfel de cazuri din viaţa Sfântului Sofronie de la Afteia?
- Din nefericire nu.
- Probabil că a avut şi el astfel de ispite.
- Nu ştim.
- De ce?
- Fiindcă nu ne-au rămas consemnate din istorie.
- Aşa este.
- Totuşi Sfântul Sofronie a fost un mare ascet.
- De acest lucru putem să fim siguri.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă mănăstirea Afteia este departe de lume.
- Ştiu asta.
- Dar care să fie motivaţia pentru care un ascet face asceză?
- Nu ştii?
- Nu.
- Iubirea de Dumnezeu.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă nu ai cum să faci asceză dacă nu Îl iubeşti sincer pe Dumnezeu.
- Asta aşa este.
- Vezi?
- Deci tot ceea ce făcut Sfântul Sofronie a fost din iubire faţă de Dumnezeu?
- Da.
- Şi-a asumat sărăcie din iubire faţă de El?
- Asceţii fac acest lucru.
- Am mai auzit de astfel de cazuri.
- Călugăria este un astfel de lucru.
- Nu poţi să fi călugăr autentic dacă nu Îl iubeşti pe Dumnezeu?
- Da.
- Pare logic.
- Este.
- Vezi?
- Ştii ce am aflat?
- Ce?
- Că de fapt la Afteia a mai fost făcută o biserică înainte de Mănăstirea Sfântului Sofronie.
- Aşa este.
- Ce biserică?
- La anul 1479 a existat o bătălie la Câmpul Pâinii dintre românii creştini şi turcii musulmani.
- Au câştigat românii?
- Da.
- Şi?
- Se pare că drept recunoştinţă faţă de Dumnezeu românii au construit pe locul actualei mănăstiri Afteia o biserică.
- Dar nu era o mănăstire?
- Se pare că nu.
- Înţeleg.
- Este multă istorie pe Plăişorul Afteii nu?
- Da.
- Frumos.[107]

[107] Arhimandritul Ioannikios, *Patericul atonit*, traducere de Anca Dobrin și Maria Ciobanu, Editura Bunavestire, Bacău, 2000, pp. 166-167.

Iată ce spunea despre asceza creştin ortodoxă părintele Vasile Răducă: „este asceza o sumă de opreliști și privațiuni? **Asceza creștină este mai curând o seamă de cuceriri succesive ale unei stări pierdute de strămoșii noștri, Adam și Eva, și de recuceriri ale unor stări pierdute de noi înșine prin păcatele individuale.**

Asceza creștină presupune o **disciplină** rânduită de Biserică. Prin învățătură, cult, sfat și poruncă, Biserica îndrumă viața fiilor săi spre ceea ce cu toții doresc: **asemănarea cu Dumnezeu și cetățenia Împărăției Cerului**. Creșterea duhovnicească în vederea asemănării cu Dumnezeu nu este similară celei biologice – vrei, nu vrei, cu trecerea timpului tot crești –, ci una care te angajează și reprezintă rezultatul efortului tău."[108]

CAPITOLUL 5

SFÂNTUL SOFRONIE CA MODEL CE NU A FĂCUT NICI UN COMPROMIS ÎN MATERIE DE DOGMĂ ÎNTR-O LUME CE UITĂ DE ORTODOXIE

Pentru mai multă lume din zilele noastre care este cât se poate de laxă când vine vorba despre ortodoxie şi ceea ce a făcut Sfântul Sofronie de la Afteia în secolul XVIII este mai mult o dovadă de fanatism, fundamentalism şi extremism.

De ce? Fiindcă el s-a luptat ca transilvanii să nu treacă de la ortodoxie la greco-catolicism. Ce era aşa de rău şi eronat cu greco-catolicismul? Pentru mai multă lume ortodoxia şi greco-catolicismul sunt aproape identice cu numai câteva mici diferenţa de fond nu?

Ei bine se pare că nu aşa a gândit şi Sfântul Sofronie de la Afteia care a dus o luptă pe viaţă şi pe moarte pentru ortodoxie. De ce? Fiindcă când vine vorba de dogme ei bine sfinţii nu fac nici un compromis.

Pe fondul entuziasmului unei Uniuni Europene prospere ei bine sunt mulţi care nu mai ţin cont prea mult de dogmele creştin ortodoxe fiindcă în cele din urmă ne spunem unii altora că suntem cu toţii europeni şi creştini.[109]

Iată ce spunea părintele Sebastian Schipor despre compromis: „de ce să-l ajut? Parcă pe mine m-a ajutat vreodată cineva? Singur am obținut totul. Frate, frate, dar brânza-i pe bani. Ei, lasă, n-o muri el dacă nu i-am dat acum ceva. Sunt sigur că și Dumnezeu înțelege". Primul compromis nu pornește, așa cum am crede poate, de la săvârșirea unui rău, ci de la refuzul de a face bine. Nu vorbesc acum doar de cei ce întind o mână pe stradă spre a primi puținătatea darului nostru. Nu vorbesc de rude, nu vorbesc de prieteni, ci de orice situație a vieții noastre în care, deși bine cunoaștem ceea ce ar fi plăcut Domnului să facem, alegem calea cea largă și netedă a compromisului moral. Justificări găsim. Motive? O mie. Însă oglinda cea curată a conștiinței noastre prinde a se înnegri la un colț. Și orice început strigă după următoarele.

De multe ori Dumnezeu ne atenționează, ne trezește la realitate, însă o dată călcată granița dintre moral și nefiresc, dintre bine și rău, voința noastră devine tot mai slabă. Fereastra prin care privim lumea apare tot mai colorată de imagini proiectate din afară, animate și strălucitoare, dar fără lumina cea dulce a harului. În lipsa păcii pe care el ne-o aduce în suflete, căutăm surogate. Ceva ca să ne treacă vremea mai ușor. De parcă viața noastră trebuie să fie doar trecută și atât. Iar lumea de azi ni le oferă din belșug. Tot luxul îți stă în față, toată splendoarea unei vieți născocite de mințile oamenilor ce s-au așezat singuri în centrul universului. Ai televizor, internet, mașini, excursii și petreceri. Aproape că nu-ți poți împărți timpul pentru a le gusta pe toate. Trebuie doar să mai faci ceva: încă un pas pe drumul compromisului, și încă unul… Și ce dacă mai nedreptățești pe cineva? E dreptul tău să fii mai sus. Și ce dacă îi pui o piedică? Doar n-o să rămâi tu în urmă. Și ce dacă duminica asculți în predică despre cât de mare e răsplata celor ce fac binele și nu-l oropsesc pe aproapele? Poate în timp ce asculți cuvântul de la altar chiar îți propui să fii bun pe viitor. Chiar te simți oarecum stânjenit și te gândești la cum era cândva, demult… Luni însă dai piept cu societatea, cu cariera, cu oamenii alături de care lupți pentru o viață mai bună. Nici tu nu știi ce-o fi însemnând asta, pentru că, de fiecare dată când îți atingi obiectivul, zărești un vârf mai înalt pe care-ai vrea să urci. O nouă „viață mai bună". Și-atunci mai faci un pas…"[110]

---

[108] Preot Sebastian Schipor https://doxologia.ro/micul-compromis-primul-pas-al-inrobirii-noastre (accesat pe 11.05.2025).

[109] A se vedea Radu Teodorescu, *Creștini contra creștin. Europa sub amenințarea hegemoniei religioase* (Cugir, 2023).

[110] Preot Sebastian Schipor https://doxologia.ro/micul-compromis-primul-pas-al-inrobirii-noastre (accesat pe 11.05.2025).

Realitatea este că de multe ori de dragul unor interese efemere ajungem să facem mult prea multe compromisuri. Credem că în cele din urmă societatea nu ne va vedea şi Dumnezeu ne va ierta. Ei bine se poate vedea că de mai multe ori lucrurile nu sunt chiar aşa. Când vorbim în acest context de compromis ne referim la faptul că compromisul înseamnă

- să ai reputaţia pătată,
- să fi stricat moral,
- să fi discreditat etc.[111]

Facem compromisuri fiindcă de multe ori nu voim să fim deranjaţi din zona noastră de confort. Ne simţim confortabili de multe ori în mediocritatea noastră şi evident că nu voim să ne schimbăm. Aşa că alegem soluţii:

- duplicitare,
- stricate
- şi cu susul în jos.

Tot părintele Sebastian Schipor spunea în acest sens: „de la o vreme, nici slujbele de duminică nu le mai poți suporta. Ce atâta cicăleală, ce atâtea atenționări? Lumea noastră e alta. E realitate, nu misticisme antice. De ce să nu-l învinuiesc pe cutare, de ce să nu-i sabotez munca, de ce să-l las să câștige mai bine? Și încă un pas…

De ce să aud vorbind de bine despre aproapele? Cu ce poate fi el mai bun ca mine? De ce să-i recunosc așa, chiar și pentru o clipă, meritele? Nu. Mai bine aș strecura în discuție un „Da, dar…", ca să atrag asupra lui un mic oprobriu, cât de mic. Ba nu, mai bine spun direct ceva de rău. Parcă oricum mi s-a părut cândva că n-ar fi așa de corect. În fine. Asta e lumea în care trăim. Și Dumnezeu înțelege.

Realitatea noastră e falsă, căci cu ipocrizie Îl scoatem – întocmai precum făcea inchizitorul lui Ivan Karamazov – pe Hristos din viața noastră, izolându-L între zidurile bisericii și oferindu-I doar două ore de libertate, cândva, duminică dimineața. Ne mai deranjează ceva. Slujitorii Săi. De ce? Pentru că ne reamintesc prea des de El, Cel răstignit pentru noi. În lumea noastră, a progresului, unde apar noi etici – cea a managementului, a marketingului, a comerțului – ce te absolvă de orice vină atunci când, fără scrupule, „calci pe cadavre" pentru a urca pe scara ierarhică, am vedea fapta Mântuitorului ca pe ceva ridicol. „Ce I-a ieșit? Cu ce S-a ales El câștigat după «eroismul Său de bravadă»? Mare parte din cei izbăviți nici nu I-au mulțumit. Și-atunci?... Iar slujitorii Lui, care-I vestesc faptele, nu au ce căuta în societate. Aici e vorba de progres, de concurență, iar ei vorbesc de milă, de iertare, de obrazul celălalt. Nu înțeleg că ne trag în jos? Nu văd că țările ortodoxe sunt cele mai sărace? Nu văd că nu ne permitem să ne creștem un copil? Murim de foame. Ei! Ei au stricat totul, cu mentalitățile lor medievale! Ei sunt de vină! Cât de bine ne-ar fi dacă ne-am lipsi de toți, să trăim așa…fericiți și raționali, ca în țările dezvoltate. N-avem nevoie de rânduri de pupători de oase, n-avem nevoie de sfinți, de biserici și călugări bărboși. Ne văd occidentalii și ne facem de râs"."[112]

Compromisul este din ce în ce mai prezent în viaţa noastră dar trebuie să ştim că el nu a fost prezent în viaţa Sfântului Sofronie de la Afteia care în materie de ortodoxie nu a făcut nici o discriminare. De ce? Fiindcă el ştia că ortodoxia este mai veche decât catolicismul şi noul său surogat dogmatic şi spiritual greco-catolicismul.

Facem compromisuri morale şi spirituale fiindcă ne spunem că în cele din urmă calea spre rai nu este întotdeauna albă sau neagră ci există destul de mult gri în ea. O astfel de logică nu a avut Sfântul Sofronie care ştim că odată ce a cunoscut dogma creştin ortodoxă a fost dispus să meargă până la capăt în

- apărarea
- şi mărturisirea ei.

Dacă este să privim la noi cei de azi câţi dintre noi am fi capabili să mergem în temniţă pentru dogmele creştin ortodoxe? Sfântul Sofronie de la Afteia pentru dogma creştin ortodoxă a mers până la capăt şi a stat mai multă vreme închis în temniţele habsburge.

Se pare că istoria se repetă fiindcă în secolul XX mai mulţi preoţi creştin ortodocşi au fost închişi pentru ortodoxie în temniţele comuniste.[113]

Compromisul este soluţie imediată care oferă o linişte relativă dar în realitate nu este aşa. De ce? Fiindcă compromisul este unul care mai multă răspunde părţii pătimaşe din noi şi ajunge să creeze în noi mari mustrări de conştiinţă. Probabil că acest lucru l-a simţit şi Sfântul Sofronie de la Afteia. El a voit să aibă conştiinţa împăcată că mărturiseşte adevărul creştin ortodox în care crede.

---

[111] După Dicţionarul explicativ.

[112] Preot Sebastian Schipor https://doxologia.ro/micul-compromis-primul-pas-al-inrobirii-noastre (accesat pe 11.05.2025).

[113] A se vedea Sergiu Cocârlan, *Mărturisitorul de care vă temeţi* (Editura Fundaţie Iustin Pârvu, 2014).

Despre faptul că de cele mai multe ori ajungem să ne trădăm conştiinţa şi să nu mai facem bine este un lucru care ne face să fim chiar noi înşine compromişi morali. De la Sfântul Sofronie de la Afteia învăţăm că trebuie să luptăm împotriva compromisului fiindcă el nu ne face bine. Nu ne face bine fiindcă ne face să ne mustre conştiinţa în acest lucru poate isca în timp adevărate angoase existenţiale. Aceasta fiindcă mustrarea conştiinţei ne spun marii psihologi ai vremurilor noastre poate să ducă la angoase.

Că există şi un aspect bun al compromisului ne-o spunea gânditoarea Cătălina Dumitrescu: „în dicționarul limbii române, termenul de „compromis" este definit ca însemnând o înțelegere între două persoane, un acord bazat pe renunțări și concesii reciproce. Percepția generală este că atunci când ne aflăm într-o relație pe termen lung trebuie să facem compromisuri pentru ca acea relație să poată fi. În percepția generală înseamnă că trebuie să lăsăm de la noi, ceea ce implică renunțare în favoarea celuilalt, o renunțare cu care nu suntem în acord și care naște frustrare, dar pe care ne simțim nevoiți să o facem întrucât altfel vom pierde relația. Cel puțin așa ni s-a imprimat din mediul în care am crescut.

Primim ca model și ca învățăminte din partea celor care ne cresc, dar și din partea celor pe care îi avem în preajmă, ideea că dacă nu ești dispus să faci compromisuri, deci să tolerezi lucruri care te deranjează, vei sfârși singur, abandonat – eventual asociem și o imagine dramatico-teatrală, singuri pe o bancă în parc, fără să avem parte de relații umane. Bineînțeles că este o exagerare, nimeni nu ajunge așa doar pentru că nu este dispus să tolereze ceva cu care nu este de acord și nu se află în valorile persoanei respective."[114]

Sfântul Sofronie de la Afteia este unul care a ştiu să evite compromisul şi acest lucru a atras cu sine mai multe probleme şi suferinţe. Totuşi el şi le-a asumat. Aceasta fiindcă este mai bine să suferi în această lume decât să suferi veşnic în viaţa de apoi. Se poate vedea în acest sens un fel de paralelă istorică dintre Sfântul Sofronie şi Sfântul Atanasie cel Mare care de mai multe ori a fost izgonit din scaunul său episcopal de arieni.

Compromisul este unul care aparent pretinde că nu trebuie să schimbăm esenţialul ci numai câteva detalii de fond. Cu timpul însă aceste mici schimbări se vor mării şi vor ajunge să altereze cam tot conţinutul credinţei şi dogmelor noastre. Iată de ce trebuie să avem admiraţie faţă de Sfântul Sofronie de la Afteia. Aceasta fiindcă compromisul moral este unul care ne mulţumeşte numai aparent fiindcă în sufletul nostru rămâne ceva

- frânt,
- neîmplinit
- şi stricat.

Aşa se face că de cele mai multe ori compromisul este un fel de început al corupţiei spirituale. Iată ce spunea în acest sens tot gânditoarea Cătălina Dumitrescu: „devenim singuri în momentul în care nu acceptăm opinia diferită a celuilalt. Când gradul nostru de toleranță față de cineva care nu gândește ca noi este foarte scăzut, pentru că mesajul pe care îl transmitem este acela că nu-i acceptăm pe acei oameni, că-i judecăm și le punem o etichetă, ne luptăm cu ei și căutăm să ne impunem opinia, chiar cu prețul pierderii relației. În literatura de specialitate, psihologia familiei și a cuplului, s-a scris despre întrebarea pe care ar trebui să ne-o punem: Vreau să am dreptate sau vreau relația? Atunci când cineva are o opinie diferită de a noastră, noi o interpretăm ca fiindu-ne ostilă, o preluăm ca pe un atac la valorile și credințele noastre personale și nu o vedem așa cum este ea în realitate, adică fiind o opinie, un mod de gândire diferit de al nostru, și nu împotriva noastră. Modul de a percepe lucrurile în felul acesta se regăsește în eul nostru nematurizat, cel care a rămas blocat la nivel infantil, al copilului care își ia jucăriile și pleacă, nu rezolvă conflictul, nu negociază, ci abandonează, întrucât schema cognitivă după care funcționează este: dacă nu ești cu mine, ești împotriva mea."[115]

Există o categorie de oameni care susţin că ei ar fi gata să nu mai facă nici un compromis moral dacă ar vedea mai multe

- exemple,
- repere
- şi dovezi

că acest lucru este posibil.

Ei bine Sfântul Sofronie de la Afteia a fost un astfel de caz. Aceasta fiindcă el fiind o persoană profund bisericească a ştiu ce trebuie să apere.[116]

---

[114] Cătălina Dumitrescu, Dilema aprilie 2020 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/despre-echilibrul-compromisului-630022.html (accesat pe 11.05.2025).

[115] Idem.

[116] A se vedea Radu Teodorescu, *Omul bisericos în confruntarea cu dialectica derizoriului lumesc* (Cugir, 2025).

Sunt mai mulţi care sunt de părere că un călugăr evident că este unul care nu face nici un compromis dogmatic în materie de credinţă dar noi laicii trebuie să avem aceiaşi atitudine? Evident că şi noi după puterile noastre trebuie să ajungem să ne apărăm credinţa creştin ortodoxă. Aceasta fiindcă numai aşa vom ajunge să câştigăm raiul. Sfinţii părinţi ne spun că una dintre condiţiile pentru a câştiga raiul este să menţinem dreapta credinţă.[117]

Doi săteni din Săliştea Albei discutau despre Sfântul Sofronie de la Afteia.

- Şi zici că Sfântul Sofronie a fost de la noi din sat?
- Da.
- Ce frumos.
- Aşa este.
- Avem şi noi cei din Săliştea un mijlocitor la Dumnezeu.
- De asta poţi să fi sigur.
- Dar vrea să te întreb ceva.
- Ce?
- Ce înţelegi tu printr-un călugăr?
- Se înţeleg mai multe lucruri.
- Cum ar fi?
- O să îţi spun o întâmplare din viaţa Sfântului Macarie Egipteanul în acest sens.
- Te ascult.
- Odată, Macarie Egipteanul a mers de la Sketis la muntele Nitriei, la liturghia avvei Pambo.
- Şi?
- Bătrânii de aici l-au rugat aşa.
- Spune un cuvânt fraţilor!.
- Şi le-a spus?
- Da.
- Ce?
- El a zis aşa.
- Ce?
- Eu încă nu am devenit călugăr, dar am văzut călugări. Odată, stăteam în chilia mea, la Sketis, şi mă sâcâiau gândurile, zicându-mi: "Du-te în pustiu şi vezi ce-i acolo!".
- Şi?
- M-am luptat cinci ani cu gândul acesta, întrebându-mă: oare nu vine de la demoni? Dar cum gândul stăruia, am plecat în pustiu.
- Şi ce a găsit acolo?
- Şi am găsit acolo un iezer cu apă, iar în mijlocul iezerului o insulă. Când fiarele pustiului au venit să se adape, am văzut în mijlocul lor doi oameni goi şi am început să tremur din tot trupul, gândindu-mă că sunt duhuri.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Şi?
- Dar ei m-au văzut că tremur şi mi-au zis.
- Ce?
- Nu te teme, şi noi suntem oameni.
- Eu i-am întrebat aşa.
- Ce?
- De unde sunteţi şi cum aţi ajuns în pustiul acesta?.
- Ei au răspuns aşa.
- Suntem de la chinovie. Ne-am înţeles între noi şi am venit aici împreună, acum patruzeci de ani: unul este egiptean şi celălalt libian.
- Frumos.
- Apoi m-au întrebat ei pe mine.
- Ce?
- Ce se mai întâmplă în lume, plouă la timp, sunt de toate?.

[117]A se vedea *Dreapta credinţă în scrierile sfinţilor părinţi vol 1 şi 2* (Bucureşti, 2025).

- Eu le-am zis: "Da".
- I-am întrebat din nou aşa.
- Cum pot deveni călugăr?.
- Ei îmi zic: "Dacă nu renunţi la tot ce-i lumesc, nu poţi deveni călugăr.
- Le-am răspuns: "Dar eu sunt slab, nu pot face ca voi".
- Ei mi-au zis: "Dacă nu poţi face ca noi, stai în chilia ta şi plânge-ţi păcatele".
- I-am întrebat: "Iarna nu vă este frig? Vara nu va ardeţi trupurile?".
- Ei au zis: "Dumnezeu ne-a rânduit astfel, încât iarna să nu ne fie frig, iar vara să nu ne veteme arşiţa".
- De aceea vă spun, eu încă n-am devenit călugăr, dar am văzut călugări. Iertaţi-mă, fraţilor".[118]
- Ce frumos.
- Aşa este.
- Deci vezi la ce stadiu de viaţă au ajuns unii călugări?
- Da.
- Aceştia se poate spune că sunt adevăraţi călugări.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă din această categorie a făcut parte şi Sfântul Sofronie de la Afteia.
- Adică a fost un călugăr de excepţie?
- Da.
- Din toate punctele de vedere?
- Se poate spune.
- Acum cred şi eu că cu adevărat sunt mai mulţi călugări care sunt oamenii lui Dumnezeu.
- Cam toţi călugării sunt oamenii lui Dumnezeu.
- Asta aşa este.
- De ce ai ieşii în pustie dacă nu Îl iubeşti pe Dumnezeu?
- Şi vrei să fi cu el?
- Da.
- Este totuşi un lucru greu călugăria.
- Nu este pentru toată lumea.
- Ştiu acest lucru.
- Dar nu este nici imposibilă?
- Nu.
- Bine de ştiut.
- Aşa este.
- Călugării sunt oameni speciali.
- Cei care îşi i-au chemarea în serios.
- Crezi?
- Da.
- Poate ai dreptate.
- Sigur că am dreptate.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Chemarea la călugărie vine de la Dumnezeu.
- Deci nu este una proprie?
- Nu.
- De unde ştii?
- Sunt mai multe astfel de cazuri.
- În istoria Bisericii Ortodoxe?
- Da.
- Frumos.
- Aşa este.
- Să ne mântuim prin rugăciunile Sfântului Sofronie de la Afteia.

[118] Din *Patericul egiptean* de la Sfântul Macarie Egipteanul.

Despre riscurile compromisului gânditoarea Cătălina Dumitrescu spunea: „atunci când utilizăm această schemă cognitivă: „Eu sunt OK, tu nu ești OK" limităm, îngustăm orizontul vieții noastre, optând pentru monotonie și siguranță, întrucât suntem speriați de succes, eșec, respingere, intimitate, aventură. Evităm să trăim. Mai degrabă mergem pe modulul în care supraviețuim. Nu avem o calitate a vieții emoționale, de frica regretelor, a pierderii, a eșecului. Vom avea regrete, vom face greșeli, vom lua decizii proaste, nu există să ne trăim viața perfect, să facem alegerile perfecte, să luăm deciziile perfecte, să fim perfecți. Fac parte din viața noastră greșelile, nu există om care să aibă numai succes, care să acționeze fără greșeală. Nu există om perfect. În educația primită de noi nu ni s-a permis să greșim, să eșuăm, să acceptăm că o decizie pe care o luăm nu are cum să aibă numai beneficii, va avea și dezavantaje, dar este important să luăm decizia care are cele mai multe avantaje pentru noi, să ne-o asumăm și să o implementăm în viața noastră. Lipsa maturității emoționale se observă în frica de a nu schimba lucruri, de a rămâne în relații abuzive și de a face compromisuri, cu sentimentul că-mi calc pe suflet, că renunț la o parte din mine, fiind într-un dezacord profund cu ceea ce fac. Frica de a schimba ceva, de a rămâne singur sau de a fi abandonat ne face să cedăm și să acceptăm de cele mai multe ori o situație abuzivă și intolerabilă."[119]

Compromisul în materie de religie de cele mai multe ori duce la erezie şi din nefericire sunt foarte mulţi care recurg la el. Trebuie să ştim că deşi de cele mai multe ori este mai greu în cele din urmă dacă cere ajutorul lui Dumnezeu nu vom mai ajunge să facem compromisuri. Ei bine sfinţii au fost unii care nu au făcut nici un compromis în materie de credinţă şi de dogmă. Sfântul Sofronie de la Afteia este unul dintre ei dar la fel de bine putem să mai aducem şi alte mărturii din vieţile sfinţilor. Ştim despre Sfântul Ioan cel Nou că era ortodox după religie dar în urma uneltirilor unui negustor apusean pe nume Reitz acesta îl denunţă la Cetatea Albă mongolilor cum că ar vrea să treacă la religia lor, la tengriism. Ei bine în urma acestui complot nefast Sfântul Ioan cel Nou nu va face nici un compromis şi în cele din urmă va fi martirizat.[120]

Compromisul religios trebuie să ştim că este greu numai la început. Dacă ne ţinem tari pe poziţie în cele din urmă vom rezista şi vom unii care vom avea numai de câştigat. Viaţa Sfântului Sofronie de la Afteia probabil că este unul dintre cele mai bune exemple în acest sens.

Despre faptul că de cele mai multe ori compromisul este unul care ne face vulnerabili ei bine tot gânditoarea Cătălina Dumitrescu spunea: „atunci când ne este teamă că vom fi abandonați, activăm de fapt frica de a fi văzuți așa cum suntem, vulnerabili, sensibili, ușor de rănit. Ni s-a inoculat, prin educația abuzivă de care am avut parte majoritatea în anii comunismului, sentimentul că suntem fundamental defecți și nedemni de a fi iubiți. Nu trebuie acuzați părinții sau bunicii noștri, ei așa au fost crescuți și au predat la rândul lor, mai departe, modelul după care au fost crescuți în familia lor. În plus, nici nu existau atâtea informații pe care să le poată accesa pentru a face lucrurile diferit în privința educației copiilor lor, iar cei care intuiau și făceau lucruri diferite se loveau de gradul redus de înțelegere al societății de la momentul acela. Condiționările pe care le primeam veneau din frica de nu-i transforma pe copii în niște răsfățați care ar face de râs familia și, mai rău, ar ajunge să-și rateze viața la vârsta adultă; iar o vorbă care avea mare trecere în conversațiile adulților de atunci, și care era preluată ca recomandare, era: „Copilul se sărută în somn, altfel i se urcă la cap și se transformă într-un monstru răsfățat"."[121]

Ce s-ar fi întâmplat cu ortodoxia dacă o persoană ca Sfântul Sofronie de la Afteia ar fi făcut compromis? Evident că probabil că ortodoxia sfinţilor părinţi ar fi dispărut şi azi românii nu ar fi fost creştin ortodocşi ci greco-catolici.

Avem prin urmare în persoana Sfântului Sofronie nu numai un apărător al ortodoxiei ci la fel de bine şi o persoană care nu a făcut compromisuri în materie de credinţă. Ceea ce este bine este că el în cele din urmă a reuşit în demersurile lui fiindcă în cele din urmă uniaţia nu a avut efectele sconate de la curtea imperială de la Viena şi de la Roma.

Sfântul Sofronie de la Afteia este un sfânt care de cele mai multe ori nu face interesul marilor istoriei europeni. Cine s-ar interesa de un sfânt obscur născut într-un sat uitat de lume din Transilvania? Ei bine dacă ar fi să mergem pe această logică nici Nazaretul lui Iisus nu ar fi mai diferit. Cine ştia de Nazaret înainte de Iisus?

---

[119] Cătălina Dumitrescu, Dilema aprilie 2020 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/despre-echilibrul-compromisului-630022.html (accesat pe 11.05.2025).

[120] https://ro.wikipedia.org/wiki/Sf%C3%A2ntul_Ioan_cel_Nou (accesat pe 03.06.2025).

[121] Cătălina Dumitrescu, Dilema aprilie 2020 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/despre-echilibrul-compromisului-630022.html (accesat pe 11.05.2025).

Aceasta fiindcă trebuie să ne dăm seama că modul cum lucrează Dumnezeu nu este identic cu cel al nostru. Dumnezeu alege şi ajută pe sfinţi după criterii net superioare faţă de cele ale noastre.

Compromisul religios trebuie să ştim că este unul care de cele mai multe ori se naşte din frica de responsabilitate. Frica este un lucru care domină când vine vorba de compromis. Gânditoarea Cătălina Dumitrescu spunea şi ea: „frica de a nu mai fi răniți ca atunci când eram mici, pentru că atunci când eram mici nu aveam suficient dezvoltată structura mecanismelor de apărare pentru a ne proteja, iar internalizarea acelor răni s-a produs în funcție de gradul de sensibilitate al fiecăruia și de individualitatea noastră, duce azi la formarea unor mecanisme defensive eronate și constant în alertă, ca o stare de atac, ce ne face să ne luptăm cu cei din jur în permanență într-un mod de care nu suntem conștienți, duce la compromisuri ce ne îngrădesc și are ca efect, pe termen lung, epuizarea resurselor noastre, atât cele fizice, cât și cele psihice, ducând la îmbolnăvire. Prin epuizarea resurselor noastre permitem apariția unor breșe în sistemul nostru imunitar și psihologic ce mențin stresul crescut, ducând inevitabil, în timp, la burnout, la o ardere, o consumare a acestora. Stresul are formă și consistență, chiar dacă ne este greu să-l definim, dacă ne aplecăm mai profund asupra noastră îi vom vedea forma, consistența și modul cum ne afectează."[122]

Istoria este un lucru care de cele mai multe ori nu merge în favoarea noastră. De ce? Fiindcă sunt mai multe

- evenimente,
- întâmplări
- şi acte

care de cele mai multe ori sunt negative şi din nefericire au consecinţe nefaste.[123]

În astfel de circumstanţe trebuie să ştim că şi-a dus viaţa şi Sfântul Sofronie de la Afteia. Istoria nu a fost de partea lui şi el a trebuit să o înfrunte şi în cele din urmă să o domine.

De la Sfântul Sofronie de la Afteia învăţăm faptul că atunci când istoria nu este de partea noastră nu trebuie să lăsăm garda jos. Trebuie să insistăm şi să avem capacitatea de a lupta. Uniaţia greco-catolică de la timpul Sfântului Sofronie avea cele mai multe şanse să se impună în Transilvania. Totuşi nu s-a impus fiindcă adevărul este mai puternic decât minciuna.

Istoria şi presiunea ei de mai multe ori poate să ne facă să fim unii care să credem că singura şansă de scăpare este să ne compromitem

- moral,
- psihologic
- şi comportamental.

Ei bine trebuie să fim unii care să ştim că compromisul moral şi religios ne face să ne îndepărtat de scopul nostru ultim care este mântuirea.

Tot gânditoarea Cătălina Dumitrescu spunea că în cele din urmă compromisul este unul care ne afectează şi ne face să ne denaturăm ca persoane: „învățăm de mici să facem compromisuri, prin modelele pe care le avem în familia noastră, imprimăm conduita acestora, dar și din educația formală a școlii, unde învățarea nu ține cont de specificitatea fiecăruia, ci are un șablon în care ni se cere să normăm unitar, deși nu suntem înzestrați toți cu aceleași trăsături și capacități intelectuale. Compromisul aici are forma trecerii la unele materii cu eforturi mari ce presupun scăderea stimei de sine și a încrederii în propriile capacități, iar la cele la care suntem înzestrați minimizăm, întrucât stima noastră este deja afectată de acele materii la care facem eforturi. Neținându-se cont de diferențe și nefiind educați că este în regulă să fim diferiți, la vârstă adultă acest lucru se observă prin frica de a fi singuri. Dezvoltăm un mecanism de tip „nu sunt în stare să mă descurc, am nevoie de cineva care să mă ghideze". Căutăm să fim ca ceilalți întrucât ne este frică să fim noi înșine, de fapt nici nu știm cine suntem noi, deoarece nu ne cunoaștem cu adevărat."[124]

Compromisul religios este unul care evident că ajunge să aibă consecinţe morale fiindcă ne duce pe căi străine de Dumnezeu şi ne face să fim unii care să ne învăţăm cu jumătăţile de măsură. Probabil că de acest lucru a fost conştient şi Sfântul Sofronie de la Afteia atunci când s-a decis să lupte contra Uniaţiei. Uniaţia a fost un compromis religios şi pentru acest lucru el a avut şi implicaţii morale. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că una este catolicismul şi alta este ortodoxia.

---

[122] Idem.

[123] A se vedea Constantin Coman, *Ortodoxia sub presiunea istoriei* (Bucureşti, 1995).

[124] Cătălina Dumitrescu, Dilema aprilie 2020 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/despre-echilibrul-compromisului-630022.html (accesat pe 11.05.2025).

Gânditoarea Cătălina Dumitrescu ne spunea că de cele mai multe ori ajungem să fim unii care să ne anulăm pe noi înşine în cele din urmă fiindcă am acceptat să facem compromisuri. Iată ce spunea ea: „Nu-i ceva rău să avem nevoie de sprijin, dar devine problematic atunci când facem acele compromisuri despre care scriam mai sus, când mă anulez pe mine și nevoile mele. Unii oameni nici măcar nu mai știu care le sunt nevoile, pentru că nu și-au permis să se gândească că merită să fie vorba și despre ei, pentru că nici măcar nu se cunosc pe sine. Compromisul aici se traduce printr-o relație fuzională, specifică perioadei copilului mic care are nevoie să stea lipit de mama sa, relație pe care o dezvoltă cu cineva din apropiere – fie că este vorba despre părinți, deși ei sunt adulți, fie cu partenerul, cu un frate/soră, prieten/ă, dezvoltă relații de dependență emoțională, ceea ce implică costuri emoționale crescute pe termen lung, dacă relația este una abuzivă. Atunci când presupunem că partenerul nostru este identic cu noi îi negăm existența, spune Harville Hendrix. Tot el mai spune că într-o relație sănătoasă ar trebui să înțelegem că trăim alături de o altă ființă care nu este o extensie a noastră, ci este un om diferit de noi, unic, cu gene diferite, istoric de viață diferit și opinii pertinente."[125]

Sfântul Sofronie de la Afteia probabil că este un reper pentru vremurile noastre când am devenit superficiali şi cât se poate de permisibili

- moral,
- dogmatic
- şi religios.

Ar trebuii să fim persoane care să ţinem mai mult la tradiţiile noastre creştin ortodoxe şi să ne dăm seama că alte forme de creştinism sunt mai mult surogate şi sunt cât se poate de departe de adevărul lui Hristos. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulţi care consideră că ortodoxia şi creştinismul ortodox în genere ne cere prea mult. Este acest lucru adevărat? Adevărul este că nu.

Ortodoxia nu este dincolo de puterile noastre.

Gânditoarea Cătălina Dumitrescu ne spunea că ajungem să fim unii care să facem compromisuri atunci când ne este frică de exemplu de singurătate: „acceptăm compromisul și îl facem atunci când ne este frică de singurătate, de izolare. Frica de singurătate o vedem în poveștile copilăriei, în literatură, în filme, întotdeauna ni se arată cum cei doi s-au găsit și sunt suflete pereche, reclamele ne arată familii perfecte, cu prietenii perfecte, care stau la masă și sunt fericiți. Acolo nimeni nu este singur și nimeni nu suferă, nimeni nu face compromisuri, toți sunt într-o stare de armonie și pace care te face să-ți simți nefericirea și singurătatea mult mai acut. Este un mesaj pe care-l primim fără să ne gândim la el cu adevărat. Efectul acestuia în viața noastră este că ajungem să mergem la petreceri sau la evenimente, precum nunți, botezuri, unde nu ne dorim să fim, dar setarea noastră cognitivă este că „nu se face" să nu mergi, că trebuie să te duci, ce vor spune cei din jur dacă nu ne ducem? Ne alegem, la final, cu o stare de iritare, de oboseală, de nefericire. Acesta este unul dintre compromisurile pe care le facem și nici măcar nu conștientizăm că-l facem. Frica de autenticitate și lipsa cunoașterii de sine sunt bine ilustrate în aceste situații."[126]

Ei bine trebuie să ştim că sunt mai multe domenii de activitatea umană în care *compromisul a devenit o artă*. Arta compromisului este prezentă de multe ori în politică, afaceri, justiţie, relaţii internaţionale sau economie. Ei bine Sfântul Sofronie de la Afteia a rămas peste timpuri genul de persoană care a fost unul care s-a dedicat apărării adevărului deşi consecinţele unui astfel de act nu erau unele bune pentru el.

La fel de bine trebuie să ştim că compromisul moral în care mai mulţi dintre noi ne complăcem este o lipsă de caracter. Iată ce spunea în acest sens gânditorul Dorel Dumitru Chiriţescu: „în şirul lung al păcatelor pe care le-am încetăţenit de-a lungul timpului şi pe care le ducem în spate ca pe o grea povară se află şi modul incredibil de atent, aş zice obstinaţia, insistenţa, cu care cultivăm lipsa de caracter. Pentru mulţi dintre noi, lumea înconjurătoare are dimensiunile unei celule în care ne-am izolat pentru că, aşa credem noi, nimeni nu se află la înălţimea noastră, nimeni nu este atât de deştept încât sunetul vocii sale să ne atingă urechea."[127]

Prin urmare trebuie să ştim că Sfântul Sofronie de la Afteia a fost un sfânt de caracter care a mers până la capăt cu mărturisirea lui a credinţei creştin ortodoxe. Istoria a ajuns să îl uite şi prin această carte am voit să îl readucem în atenţie celor care sunt dornici de adevăr şi de credinţa adevărată.

Este adevărat că în creştinism se poate spune că există *o confuzie a sfinţilor*. De ce? Fiindcă avem mai mulţi sfinţi care mai ales între ortodoxia şi catolicism sunt cât se poate de diferiţi.

---

[125] Idem.

[126] Ibidem.

[127] Dilema pe 2014 https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/cultura-lipsei-de-caracter-595202.html (accesat pe 03.06.2025).

Este bine să ştim că un sfânt vorbeşte prin sine şi nu este firesc că avem acest conflict al sfinţilor în creştinism. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că mediul în care am ajuns să trăim este unul cât se poate de problematic: „la noi, simplul fapt de a respira acelaşi aer cu savantul îl pune pe servitor în situaţia de a crede că şi el este deştept. Suntem într-un fel de alienare, caracterizată printr-un egoism arogant în care invidia ne roade şi ne demolează. Invidia aia rece, demolatoare, se citeşte pe chipul nostru, fie că vorbim despre şeful statului („şi eu aş fi putut fi dacă aveam noroc") sau despre vecinul de la III care şi-a cumpărat maşină nouă („şi eu aş fi putut-o avea dacă nu mă înşela nevasta"). Suntem amorali, asemenea popoarelor sălbatice din junglă, care nu fac deosebirea dintre bine şi rău. Provocăm semenilor noştri răul, aşa cum respirăm, natural şi fără să clipim. Mereu noi (adică „eu") suntem altfel, adică buni, frumoşi şi deştepţi, şi „ei" (adică „celălalt") sunt cei cu probleme. Există aici un fel de duplicitate permanentă, găunoasă, care întreţine egoismul."[128]

Un părinte din apropiere de Afteia discuta cu fiul său duhovnicesc.

- Părinte am auzit de că la Mănăstirea Afteia a trăit un sfânt.
- Aşa este.
- Cine este el?
- Sfântul Sofronie de la Afteia.
- Şi chiar a fost sfânt?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă a luptat pentru ortodoxie.
- Credeți?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- De ce?
- Poate un călugăr să îl învingă pe cel rău?
- Da.
- Da.
- Cum?
- O să îţi dau un exemplu.
- Vă rog.
- Un frate oarecare, dacă a venit ziua începerii Sfântului şi Marelui Post, a pus în sine hotărâre şi făgăduinţa înaintea lui Dumnezeu, că nu va ieşi din chilia lui afară până în ziua Sfintelor Paşti.
- De ce?
- Ca să se nevoiască.
- Şi?
- Şi aşa şi-a gătit în chilia sa toate cele ce-i trebuiau lui în timpul postului până la Paşti.
- Frumos.
- Şi s-a închis tare ca să nu poată intra nimeni la dânsul.
- Interesant.
- Iar vrăjmaşul diavol, neputând răbda hotărârea şi făgăduinţa acelui frate şi începerea cea bună şi silinţa lui, a vrut să-l smintească din hotărârea sa, să-l scoată afară din chilie şi să-şi calce făgăduinţa pe care a făcut-o înaintea lui Dumnezeu.
- De ce?
- Fiindcă nu voia ca el să se nevoiască aşa de mult.
- Şi aşa i-a umplut chilia cu păduchi de lemn puturoşi, atât de mulţi, încât nu era nicăieri loc în chilie, cât ai pune vârful degetului unde să nu fie păduchi. Peste tot era plin şi nu se vedeau pereţii chiliei, nici podelele, nici pâinea, nici apa şi toate vasele erau pline.
- Şi ce a făcut?
- Iar el văzând atâta urâciune şi grozăvie şi o pedeapsă ca aceea în chilie, se mira foarte.
- Şi a cunoscut că este ispită diavolească, dar răbda mereu vitejeşte şi se întărea, zicând în cugetul său.
- Ce?
- măcar de mă va pedepsi Dumnezeu până la moarte, dar eu din chilie afară până în ziua Paştilor nu voi ieşi.
- A fost determinat.

[128] Idem.

- După cum am făgăduit lui Dumnezeu, aşa voi face.
- Şi ce a urmat?
- Iar Dumnezeu văzând bărbătească lui răbdare, când a fost în duminica a treia a Sfântului Post, a poruncit furnicilor să intre în chilia lui, să-i scoată toţi păduchii din chilie.
- Şi ce s-a întâmplat?
- Şi aşa au venit, şi au intrat în chilia lui o mulţime de furnici, ca la un război cu mare vitejie şi cu mânie asupra păduchilor de lemn. Şi au acoperit mulţimea furnicilor toţi păduchii.
- Frumos.
- Fratele stând, căuta şi se minuna de un lucru ca acesta, ca fiecare furnică ieşea din chilie pe ferestre, pe unde intrase, trăgând câte un păduche de lemn afară.
- Şi ce s-a întâmplat?
- Şi aşa, într-un ceas i-au scos şi i-au curăţit pe toţi din chilie. Pentru aceea, fraţilor, bună este răbdarea în ispite, pentru că cei ce rabdă cu mulţumită, ajung la bun sfârşit.
- Deci în cele din urmă călugărul a reuşit?
- Da.
- Frumos.
- Aşa este.
- Aşa a fost şi cu Sfântul Sofronie?
- Da.
- A avut răbdare?
- Da.
- Şi în cele din urmă a reuşit să învingă uniaţia?
- Da.
- Aşa mă gândeam şi eu.
- Evident.
- Când te lupţi contra compromisului moral trebuie să ai răbdare?
- Da.
- Se poate cultiva răbdarea?
- Da.
- Dacă se vrea cu adevărat?
- Da.
- Este bine de ştiut acest lucru.
- Aşa este.
- Trebuie să fi tare pe poziţie.
- Şi om de caracter?
- Da.
- Aşa mă gândeam şi eu.
- Şi mai este ceva?
- Ce?
- Sfântul Sofronie a fost un sfânt care a trăit profunzimile rugăciunii şi a vieţii lui Hristos.
- De unde ştim acest lucru?
- Fiindcă a fost un călugăr adevărat.
- Ştiu că a fost călugăr.
- Călugării sunt unii care au o chemare specială de la Dumnezeu.
- De ce?
- Fiindcă ei trăiesc numai şi numai pentru Dumnezeu.
- Înţeleg
- Acum eşti lămurit?
- Sunt.
- Mă bucur.
- Vă mulţumesc părinte.
- Pentru nimic fiul meu.[129]

[129] https://www.aparatorul.md/3-pilde-din-pateric-despre-rabdarea-cu-multumire/ (accesat pe 11.05.2025).

Despre care este mentalitatea compromisului moral tot gânditorul Dorel Dumitru Chiriţescu spunea: „atitudinea, mai exact lipsa de atitudine, ne doare. Ne-am dori cu toţii să fim viteji, să fim eroi, dar ne copleşesc comoditatea şi laşitatea. Numai noi am putut să inventăm o zicală de care ar trebui să ne fie ruşine: „Capul plecat, sabia nu-l taie.“ A sta în rând, liniştit, este mai mult decât o regulă, este un mod de viaţă. A ieşi din rând este mai mult decât un fapt de eroism, iar noi nu iubim eroii. „Ce-a căutat acolo?“ sau „Cine l-a pus să facă acel lucru?“, ne exprimăm, condamnându-l pe cel care, din vitejie, din caracter sau dintr-un accident iese din rând. Avem alte repere în a caracteriza caracterul sau lipsa de caracter.”[130]

CAPITOLUL 6

SFÂNTUL SOFRONIE DEŞI PRIGONIT PENTRU ORTODOXIE NU A RENUNŢAT LA EA ÎN CELE MAI VITREGE CONDIŢII

Când am inclus acest capitol în această carte am ştiut că există un risc: riscul de a considera că suferim de mania persecuţiei. Sunt foarte mulţi care suferă de acest sindrom al persecuţiei. Sunt mulţi care pentru a atrage cât mai multă simpatie şi capital electoral ajung să se victimizeze pe sine şi să considere că sunt persecutaţi şi prigoniţi.

Să fi avut Sfântul Sofronie de la Afteia acest sindrom? Puţin probabil. Sfântul Sofronie cel mai mult a voit să lupte pentru libertatea religioasă a ortodocşilor din Ardeal. Adevărul este că a reuşit acest lucru în vremuri destul de ciudate în care românii erau consideraţi toleraţi în propria lor ţară.[131]

Iisus a fost cât se poate de concludent că le-a spus apostolilor că dacă pe El l-au prigonit ei bine şi urmaşii Lui vor ajunge să fie prigoniţi. Acest lucru a ajuns să se vadă la fel de bine şi în viaţa Sfântului Sofronie de la Afteia. Iată ce spunea în acest sens părintele Ioan Dumitru Popoiu: „aduceţi-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus: Nu este sluga mai mare decât stăpânul său. Dacă M-au prigonit pe Mine, şi pe voi vă vor prigoni; dacă au păzit cuvântul Meu, şi pe al vostru îl vor păzi.” (Ioan 15, 20).

„Știm cu toții că tocmai sângele vărsat al martirilor, așa cum scria apologetul Tertulian într-una dintre cele mai vechi lucrări creștine, a fost „sămânța Bisericii” (Apologii, cap. 50). Pe mărturia neînfricată a creștinilor a crescut Biserica, lumea mirându-se de atitudinea nu neapărat senină, dar cel puțin bărbătească în fața morții. Creștinii știau că mărturisesc în Hristos pe Însuși Adevărul, fiindcă adevărul nu e un concept filosofic, ci o persoană, Fiul lui Dumnezeu întrupat (Ioan 14, 6). Această viziune nouă la acea vreme a făcut, în ciuda acceptării morții fără împotrivire, ca mieii la junghiere, creștinii să învingă relativismul, nihilismul, hedonismul ce domina societatea greco-romană de acum două mii de ani. Iar în fața morții ei erau îndemnați de Însuși Domnul Care le spunea că înaintea judecătorilor nu trebuie să se ducă pregătiți cu pledoarii și să se gândească prea mult la ce vor spune, fiindcă Duhul Sfânt va vorbi prin ei (cf. Matei 10, 19-20). Cu totul convinși de acest adevăr, făcându-se astfel vase ale Sfântului Duh, moartea lor a devenit sămânță care dă viață altor creștini. Și în ciuda celor mai cumplite prigoane, a celor mai abominabile crime, a denunțurilor în familie, ei nu au ascuns lumina sub obroc. Întrebarea este de ce astăzi ajungem să facem altfel sau cel puțin așa s-ar părea. În cazul creștinilor persecutați în țările unde s-au născut, dar unde alte majorități dictează cu arma și prin mijloace violente ce e permis și ce nu, urmașii lui Hristos trăiesc în același fel ca și cei din Biserica primară. Însă, din păcate, s-a ajuns ca în lumea noastră, în care domină cel puțin legal toleranța și pacea, creștinismul să nu mai pară a străluci ca odinioară.”[132]

Sfinţii ortodocşi de mai multe ori au fost persecutaţi pentru credinţa lor. Se poate face în acest sens o paralelă dintre Sfântul Sofronie de la Afteia şi Sfântul Ioan Valahul. Ştim că Sfântul Ioan Valahul a trăit pe vremea turcocraţiei. Ei bine pe când el avea numai 15 ani un turc s-a îndrăgostit de el şi a voit să îl ducă la păcatul sodomiei. Sfântul Ioan Valahul îl va răpune pe turc şi va fugii. A fost prins şi dat soţiei turcului care s-a aprins cu poftă pentru el. Aceasta îi va face mai multe avansuri sexuale pe care Sfântul Ioan Valahul le va respinge. În cele din urmă nemulţumită turcoaica îl va da autorităţilor pentru a fi executat pentru uciderea soţului ei. Sfântul Ioan Valahul a fost executat prin spânzurătoare pe data de 12 mai 1662.[133]

Am putea spune că există o anumită paralelă istorică dintre Sfântul Sofronie de la Afteia şi Sfântul Ioan Valahul. Aceasta fiindcă ambii au trăit în două imperii care erau potrivnice credinţei creştin ortodoxe. Diferenţa

---

[130] Idem.

[131] https://historia.ro/sectiune/general/transilvania-si-imperiul-habsburgic-cum-au-ocupat-571023.html (accesat pe 03.06.2025).

[132] Protos Ioan Dumitru Popoiu https://doxologia.ro/prigoana-fatisa-prigoana-de-toate-zilele (accesat pe 11.05.2025).

[133] https://ro.orthodoxwiki.org/Ioan_Valahul (acccesat pe 03.05.2025).

este că Sfântul Sofronie avea să moară de moarte bună, departe de locul persecuțiilor sale în Țara Românească la Mănăstirile Roboaia şi Cozia.

Tot despre implicațiile profunde ale prigoanei creştine părintele Ioan Dumitru Popoiu spunea: „de aceea, se poate afirma că spusele Domnului din Evanghelia zilei nu se referă doar la momentele dramatice de prigoană. În lumea modernă, numele Domnului nu e hulit doar de către păgâni, ci de fiecare dintre noi care suntem doar cu numele creștini, dar facem voia altcuiva. Ura față de Domnul se manifestă oricând nu se împlinește porunca Lui, pentru că acolo unde nu este dragoste, se poate vorbi despre o indiferență care ascunde în sine ostilitatea față de Dumnezeu. Se poate spune pe bună dreptate că și indiferentismul religios ucide. Uneori această indiferență față de luarea în râs a valorilor religioase ascunde în realitate frica de a nu ne pierde liniștea și comoditatea cu care ne-am obișnuit. Împotriva acestei opoziții surde la Cuvântul lui Hristos poate răzbi însă răbdarea, temeinicia zilnică a noastră de a face lucrurile despre care inima noastră ne spune că sunt drepte și după Evanghelie. Această abnegație în ascultarea Evangheliei e cea care ne mântuie. Răbdarea de a suporta uneori injurii mici, dar constante, că facem lucruri demodate, aceasta e mucenicia zilei de azi. Rezistența la acțiunea acestei „picături chinezești" care ne picură zi de zi în creștetul capului, picătura numită indiferență, răutate, acreală, această rezistență este forma adecvată de a răspunde azi secularismului."[134]

Ei bine Sfântul Sofronie a fost persecutat pentru credinţa lui creştin ortodoxă şi ceea ce este şi mai de admirat este că şi-a dus crucea până la capăt. Aceasta fiindcă evident că la nimeni nu îi place să fie persecutat pentru credinţa lui.

Au fost unii care au fost de părere că în cazul Sfântului Sofronie de la Afteia nu avem de a face atât de mult cu persecuţi religioasă ci mai mult cu ciocnirea civilizaţiilor. De ce? Fiindcă avem două civilizaţii diferite:

- Imperiul catolic habsburgic
- şi românii creştin ortodocşi din Ardeal.[135]

Aceasta teorie trebuie să ştim că nu este validă. Aceasta fiindcă atât habsburgii cât şi românii transilvăneni au fost creştini. Se poate spune că prigoana Sfântului Sofronie de la Afteia a fost mai mult un moft apusean. Aceasta fiindcă apusenii de mai multă vreme au un fel de complex de inferioritate faţă de orientali pe care îi desconsideră şi îi văd net inferiori.

Este adevărat că sunt puţini cei care rezistă mult în faţa prigoanelor anti-creştine. Părintele Iustin Pârvu spunea în acest sens cât se poate de bine: "în vreme de prigoană creştinii să se adune în jurul preoţilor. Acolo e biserica unde este un antimis şi un preot ORTODOX care să slujească Sfânta Liturghie. Avem pildă în prigoana din secolul trecut cum plecau preoţii prin sate şi prin munţi cu câte un antimis în spate şi vase de slujit. Liturghia şi Sfintele Taine vor da putere creştinilor să înfrunte foamea şi să fie păziţi de orice vătămare sub acoperământul Maicii Domnului. Apoi să zică rugăciunea lui Iisus şi a Născătoarei de Dumnezeu sau Apărătoare Doamnă. În închisoare aceste scurte rugăciuni ne-au izbăvit şi am putut supravieţui regimului comunist fără să cedăm în faţa fiarei roşii.

Însă acestea sunt pentru creştinii mai căldicei, pentru că cei râvnitori pururea sunt pregătiţi; nu aşteaptă vreme de prigoană sau război ca să se îngrijească de sufletele lor. Pentru creştinul adevărat nu contează când vine războiul sau prigoana. Creştinul adevărat este mereu gata şi pregătit să Îl întâmpine pe Mirele cel ceresc cu candela sufletului aprinsă. Creştinul adevărat nu stă să pândească cu frică când vine războiul sau când va pica bomba deasupra capului lui. Ci el caută cum să jertfească mai mult aproapelui şi lui Dumnezeu. Adevăratul creştin caută Împărăţia cerurilor înlăuntrul său şi nu se teme de nimic în lumea aceasta trecătoare. Pentru el necazul este bucurie şi crucea Înviere."[136]

Sfântul Sofronie de la Afteia probabil că s-a întărit în cugetul lui în momentele de detenţie cu îndemnul că până la urmă şi Domnul Iisus Hristos a fost prigonit şi a îndurat chiar crucea pentru mântuirea omului. Dacă ne raportăm la Iisus în momente de prigoană şi persecuţie religioasă cel mai probabil

- vom rezista,
- vom supravieţuii
- şi vom merge înainte.

Este trist că de mai multe ori persecuţiile intra-creştine au ajuns să existe în istorie. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că de mai multe ori creştinii s-au persecutat între ei. Este un lucru trist dar totuşi este o realitate pe care în nici un fel nu putem să o ignorăm.

---

[134] Protos Ioan Dumitru Popoiu https://doxologia.ro/prigoana-fatisa-prigoana-de-toate-zilele (accesat pe 11.05.2025).

[135] A se vedea Samuel P. Huntington, *Ciocnirea civilizaţiilor şi refacerea ordinii mondiale* (Editura Litera, 2012).

[136] Părintele Iustin Pârvu https://ortodoxia.ro/post/parintele-iustin-parvu-pentru-crestinul-adevarat-nu-conteaza-cand-vine-razboiul-sau-prigoana (accesat pe 11.05.2025).

„**Noaptea Sfântului Bartolomeu** a fost un masacru comis asupra protestanților din Franța. Masacrul a fost declanșat de puterea de stat în noaptea dintre 23 și 24 august 1572, zi în care în calendarul romano-catolic este comemorat Sf. Bartolomeu. Masacrul a durat câteva zile la Paris, de unde s-a extins în 20 de alte orașe, în care a durat câteva săptămâni. Au fost atacați și masacrați aproape 30.000 de hughenoți, fiind considerat de unii "cel mai mare masacru religios al secolului".[137]

Pentru noi creştinii ortodocşi de azi ei bine exemplul Sfântului Sofronie de la Afteia trebuie să fie unul care

- să ne motiveze,
- să ne întărească
- şi să ne menţină

în mărturisirea credinţei strămoşeşti.

Sunt foarte mulţi din noile generaţii care sunt cât se poate de refractari la idea că trebuie *să menţină credinţa strămoşească.* Această fiindcă tinerii sunt rebeli şi nu vor să menţină ceea ce au primit de la înaintaşii lor. Ei bine credinţa strămoşească ne-a dat şi sfinţi. Unul dintre ei a fost Sfântul Sofronie de la Afteia. De ce să îl respingem? De ce să nu îl cinstim? De ce să nu îi urmăm?[138]

Iată ce spunea în acest sens teologul Căşin Dumitru Bicăzan despre persecuţia religioasă şi libertatea de credinţă: „zilele de linişte duhovnicească şi lipsă de prigoană (fizică) pe care le trăim azi, cel puţin la noi în ţară, zile în care bisericile sunt deschise, iar cultul creştin permis, ne par o normalitate în care ne-am născut, am trăit şi am evoluat. E foarte dificil pentru mintea noastră de acum să-şi imagineze ce însemna prigoana pentru numele lui Hristos, ce însemna să te ascunzi pentru a participa la slujbă şi ce luptă grea era în sufletul unui creştin când era obligat să se lepede de credinţă sau să aleagă între Mântuitorul şi propria sa viaţă. Acum 1.700 de ani lumea arăta altfel, să fii creştin era o chestiune de viaţă şi de moarte, la propriu, iar mucenicia pentru numele lui Iisus ceva la ordinea zilei."[139]

Prin urmare trebuie să dăm seama că Sfântul Sofronie deşi a fost retras din lume a ajuns să fie considerat un factor de mare pericol şi risc pentru autorităţile din timpul lui. Am mai spus în rândurile de mai sus: ce pericol putea să reprezinte un călugăr retras în pustie de care nu ştia mai nimeni? Dintr-o dată el a devenit liderul unei mişcări de rezistenţă religioasă din întreaga Transilvanie.

Aceasta fiindcă oamenii ajung să vină la credinţă numai în momente dificile şi de prigoană. Astfel au vremurile Sfântului Sofronie de la Afteia.

Perioada în care generalul Bucow a început să distrugă cu tunurile mai multe sute de biserici şi mănăstiri creştin ortodoxe din Transilvania parcă ne aduce aminte de persecuţiile anti-creştine din primele secole din Imperiul Roman. Teologul Căşin Dumitru Bicăzan ne spunea în acest sens: „era luna martie şi cel de-al nouăsprezecelea an de domnie a unuia dintre cei mai infami şi mari prigonitori ai lumii creştine din Imperiul Roman: Diocleţian. În preajma praznicului patimilor Mântuitorului s-au publicat nişte decrete împărăteşti prin care se specifica faptul că bisericile trebuie făcute una cu pământul, iar Scripturile creştinilor aruncate în foc. Dacă ne aducem aminte şi de piromanul Romei, împăratul Nero, vedem că focul este o obişnuinţă în ideea de distrugere comună a liderilor romani. Creştinii care deţineau o funcţie publică trebuiau neapărat destituiţi, deoarece treburile imperiului nu puteau funcţiona cu participarea adepţilor lui Hristos, lucru care şi până în ziua de azi are ecou printre „literaţii" şi „oamenii de ştiinţă" care acuză creştinismul ca principală cauză pentru care nu a evoluat lumea mai repede. Pentru creştinii aflaţi în servicii particulare era imperativ necesar să fie lipsiţi de libertate, dacă vor continua să rămână fideli lui Hristos şi nu vor jertfi zeilor."[140]

În sens duhovnicesc trebuie să ştim că noi toţi creştinii ortodocşi suntem unii care suntem cumva sub prigoană. Despre ce prigoană este vorba fiindcă mai toţi avem dreptul să mergem duminica şi în sărbători la Biserică? Este vorba de prigoana şi persecuţia pe care cel rău sau diavolul o duce cu fiecare dintre noi. Odată ce am devenit creştini ortodocşi practicanţi ei bine diavolul începe să ducă un adevărat război cu noi. Este ceea ce Sfântul Nicodim Aghioritul a denumit ca fiind Războiul nevăzut.[141]

Nu ştim sigur dar ceea ce este clar este că demonului nu i-a plăcut de Sfântul Sofronie şi acest lucru se poate vedea din viaţa de prigonit şi persecutat pe care acesta a dus-o.

---

[137] https://ro.wikipedia.org/wiki/Noaptea_Sf%C3%A2ntului_Bartolomeu (accesat pe 03.06.2025).

[138] A se vedea *Sfinţi români şi apărători ai legii strămoşeşti* (Bucureşti, 1987).

[139] Căşin Dumitru Bicăzan Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/prigonirea-crestinilor-si-propaganda-romana-188096.html (accesat pe 11.05.2025).

[140] Idem.

[141] A se vedea Sfântul Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut* (Bucureşti, 2023).

Persecuţia Sfântului Sofronie de la Afteia se poate spune că în multe puncte a fost asemenea persecuţiei anti-creştine dusă de păgâni în primele secole ale creştinismului ortodox. Iată ce spunea în acest sens tot teologul Căşim Dumitru Bicăzan: „o altă metodă de prigonire a creştinilor era plină de făţărnicie şi ticăloşie. Unii dintre ei erau duşi în faţa ofrandelor zeilor şi puşi să jertfească. Dacă refuzau, erau aruncaţi afară, nevoiţi fiind apoi să suporte oprobriul public de la cei care credeau că au jertfit, deşi aceia nu jertfiseră. Asta era o metodă diavolească de a strecura în suflet îndoiala, semn că prigoana nu însemna neapărat jertfirea către idoli, ci era mult mai mult decât atât, o prigoană de ordin duhovnicesc, de fapt prigonitorii, la fel ca duhul cel rău, urmăreau şi pierderea sufletului credincioşilor, nu doar a trupului. Din punct de vedere duhovnicesc putem interpreta şi altfel lucrurile. E foarte probabil ca diavolul să fi intuit vremurile de pace şi bunăstare pe care le vor trăi creştinii Imperiului Roman în perioada imediat următoare şi a lucrat prin Diocleţian şi Galeriu prigoane incredibil de intense, bineînţeles cu scopul de a termina cu creştinii până la instalarea lui Constantin.”[142]

Aflat la Mănăstirea Afteia un pelerin discuta cu un părinte călugăr.

- Ştiţi ce am aflat părinte?
- Ce?
- Ceva legat de mănăstirea Afteia.
- Ce anume?
- Că aici a trăit un sfânt.
- Aşa este.
- Ce sfânt?
- Sfântul Sofronie.
- Unii spus că ar fi fost din Sălişstea Albei.
- Aşa este.
- Unii spus că ar fi fost de la Cioara.
- Sălişstea şi Cioara sunt două nume pentru aceiaşi localitate.
- Înţeleg.
- Bine.
- Şi cine a fost acest Sfânt Sofronie?
- A fost un sfânt care a mărturisit pentru ortodoxie.
- Dar ortodoxia este liberă acum.
- Nu şi pe vremea lui.
- De ce?
- Când a trăit el ortodoxia fost prigonită.
- De cine?
- De Imperiul habsburgic.
- Înţeleg.
- Şi cum a fost posibil ca el să trăiască în condiţiile de aici de la Afteia.
- O să îţi spun cum.
- Vă rog.
- În viaţă curată şi în sărăcie trăiau în pădurile Sfântului Munte şapte călugări (sau 12, luându-ne după spusele unor pustnici) complet goi şi hrănindu-se ca păsările cerului, cu verdeţuri sălbatice, rădăcini, castane şi alune.
- Da?
- Da.
- Cum?
- Se spune că primeau Sfânta Împărtăşanie în peştera Sfântului Petru de la părintele Daniel, renumitul isihast.
- Şi mai trăiesc?
- Nu ştim dacă ei mai sunt încă în viaţă.
- Învăţatul călugăr, Spiridon Kambanaos, doctorul de la Marea Lavră, a scris despre aceşti «îngeri pământeşti şi oameni cereşti» aşa.
- Ce?

142 Căşin Dumitru Bicăzan Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/prigonirea-crestinilor-si-propaganda-romana-188096.html (accesat pe 11.05.2025).

- «Şi ce putem spune despre cei care locuiesc în zona Krya Nera, unde doar privirea lui Dumnezeu, Care vede toate, le poate ştii felul lor de viaţă?».[143]
- Înţeleg.
- Vezi?
- Se poate spune că Dumnezeu îi întăreşte pe călugării creştin ortodocşi?
- Da.
- În ce mod.
- În modul în care l-a întărit şi pe Sfântul Sofronie de la Afteia.
- Să dea mărturie pentru ortodoxie?
- Da.
- Mă gândeam eu.
- Totuşi nu toţi pot să ajungă la măsura Sfântului Sofronie.
- De ce?
- Fiindcă este vorba de o viaţă destul de grea.
- Credeți?
- Da.
- Deci este nevoie de harul lui Dumnezeu?
- Da.
- Ştiţi ce am remarcat părinte?
- Ce anume?
- Că sunt mai mulţi sfinţi dintre călugări decât dintre laici.
- Este cumva logic.
- De ce?
- Fiindcă un călugăr nu mai este legat cu nimic de lume.
- El trăieşte numai pentru Dumnezeu?
- Da.
- Înţeleg.
- Şi avem moaştele Sfântului Sofronie?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă s-a uitat locul unde a fost înmormântat.
- Cum aşa?
- Au trecut mai mulţi ani de atunci.
- Dar de ce nu ne descoperă Dumnezeu.
- Poate ne va descoperii pe viitor.
- Ar fi frumos.
- Aşa este.
- Am auzit că mai multe moaşte au făcut minuni.
- Se ştiu de mai multe minuni de la moaştele Sfintei Parascheva de la Iaşi.
- Aşa este.
- Dar nu se ştiu minuni ale Sfântului Sofronie?
- Nu.
- Înţeleg.
- Poate că cea mai mare lucrare a lui a fost că a mărturisit pentru ortodoxie.
- Se poate.
- Sigur este aşa.
- Nu mă opun.
- Acum eşti lămurit?
- Da.
- Mă bucur.
- Vă mulţumesc părinte.
- Pentru nimic.
- Să vă rugaţi pentru mine.

[143] A se vedea Arhimandritul Ioanichios, *Patericul atonit* (Bacău, 2000).

La fel ca primii martiri şi mucenici creştin ortodocşi trebuie să ştim că Sfântul Sofronie a fost conştient că în această lume îţi poţi păstra trupul dar îţi vie pierde sufletul. Acesta a fost motivul pentru care mai mulţi creştini ortodocşi au acceptat să moară pentru Hristos în mediul degradant şi degenerescent al păgânismului antic. Iată ce spunea în acest sens teologul Căşin Dumitru Bicăzan: „nu după mult timp s-a hotărât ca toţi capii Bisericii de pretutindeni să fie puşi în lanţuri şi apoi siliţi să aducă ofrande idolilor. Din acest moment creştinii se vor împărţi în două categorii: martirii sau mucenicii care au luptat împotriva prigonitorilor prin energie morală şi curaj, păstrându-şi valorile şi credinţa indiferent de vreme, şi laşii sau fricoşii care au apostaziat, care după vorbele Mântuitorului şi-au salvat trupul, dar şi-au pierdut sufletul. Cei care „îndrăzneau" să nu se lepede de credinţă erau biciuiţi fără milă, jupuiţi de piele în chinuri groaznice cu cângi de fier, torturaţi în chipuri înspăimântătoare (bineînţeles în scop „pedagogic", pentru a da exemplu), de torţionari reprezentanţi ai „modernismului" hotărâţi să încheie cât mai repede cu înapoiaţii creştini. Prigonitorii erau „modele" de cizelare şi emancipare care, nu-i aşa?, au adus în lume mai repede civilizaţia, că doar din cauza creştinilor lumea nu era evoluată. Sigur că la acel moment romanii nu vedeau lucrurile aşa, dar noua învăţătură adusă de Iisus şi modul în care se purtau adepţii lui nu rezonau cu păcatele lor, cu forma lor abruptă şi brută de trai zilnic, creştinii erau net superiori prin modul în care se raportau la viaţă şi la lucrurile cotidiene, iar romanii vedeau asta. Pentru creştini, teama de împărat nu mai exista, aveau un alt Împărat cu mult mai bun. Frica de orice fel dispăruse şi ea, pentru că în viziunea creştinilor prigoana şi chinurile pentru numele lui Hristos vin cu o mare răsplată la Dumnezeu. Astfel de oameni nu pot fi stăpâniţi uşor, iar lui Diocleţian, deşi era mare şi tare, i se strecurase în inima sa mică teama că-şi va pierde autoritatea şi chiar scaunul dacă se lăsa înconjurat de astfel de oameni. Cum să fie un om simplu mai bun decât însuşi împăratul care se considera de natură divină?"[144]

Ceea ce putem deduce din viaţa Sfântului Sofronie de la Afteia este că persecuţie este fără doar şi poate un test al credinţei. Este un test care este mai greu de dus dar nu este imposibil de făcut. De ce? Fiindcă trebuie să ştim că Îl avem şi pe Dumnezeu aproape de noi. Nu suntem singur în această lume.[145]

Ceea ce trebuie să ştim din viaţa la mai mulţi sfinţi creştin ortodocşi – printre care şi Sfântul Sofronie de la Afteia – este că diavolul este un *terorist al teroriştilor* aceasta fiindcă de mai multe ori în viaţă oamenii pot să simtă un fel de teroare sau mai bine spus faptul că sunt terorizaţi. Diavolul este unul care ajunge să aducă în noi un sentiment de teroare care se manifestă în mai multe angoase:

- anxietate,
- nelinişte,
- neîmpăcare,
- disperare
- şi neîmplinire.

Acest sentiment de teroare a fost larg simţit de primii creştini care au fost aruncaţi la lei şi animale sălbatice în arenele romane. Iată ce spunea în acest sens tot teologul Căşin Dumitru Bicăzan: „potrivit lui Lactanţiu, Galeriu este cel care a instigat pe Diocleţian la persecuţie, întrucât era fiul unei preotese păgâne fanatice. Cauzele obiective pentru care a început această prigoană nu pot fi identificate, un posibil motiv ar fi că între soldaţii romani creştinismul prindea tot mai mult teren şi treburile armatei nu mai mergeau conform ideii împăratului. Se întâmpla ca soldatul devenit creştin să renunţe la solda lui şi la slujba militară, transformându-se într-un soldat al lui Hristos, iar acesta nu numai că-şi pierdea rangul şi bogăţia câştigate la locul de muncă, ci îşi putea pierde chiar viaţa. Armata să fie decimată în vreme de pace şi nu în urma luptelor cu barbarii? Cine mai pomenise aşa ceva? Era inadmisibil. Iată că creştinismul devine pentru Imperiul Roman o plagă care îi făcea pe oameni să fie mai buni."[146]

Sunt mai multe cazuri de persoane care ajung să treacă pragul psihoterapeuţilor fiindcă dintr-o dată ajung să simtă şi să trăiască stări de disperare nejustificată. Nu toţi dintre noi am ajuns să trăim aceste stări demonice dar trebuie să ştim că ele sunt adevărate. Cine să fie cauza la toate aceste maladii ale vremurilor noastre? Cum dintr-o dată starea noastră sufletească se schimbă din mai rău în mai rău? Aceasta fiindcă cel rău (diavolul) găseşte o plăcere sadică în a ne face să disperăm.

Este posibil ca şi Sfântul Sofronie să fie trecut prin stări de disperare. Aceasta fiindcă după cum am spus în vremea lui simplu fapt de a fi român este un lucru eronat şi greşit.

---

144 Căşin Dumitru Bicăzan Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/prigonirea-crestinilor-si-propaganda-romana-188096.html (accesat pe 11.05.2025).

145 A se vedea Antonie Plămădeală, *Tatăl nostru: nu suntem singuri* (Bucureşti, 2016).

146 Căşin Dumitru Bicăzan Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/prigonirea-crestinilor-si-propaganda-romana-188096.html (accesat pe 11.05.2025).

Totuşi habsburgii au ştiu că nu trebuie să facă un martir din Sfântul Sofronie şi eventual acesta a fost şi motivul pentru care nu a fost executat. Totuşi mai apoi în istorie se pare că habsburgii au ajuns să facă şi martiri fiindcă ştim de tragerea pe roată a lui Horea şi Cloşca.

După cum am spus persecuţia creştinilor are o lungă istorie şi trebuie să o avem în vedere. „Persecuția creștinilor este un fenomen ce s-a perpetuat încă de la apariția creștinismului și până în prezent. Primii creștini au fost persecutați atât de comunitățile evreiești din care au apărut, cât și de Imperiul Roman, care controla cea mai parte a teritoriului de răspândire a creștinismului timpuriu. Acest lucru a continuat din secolul I și până la începutul secolului al IV-lea, când religia creștină a fost legalizată prin Edictul de la Milano, devenind mai apoi religie de stat în Imperiul Roman.

Persecuțiile antice au fost mult exagerate de către apologeții creștini. A se vedea de exemplu cartea *The Myth of Persecution* de Candida Moss. Teza lui Moss este că ideea tradițională a „epocii martirilor", în care creștinii ar fi suferit persecuții din partea autorităților romane și ar fi trăit cu frica de a fi aruncați la lei, este în mare parte imaginară. După opinia autoarei nu au existat niciodată persecuții viguroase țintite de autoritățile Imperiului Roman asupra creștinilor. Persecutarea oficială a creștinilor de către împărat a durat cel mult doisprezece ani ai primilor trei sute de ani ai istoriei Bisericii. Cele mai multe povestiri despre martiri individuali sunt, potrivit Candidei Moss, „pure scorneli" și chiar cele mai vechi și mai corecte din punct de vedere istoric povestiri despre martiri și suferințele lor au fost corupte și rescrise de către editori ulteriori, astfel încât este imposibil să mai știm cu certitudine ceva despre ceea ce martirii au gândit, făcut sau spus."[147]

Este adevărat că nu în toate timpurile creştinii au fost persecutaţi. Aceasta fiindcă ştim că primul în istorie care a dat libertate creştinilor a fost Sfântul împărat Constantin cel Mare. Odată cu acest eveniment am spus că vor apare şi primii călugări creştin ortodocşi care au voit să iese din lume pentru a se dedica deplin şi total lui Hristos.

Pe această linie de gândire trebuie să îl situăm şi pe Sfântul Sofronie care a fost o persoană care a voit să trăiască numai pentru Dumnezeu. Pentru a face acest lucru el şi-a asumat pustia şi viaţa de călugăr.[148]

Persecuţia religioasă nu se poate ştii sigur întotdeauna ce cauză are. Aceasta fiindcă de multe ori oamenii pot să fie influenţaţi de demoni şi în acest sens ajung să îi persecute pe creştinii ortodocşi. Totuşi este bine să ne dăm seama că persecuţia nu este totul un act total involuntar al omului. Aceasta fiindcă oamenii pot devenii răi şi pot să facă multe fapte rele.

Este bine să ştim că nici chiar secolul XX nu a fost lipsit de persecuţii: „în secolul al XX-lea creștinii au fost persecutați de state atee cum ar fi Germania Nazistă, URSS și Coreea de Nord. În anul 2012 organizația misionară creștină engleză Open Door estima că aproximativ de 100 milioane de creștini înfruntă persecuția în special în țările predominant musulmane cum ar fi Iran sau Arabia Saudită. Creștinii din Pakistan sub supuși unui genocid de către talibani. Creștinii înfruntă de asemenea persecuția și în state atee precum Coreea de Nord unde nu există libertate religioasă. Un studiu recent, citat de Vatican, arată că 75 din 100 de persoane ucise din cauza urii religioase sunt creștini."[149]

Epoca Sfântului Sofronie de la Afteia a fost una de persecuţie şi trebuie să ne dăm seama de acest lucru. Aceasta fiindcă în această perioadă elementul imperial era mai important decât cel religios. Nu voim să fim rău intenţionaţi faţă de austriecii de azi dar trebuie să ne dăm seama că în Transilvania ei bine Imperiul habsburgic a făcut mai multe

- abuzuri,
- nedreptăţi
- şi mişelii.

S-a căutat impunerea nu numai a unei noi identităţi etnice ci la fel de bine şi a unei identităţi religioasă: cea greco-catolică.

Fără să lezăm pe greco-catolicii de azi trebuie să le spunem cum a ajuns să se manifeste prima încercare de impunere a greco-catolicismului în Transilvania de azi. S-a făcut în mod

- violent
- şi agresiv.

Ori este clar că o religie care se impune în acest mod nu are cum să vină de la Dumnezeu. Sfântul Sofronie după cum am spus nu a fost martirizat dar nici departe de acest lucru nu a fost.

---

[147] https://ro.wikipedia.org/wiki/Persecu%C8%9Bia_cre%C8%99tinilor (accesat pe 11.06.2025).
[148] A se vedea Cristian Bădiliţă, *Călugărul şi moartea* (Iaşi, 1998).
[149] https://ro.wikipedia.org/wiki/Persecu%C8%9Bia_cre%C8%99tinilor (accesat pe 11.06.2025).

Ceea ce a demonstrat istoria este că perioadele de persecuţie anti-creştină au ajuns să fie unele care în loc să slăbească Biserica Ortodoxă din contră au întărit-o. După cum am spus în Imperul Roman zeci de mii de martiri creştini au fost uciși în numele lui Hristos. Totuşi creştini există şi în zilele noastre. Dacă persecuţiile ar fi dat vreun rezultat eventual în zilele noastre nu am mai fi avut creştinism ortodox. Totuşi se pare că persecuţiile creştinilor nu au dat roadele scontate după cum nu a avut rezultatul scontat nici persecuţia ortodocşilor de către habsburgi. La fel de bine se pare că mai toţi persecutorii creştinilor nu au sfârşit bine.[150]

Doi laici veneau de la Mănăstirea Afteia.

- Mă bucur că am ajuns la Afteia.
- Şi eu.
- Mă simt mai bine.
- Da, parcă mi-a revenit pacea sufletească.
- Aşa este.
- Ştii ce am aflat?
- Ce?
- Că aici la Afteia a existat un sfânt.
- Da.
- Cine a fost?
- Sfântul Sofronie.
- Nu am prea auzit de el.
- A fost un om cu viaţă curată.
- Parcă a mărturisit pentru ortodoxie?
- Da.
- Este ceva cu aceşti călugări.
- Aşa este.
- La Muntele Athos au existat călugări care au avut harul lui Dumnezeu.
- Cum aşa?
- O mare zonă a Sfântului Munte Athos, care se întinde de la Sfânta Ana Mică până la Schitul „Glossias" şi este plină de copaci şi păduri dese, se numeşte „Pustia Atonului". Acolo, din vreme în vreme, unor foarte puţini locuitori ai acestei regiuni li se descoperă asceţi cuvioşi la înfăţişare, costelivi şi goi trupeşte, dar acoperiţi de harul lui Dumnezeu.
- Astfel, într-un periodic aghiorit, care a circulat între anii 1930-1938 cu titlul Biblioteca aghiorită, doctorul Spiridon sau Atanasie Kampanáos, monah şi frate al Sfintei Mănăstiri a Marii Lavre, scria despre monahii nevăzuţi, goi şi fără sălaş că „ochiul care le cârmuieşte pe toate cunoaşte multe lucruri" şi „ce-aş putea să spun despre cei fără sălaş, care stau în ape reci? [Numai] ochiul care le cârmuieşte pe toate le cunoaşte vieţuirea".
- Interesant.
- Părintele Gherasim Menághias, care a fost mai întâi chimist, apoi a ajuns monah sihastru şi s-a sălăşluit în Pustia Sfântului Vasile, fiind legat printr-o prietenie frăţească de doctorul Lavrei Atanasie Kampanáos, atunci când a văzut publicându-se aceste lucruri în periodicul Biblioteca aghiorită i-a atras atenţia şi i-a sugerat să nu publice şi să scrie lucruri neprobate, care, probabil, vor provoca suspiciuni şi ironii în detrimentul vieţii monahale din Sfântul Munte.
- Da?
- Da.
- La aceste observaţii, doctorul şi părintele Atanasie a răspuns, după obicei, cu aceste cuvinte.
- Care?
- Scumpul meu om şi dragul meu frate, nu pot să nu scriu şi să nu public spusele omului care, venind la mine [din partea pustnicilor nevăzuţi], mi-a făcut cunoscut «că mă voi îmbolnăvi şi voi muri».
- Nu ştiam de aceşti pustnici nevăzuţi.
- Acel om era Bătrânul-Antonie, de la [Coliba] Sfântul Petru. Acei pustnici nevăzuți i-au spus acestui om,
- Ce?
- Să te duci să-i spui acelui doctor că nu peste multă vreme se va îmbolnăvi și va muri și de aceea trebuie să se pregătească.

[150] A se vedea Lactanţiu, *Despre moartea persecutorilor* (Iaşi, 2011).

- Şi?
- Iar Bătrânul-Antonie, după ce i-a transmis doctorului cuvintele pustnicilor nevăzuți, i-a arătat și o cruce de lemn, pe care i-au dat-o acei nevoitori. Pe cruce erau încrustate literele „Macarie Ieromonahul”.
- Adică?
- Acestea le-a scris părintele Atanasie ca răspuns chimistului Gherasim Monahul de la Schitul Sfântul Vasile și apoi, la puțină vreme, s-a îmbolnăvit și, fără a avea vreo boală grea, a adormit somnul cel de veci, după ce mai întâi a descoperit și a publicat faptul că există și trăiesc din loc în loc, în Pustia Athosului, acești sfinți asceți și monahi eremiți spre slava lui Dumnezeu și folosul sufletesc al monahilor din Sfântul Munte.[151]
- Aceasta este toată povestea?
- Da.
- Deci sunt călugări care sunt cu adevărat aleşii lui Dumnezeu?
- Da.
- Cel mai bun caz sunt aceşti pustnici nevăzuți ai Athosului?
- Da.
- Nu ştiam.
- Ştii acum.
- Şi tu crezi că un astfel de om a fost şi Sfântul Sofronie?
- Da.
- Se poate să ai dreptate.
- De ce spui aşa?
- Fiindcă dacă nu ar fi fost ajutat de Dumnezeu nu cred că ar fi rezistat în acest pustiu.
- De la Afteia?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Bineînțeles.
- Mă bucur că ai venit cu mine la Afteia.
- Ne-am ținut companie.
- Aşa este.
- Şi a fost mai plăcut.
- Nu este bine să fi singur.
- În nici un caz.
- Aşa este.
- De ce nu mi-ai spus până acum de Sfântul Sofronie?
- Fiindcă nu ai întrebat.
- Asta aşa este.
- Sfântul Sofronie a fost persecutat nu numai fiindcă s-a retras în pustie ci la fel de bine şi fiindcă a ținut la ortodoxie.
- De habsburgi?
- Da.
- Să ne ajute Dumnezeu să ne mântuim prin rugăciunile Sfântului Sofronie.
- Amin.
- Acesta fiindcă trebuie să ştim că el şi-a luat curajul de la Hristos.
- Cred.
- Este greu să trăieşti o viaţă în acest pustiu de la Afteia.
- Totuşi el a făcut-o.
- Aşa este.
- Deci vezi, Dumnezeu l-a întărit.
- Fără doar şi poate.
- Sper să mai avem timp să ne întoarcem pe la Afteia.

[151] Patericul Sfântului Munte, Monahul Andrei Aghioritul, Editura Sophia, 2013 apud https://triadikon.ro/10-marturii-uimitoare-despre-cei-7-pustnici-nevazuti-ai-sfantului-munte-athos/ (accesat pe 11.05.2025).

După cum am spus în epocile de persecuţie anti-creştină ei bine s-au ridicat mai mulţi sfinţi. În cazul Sfântului Sofronie am avut de a face cu o persecuţie anti-ortodoxă. „În paralel, Sf. Pavel scrie (Romani 16,11) că noua credință a intrat și în casa lui Narcis, un birocrat imperial de rang înalt, iar Tacit ne vorbește despre împăratul Nero (54-68), care a condamnat la moarte membrii noii religii, acuzându-i de incendiul care distrusese o bună parte a Romei în anul 64.

Persecuții pe scară largă nu au avut loc în această perioadă, fiind în general procese locale, care implicau grupuri mici, precum cel al bătrânului Policarp din Smirna, la 155, sau cel al aristocratei Pepetua, în Cartagina anului 203. Mai sunt și cazuri izolate, precum cel al episcopului de Antiohia, Ignatie, sau al filosofului roman Iustin, și altele care ne-au rămas în surse istorice sau în tradiții hagiografice, dar – până la domnia lui Decius – nu se poate vorbi de o persecuție generală, ci mai degrabă de o discriminare politică. Cu atât mai puțin putem vorbi de milioane de martiri, cum se poate auzi astăzi în predicile unor prelați sau în cultura populară. Cum am văzut, deja de la început, creștinismul atrăgea persoane din toate păturile sociale, chiar și mari miniștri imperiali, intelectuali sau aristocrați din toate provinciile."[152]

Este un paradox cu faptul că de mai multe ori persecuţiile anticreştine au fost unele care au dat mai mulţi sfinţi. Nu trebuie să credem că pentru a avea sfinți creştin ortodocşi trebuie să avem mai multe persecuţiile ci faptul că au fost unii care au găsit tăria pentru a mărturisii adevărul ortodox de credinţă.

Este adevărat că în secolul XX persecuţia sovietică a ortodoxiei a avut mai multe puncte de asemănare cu persecuţia habsburgă din Transilvania. Cert este că nu se poate stabilii cu o precizia sistemică cum apar persecuţiile anticreştine.

Sunt mai multe zone din lume în care şi în zilele noastre creştinii – dar nu creştinii ortodocşi – sunt persecutaţi în mod sistematic.

Este clar că în acest tablou al persecuţiilor anti-creştine din mai multe epoci ale istoriei se poate vedea că cel rău (diavolul) caută să distrugă şi să facă rău creştinilor. Să ne readucem aminte ceea ce spunea Sfântul apostol Petru: „fiţi treji, privegheaţi. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită, Căruia staţi împotrivă, tari în credinţă, ştiind că aceleaşi suferinţe îndură şi fraţii voştri în lume" (1 Petru 5, 8-9).

Un teolog creştin ortodox spunea că fiecare apariţie a unui sfânt ortodox înseamnă o victorie asupra redutabilă asupra celui rău (diavolului). În acest sens cazul Sfântului Sofronie de la Afteia este fără doar şi poate o victorie a Bisericii Creştin Ortodoxe asupra forţelor infernale ale iadului. Unii ar putea spune că o astfel de afirmaţie este mult prea mult. Este bine să ştim că sfinţii sunt oameni care s-au mântuit şi fiindcă au ajuns prietenii lui Dumnezeu pot să mijlocească şi pentru noi la Dumnezeu.[153]

Iată ce spunea Sfântul Dumitru Stăniloae despre sfântul creştin ortodox: „în persoana sfântului, prin disponibilitatea sa în relații, prin extrema sa atenție față de celălalt, prin promptitudinea cu care se dăruie lui Hristos, umanitatea este tămăduită și înnoită. Cum se manifestă în mod concret această umanitate înnoită? Sfântul lasă să se întrevadă față de fiecare ființă umană un comportament plin de delicatețe, de transparență, de puritate în gânduri și în sentimente. Delicatețea sa se răsfrânge chiar și asupra animalelor și a lucrurilor, pentru că, în tot și în toate, el vede un dar al iubirii lui Dumnezeu și pentru că nu vrea să rănească această iubire tratând aceste daruri cu nepăsare și cu indiferență. El respectă pe fiecare om și fiecare lucru și, daca un om sau chiar un animal suferă, el le arată o compasiune profundă."[154]

Este adevărat că nu avem prea multe apariţii ale Sfântului Sofronie după moartea sa. Aceasta fiindcă ştim că tradiţia creştin ortodoxă vorbeşte de mai multe apariţii (aghiofanii) ale sfinţilor creştini ortodocşi la mai mulţi dintre ce vii.

Totuşi avem o mărturie cât se poate de clară şi de bună în acest sens din viaţa Sfântului Sofronie.

Omul de azi este un om care – după cum spunea teologul Jean Claude Larchet – este de multe ori în căutare de sacru de multe ori inconştient. Omul tânjeşte după sacru (sfinţenie) deşi ajunge să nu dea curs acestei chemări ale sale fiindcă o înlocuieşte cu mai multe surogate:

- secularism,
- materialism,
- sau hedonism.

---

[152]https://historia.ro/sectiune/general/persecutiile-impotriva-crestinilor-in-imperiul-565187.html (accesat pe 11.05.2025).

[153] A se vedea Radu Teodorescu, *Sfinții și sfințenia în timpurile de azi* (Cugir, 2014).

[154] Părintele Dumitru Stăniloae, *Rugăciunea lui Iisus și experiența Duhului Sfânt*, fragment din capitolul: *Gingășie și sfințenie* apud https://parinteledumitrustaniloae.wordpress.com/2014/09/09/portretul-sfantului/ (accesat pe 03.05.2025).

Ei bine avem în persoana Sfântului Sofronie de la Afteia o persoană care a ajuns să trăiască plenar sacrul – de care vorbesc atât de mulţi istorici ai religiilor din vremurile noastre – şi acest lucru el l-a făcut sub o formă creştin ortodoxă. După cum spunea părintele Rafail Noica firea omului este ortodoxia indiferent de naţionalitate sau etnie. Oamenii însă ajung să îşi camufleze această fire ortodoxă cu mai multe surogate religioase dintre care poate unul dintre cel mai cunoscut este în zilele noastre secularismul.[155] Ei bine ştim că Sfântul Sofronie nu s-a confruntat cu secularismul ci cu erezia greco-catolică. Nu voim să îi demonizăm pe greco-catolici dar ei dacă ar fi sinceri şi-ar da seama că nu poţi să fi şi ortodox şi catolic în acelaşi timp.

CONCLUZII

Această carte se vrea o actualizare a unui sfânt creştin ortodox care de cele mai multe ori este trecut cu vederea şi ignorat. El totuşi a existat şi a dat mărturie despre credinţa creştin ortodoxă şi despre rolul ei mântuitor în viaţa omului. Prin aceste rânduri am voit să refacem itinerarul unei vieţi grele dar în acelaşi timp o viaţă frumoasă trăită pentru credinţă şi pentru Biserica Creştin Ortodoxă.

Am vorbit prin urmare de mai multe valenţe ale vieţii Sfântului Sofronie de la Afteia printre care cele mai importante au fost de mărturisitor şi de luptător contra ereziei. Sfinţii sunt mult mai sensibili la erezii decât suntem noi. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă în cele din urmă cu toţii voim să fim oameni credincioşi dar nu ne luăm religia şi credinţa prea în serios.[156]

Cu privire la Sfântul Sofronie şi rezistenţa sa la încercările de uniaţie din vremurile sale istoricul american Keith Hitchins spunea: „mișcarea stârnită de Sofronie oferă perspective valoroase cu privire la noțiunile populare de comunitate. Climatul de opinie predominant în sat, după cum a arătat rezistența ortodoxă față de Unirea cu Roma, pare unul istoric, non-național și într-o anumită măsură milenar. Cei care l-au urmat pe Sofronie și-au văzut propriile vieți în termenii dramei biblice de cădere a omului și de răscumpărare. Trecutul creștin este așadar prezentul lor, făcut în continuare real prin ceremoniile religioase. Într-un anumit sens, ei au trăit un prezent continuu, în care credințele și practicile străvechi erau modele pentru viața de zi cu zi. Religia le-a determinat cadrul de referință pe pământ, iar, când s-au gândit la apartenența lor la o comunitate mai presus decât cea a familiei sau a satului, ei s-au considerat parte a lumii ortodoxe. Este clar că a existat o conștiință etnică - ei erau conștienți de diferențele dintre ei și sârbi, de exemplu, și s-au agățat de „religia valahă" - dar ideea de națiune ca un context natural în care ar trebui să trăiască era străină de ei."[157]

Sfântul Sofronie de la Afteia a fost un reprezentat de seamă al călugărilor creştin ortodocşi care au lăsat toate şi duc o viaţă solitară numai şi numai pentru Dumnezeu. Am arătat în această carte că nu toţi pot să ducă o astfel de viaţă şi că trebuie o chemare specială în acest sens.

Viaţa Sfântului Sofronie este o invitaţie de a ne mărturisii credinţa creştin ortodoxă în vremuri în care nu sunt mulţi care pun mare preţ pe ea. După cum am spus Sfântul Sofronie nu a făcut minuni ca mulţi alţi sfinţi dar a adus o mărturie pentru ortodoxie în vremuri tulburi şi dificile.

„Acolo, în adâncul beznei, stătea închis un călugăr. Zdrenţăros, slab, înfometat. Cel mai "periculos" călugăr al Ardealului acelor vremuri. Aruncat în lanţuri, chiar în seara de Crăciun din anul 1759. Sfântul Sofronie "de la Cioara". Monahul care ridicase, prin puterea cuvântului său, puzderii de români împotriva noii rânduieli austro-ungare, spre păstrarea "legii credinţei strămoşeşti", asemănat cu "un Moise trimis de Dumnezeu pentru izbăvirea românilor", un "sfânt luptător", ce ajunsese s-o înspăimânte pe însăşi împărăteasa Maria Tereza, cu periculoasele sale "agitaţii". "Nici nu va închipuiţi ce importanţă a avut acest Sofronie pentru istoria noastră. A redeşteptat Transilvania! Dacă nu era el - spun istoricii - nici răscoala lui Horea n-ar fi fost. Fără el, cine ştie, poate ca nici n-am mai fi avut astăzi ortodocşi aici, in Ardeal...".""[158]

Acesta a fost Sfântul Sofronie de la Afteia care trebuie să ştim că a mers până la capăt pentru a apăra ortodoxia şi tradiţia creştin ortodoxă. Trebuie să ne dăm seama de faptul că el a fost într-un anume sens o persoană providenţială care a ştiu ce trebuie să facă pentru a menţine vie tradiţia Bisericii.

Această carte prin urmare se vrea o aducere aminte şi o descriere a etosului vieţii unui sfânt creştin ortodox pe care istoria l-a uitat şi pe care numai câţiva pelerini ocazional pe la Mănăstirea Afteia ajung să îl mai comemoreze.

---

[155] A se vedea Nicu Gavriluță, *Secularismul și camuflările sacrului* (Iași, 2025).
[156] A se vedea Radu Teodorescu, *Seriozitatea în sens laic, moral și ecclesial* (Cugir, 2018).
[157]Keith Hitchins, *The Romanians 1774-1866*, Oxford University Press, 1996, pp. 202-203.
[158] http://arhiva.formula-as.ro/2010/921/societate-37/sofronie-de-la-cioara-12515 (accesat pe 11.05.2025).

Sfinții sunt cei care și-au câștigat mântuirea și la fel de bine au puterea să mijlocească în fața lui Dumnezeu pentru noi. În acest sens troparul dedicat sfinților Visarion, Sofronie și Oprea este cât se poate de sugestiv: „luptătorilor pentru Ortodoxie, ca niște îngerești trâmbițe ați înviorat în suflete îndrăznirea mărturisirii dreptei credințe, și ca niște înțelepți propovăduitori, pe popor l-ați hrănit cu dreaptă și luminată învățătură. Mari au fost ostenelile lucrării voastre; mare și osârdia propovăduirii; mare a fost și rodul luptei voastre drepte, pururea pomeniților ostași ai lui Hristos."[159]

S-au scris mai multe lucruri despre cei trei mărturisitori pentru ortodoxie Visarion, Sofronie și Oprea dar sunt destul de puține lucruri scrise despre Sfântul Sofronie. Am voit în această carte să facem o dezvoltare a spiritualității Sfântului Sofronie de la Afteia fiindcă adevărul este că sunt puțini cei care știu multe despre acest sfânt. El se mai studiază în facultățile de teologe sau seminariile teologice dar evident că în mare sunt puțini cei care știu despre

- sfințenia,
- luptele
- și mărturia

pe care acest sfânt le-au adus în epoca sa.

Deși supus autorităților imperiale habsburge ei bine Sfântul Sofronie a fost unul care nu a mai putut suporta faptul că aceste autorități au decis că pentru o mai bună guvernare trebuie să fie schimbată și religia și credința populației locale. Aceasta fiindcă ajungi să stăpânești un popor cel mai bine dacă îl stăpânești și religia și credința.

Acest lucru a făcut ca un călugăr aparent inofensiv să devină o mare amenințare pentru un imperiu ce discrimina în cel mai cras mod. Iată ce spunea despre Uniație Sfântul Paisie de la Neamț: **„**Unia este o aşchie desprinsă de la Sfânta Biserică a Răsăritului şi unire cu necredincioasa, ca să nu-i zic biserică râmlenească. Unia este înşelăciunea diavolului, ce-i vânează pe cei nesocotiţi întru pierzanie. Unia este un lup răpitor de suflete în piele de oaie. Unia este veninul aducător de moarte, în chip de miere, ce pierde sufletele. Unia este mlădiţa înainte-mergătoare a antihristului, ce ademeneşte cu măgulire pe cei mai neştiutori întru pierzanie. Unia este prăpastia iadului pentru cei ce nu au parte de cuget. Unia este Iuda, ce cu linguşitorul sărut a vândut Credinţa Pravoslavnică.

Şi ce să mai vorbim mult? Unia este ca şi râmlenii eretici. Cum dar uniaţii nu sunt râmleni, când toate dogmele Credinţei Ortodoxe le-au călcat în picioare şi pe cele râmleneşti le-au adoptat, zicând cu nerușinare, precum că Duhul Sfânt purcede şi de la Fiul? Şi papei de la Roma, adevăratului eretic, ce s-a preamărit şi s-a înălţat mai mult decât toată fiinţa zidirii, şi s-a asemuit pe sine cu Dumnezeu, şi care zice: „Precum că eu nu pot nici cu cuvântul, nici cu fapta, nici cu gândul să greşesc niciodată", aceluia i se închină şi, în loc de Hristos, pe el de căpetenia bisericii îl au."[160]

Este evident că am făcut un mare efort în această carte în a ajunge să prezentăm imaginea unui sfânt despre care știm în zilele noastre puține lucruri dar de a cărui sfințenie nu trebuie să ne îndoim. Aceasta fiindcă numai Dumnezeu știe în ce condiții de viață a trăit Sfântul Sofronie în vremurile sale. Așa se face că am vorbit în această carte și despre caracterul ascetic al vieții Sfântului Sofronie care știm că a dus o viață de ascet. Este o viață pe care nu toți pot să o ducă dar pe care el a reușit să o împlinească.[161]

Noi creștinii ortodocși – și mai ales creștinii ortodocși români – considerăm că avem în persoana Sfântului Sofronie de la Afteia un mijlocitor la Dumnezeu pentru noi și pentru mântuirea noastră. Aceasta fiindcă avem nevoie de sfinți care să se roage și în cer pentru noi. Sfântul Sofronie s-a rugat toată viața lui pământească și acum se poate ruga și pentru cei care îi cer ajutorul.

Este adevărat că pentru lumea de azi cultul sfinților creștin ortodocși este unul ciudat și greu de înțeles. Nu este de mirare că mai ales bisericile protestante nu au nici un cult al sfinților. Ortodoxia are un cult al sfinților fiindcă este bine să ne dăm seama că trăim într-o lume a diferențelor. Nu putem să îi considerăm egali în fapte pe un criminal în serie sau pe un pedofil cu un călugăr creștin ortodox care toată viața s-a rugat și a postit și a trăit departe de lume și de agitația ei.

Aceasta fiindcă este bine să știm că sunt mai mule imperative morale pe care nu se poate să le trecem și pe care nu avem cum să le ignorăm. Cultul sfinților este un cult care ne face să ne dăm seama că sunt unii care au ajuns nu numai să își câștige mântuirea dar au devenit și buni prieteni cu Dumnezeu.

---

[159] Troparul Sfinților Visarion, Sofronie și Oprea.

[160] Sfântul Paisie de la Neamț**,** *Cuvinte și scrisori duhovnicești*, Editura Doxologia, Iași, 2010, p. 75 apud https://doxologia.ro/ce-este-dar-uniatia (accesat pe 11.05.2025).

[161] A se vedea Vasilios Papadaki, *Asceza ortodoxă* (Galați, 2015).

Evident că am voit să prezentăm în această carte contextul istoric al vieții Sfântului Sofronie de la Afteia: „îndată după trecerea Transilvaniei în stăpânirea Habsburgilor, aceștia au început o acțiune energică pentru consolidarea dominației lor. În această acțiune, un rol însemnat a revenit romano-catolicismului. De aproximativ un veac și jumătate, calvinii dețineau o situație privilegiată în principatul transilvan, catolicii fiind înlăturați aproape cu desăvârșire din viața politică.

Odată cu trecerea Transilvaniei în stăpânirea Habsburgilor catolici, puterea calvinilor trebuia slăbită, în vederea întăririi confesiunii catolice, care – între cele patru confesiuni recepte – era cea mai slabă. Cu alte cuvinte, trebuia schimbat raportul de forțe în favoarea catolicismului. În acest scop, au fost inițiate o serie de acțiuni în favoarea Bisericii catolice: restituiri de moșii pierdute și de biserici, danii noi, la care se va adăuga și lucrarea iezuiților, reveniți în Transilvania, odată cu stăpânirea habsburgică. S-au refăcut episcopiile catolice maghiare din Oradea (1692) și Alba Iulia (1715).

Dar recâștigarea pozițiilor economice, politice și religioase pierdute în favoarea calvinilor sub principii Transilvaniei – majoritatea de confesiune calvină – nu se putea face decât prin sporirea numărului catolicilor. Întrucât recatolicizarea luteranilor, calvinilor și unitarienilor era, practic, imposibilă, misionarii iezuiți și-au îndreptat atenția asupra românilor ortodocși, care erau mai numeroși decât toate cele trei națiuni recepte laolaltă.

Prin atragerea românilor ortodocși la unirea cu Biserica Romei se urmărea, pe de o parte, creșterea numărului catolicilor și – implicit – creșterea rolului politic al „statului catolic ardelean" (reprezentanții catolicilor în Dietă), iar, pe de altă parte, ruperea legăturilor, de orice natură, cu ortodocși din Țara Românească și Moldova."[162]

Uniația a fost nu numai o încercare de a schimba religia ortodocşilor din Ardeal dar la fel de bine şi o încercare de a şterge din istorie acest popor care trebuia să devină aservit curții imperiale de la Viena. Aşa au fost vremurile şi evident că nu putem să le prezentăm altfel de cum au fost.

Se pare că nu a fost voia lui Dumnezeu ca ortodoxia să dispară din România şi pentru acest lucru El a scos mai mulți mărturisitori pentru ortodoxie care au şi-au adus un aport mare la menținerea acestei credințe. Aceasta fiindcă este cumva demn de remarcat cum un călugăr creştin ortodox ca Sfântul Sofronie să ajungă să creeze o mişcare ce a scos din letargia ignoranței toată Transilvania.[163]

„Din a doua jumătate a secolului al XVI-lea și până către sfârșitul celui de-al XVII-lea, se desfășurase o puternică acțiune prozelitistă calvină printre români, iar mitropoliților ortodocși din Alba Iulia li se fixaseră, în mai multe rânduri, niște condiții oneroase pentru a își continua activitatea.

Câțiva mitropoliți au fost înlăturați din scaun, pentru neîndeplinirea condițiilor impuse de cârmuitorii calvini ai Transilvaniei. Se adăuga și situația economică-socială a preoților ortodocși, care erau siliți să îndeplinească robota, în rând cu păstoriții lor iobagi, de multe ori să dea dijmă chiar și preoților luterani și calvini. Iar în cursul războiului turco-austriac din 1683-1699, preoții români au fost impuși cu felurite dări extraordinare, de război, în timp ce preoții altor confesiuni cu sesii parohiale, salarii și venituri însemnate erau scutiți, pe motiv că aparțineau unor confesiuni recunoscute.

De toate aceste nemulțumiri ale clerului ortodox, au știut să profite iezuiții în încercările lor de atragere a românilor la „unirea cu Roma". Este de menționat că uniri de acest fel au avut loc și la Brest, în 1596, cu o parte din clerul, nobilimea și credincioșii ucrainieni din regatul polon, apoi la Muncaci, în 1646, a rutenilor din Ucraina subcarpatică."[164]

Este evident că am ajuns să trăim într-o lume în care diferențele în materie de religie ne îngrijorează. Aceasta fiindcă sunt mai multe religii în lumea noastră şi acest lucru nu este bine. Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că vom ajunge să fim unii care să ne dăm seama de veridicitatea unei religii dacă ne vom uita la sfinții ei.

Ortodoxia a dat mai mulți sfinți dintre care am enunțat în această carte pe Sfântul Sofronie de la Afteia. Am voit ca prin prezentele rânduri să ne aducem aminte din istorie de un sfânt care s-a nevoit şi care a suferit prigoană pentru ortodoxie. Nu credem că Sfântul Sofronie ar fi făcut acest lucru dacă el nu era încredințat că luptă pentru adevăr şi ortodoxia este o credință mântuitoare.

---

[162] https://ro.orthodoxwiki.org/Na%C8%99terea_unia%C8%9Biei_%C3%AEn_Transilvania (accesat pe 11.05.2025).
[163] A se vedea Mircea Păcurariu, *Uniația în Transilvania în trecut și astăzi* (Sibiu, 1994).
[164] https://ro.orthodoxwiki.org/Na%C8%99terea_unia%C8%9Biei_%C3%AEn_Transilvania (accesat pe 11.05.2025).

Nu ai cum să ajungi să suferi închisoare pentru o credinţă care ştii că este falsă. Ori am vorbit că Sfântul Sofronie nu numai că a fost hărţuit pentru credinţa lui dar la fel de bine a fost şi întemniţat. Acest lucru trebuie să ne motiveze şi pe noi să ne luăm credinţa creştin ortodoxă în serios fiindcă prin ea ne câştigăm mântuirea.

Iată ce spunea în acest sens mitropolitul Bartolomeu Anania despre cum este trăită şi simţită ortodoxia de către români: „pe de altă parte, nu spunem nimic nou afirmând că poporul român s-a născut creştin şi că a intrat în istorie cu o foarte limpede conştiinţă ortodoxă. Ca atare, nimic mai firesc decât ca Ortodoxia românească să participe la zestrea sufletească a poporului care a îmbrăţişat-o şi pe care ea, la rându-i, l-a ocrotit, l-a înnobilat şi l-a sfinţit. Această Ortodoxie s-a dovedit, de-a lungul secolelor, tot atât de tolerantă faţă de alte credinţe religioase pe cât s-a dovedit poporul român faţă de cei de alt neam. Faptul e cu atât mai semnificativ cu cât, de obicei, cei de alt neam sunt şi de o altă credinţă. Mai nou, în secolul nostru, e cunoscută deschiderea Bisericii noastre faţă de Mişcarea Ecumenică şi importanta ei contribuţie la promovarea reconcilierii şi refacerea unităţii bisericeşti pe întreaga planetă. Mai mult, ea este aceea care a iniţiat şi întreţinut ceea ce în ultimele decenii s-a numit „ecumenism local", adică joncţiunea tuturor cultelor religioase din ţara noastră— creştine si necreştine — în încercarea de a găsi între ele nu numai puncte de contact pentru apărarea intereselor comune, ci şi modalităţi tacite — printr-un amplu consens acoperit — de a rezista împotriva multiplelor şi perfidelor asalturi ale ateismului comunist."[165]

Doi preoţi creştin ortodocşi mergeau la hramul Mănăstirii Afteia.

- Ce vreme frumoasă.
- Aşa este.
- Va fi bine de acest hram.
- Şi vor venii şi mai mulţi oameni.
- Da.
- Ştii ce mă întreb?
- Ce?
- Oare chiar se roagă Sfântul Sofronie pentru noi.
- Da.
- De unde ştii?
- Fiindcă a fost un călugăr cu viaţă îmbunătăţită.
- Ştii unde mai sus călugări autentici?
- La Muntele Athos?
- Da.
- Cred şi eu.
- Chiar zilele acestea am citit ceva interesant despre un fel de călugări nevăzuţi din Athos.
- Nu mai spune.
- Ba da.
- Şi ce ai citit?
- Un pelerin care urca pe drumul abrupt de la țărmul Sfintei Ana Mici s-a întâlnit cu astfel de Sfinți, după ce se rătăcise prin pădure, și, la dorința lui de a-i urma, aceia i-au spus așa.
- Tu, frate, ești menit pentru Schitul Mănăstirii Xenofont și i-au arătat drumul spre a se duce la părintele duhovnic Sava, care-i va spune ce are de făcut.
- Și?
- Pelerinului, după ce s-a îndepărtat puțin de ei, i-a părut rău că i-a părăsit și că a lăsat să-i scape asemenea Sfinți. S-a întors și i-a căutat mult timp, dar nu i-a mai găsit nicăieri. Atunci s-a dus la părintele Sava și i-a povestit totul.
- Şi ce i-a spus părintele Sava?
- Părintele Sava i-a spus aşa.
- Ce?
- Tu, fiul meu, nu eşti pregătit să-i urmezi, dar probabil că te îndoiai că ar exista astăzi în Sfântul Munte asemenea Sfinţi şi de aceea ţi i-a arătat Dumnezeu. Tu o să te închinoviezi la Schitul Mănăstirii Xenofont.
- Înţeleg.

[165] Valeriu Anania, *Pro-memoria. Acțiunea catolicismului în România interbelică* (Bucureşti, 1992) p. 2.

- Şi într-adevăr, aşa s-a întâmplat, pentru că acest frate a fost tuns în monahism la Schitul Mănăstirii Xenofont.
- Exact cum au spus acei pustnici?
- Da.
- Acest fapt mi-a fost povestit de părintele duhovnic Acachie din Kapsála, om sporit duhovnicește și iubitor de adevăr, care l-a cunoscut pe cel ce i-a întâlnit pe pustnicii nevăzuți şi de la care a căutat să afle toate amănuntele despre această întâmplare.[166]
- Nu ştiam despre această întâmplare.
- Este din Patercul atonit.
- Frumos.
- Este bine să ştii că aici la Mănăstirea Afteia a trăit un sfânt.
- Aşa este.
- Ştii ce cred?
- Ce?
- Că cultul sfinţilor se leagă de credinţa în viaţa de apoi.
- De ce?
- Oamenii au nevoie să ştie că unii au ajuns în rai.
- Şi ei sunt sfinţii?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Sfinţii sunt oameni ca noi.
- Evident.
- Dar totuşi prin credinţă şi virtuţi au ajuns să fie unii plăcuţi în faţa lui Dumnezeu.
- Crezi că Sfântul Sofronie este plăcut în faţa lui Dumnezeu?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă a dus o viaţă grea şi plină de greutăţi.
- Ca să nu mai spunem de nevoinţă.
- Da.
- Fiindcă a fost călugăr.
- Sfântul Antonie cel Mare spunea că cel rău (diavolul) nu îi poate suporta pe călugări.
- Fiindcă renunţă la toate pentru Dumnezeu?
- Da.
- Sunt de acord.
- Au mai fost sfinţi de la Mănăstirea Afteia?
- Nu.
- Doar Sfântul Sofronie?
- Da.
- Înţeleg.
- Poate aşa a fost voia lui Dumnezeu.
- Totuşi sunt şi călugări buni la Afteia.
- Aşa este.
- După Sfântul Sofronie mănăstirea a fost închisă şi redeschisă de 4 ori.
- Nu ştiam.
- Aceasta fiindcă tradiţia monahală a ajuns să se oprească uneori.
- Nu este uşor să fi călugăr.
- În nici un fel.
- Este cu adevărat greu să ajungi să trăieşti în aceste condiţii.
- Poate că pe călugări în întăreşte harul lui Dumnezeu.
- Tot ce este posibil.
- Se spune că neputinţa omului este putinţa lui Dumnezeu.

[166] Patericul Sfântului Munte, Monahul Andrei Aghioritul, Editura Sophia, 2013 apud https://triadikon.ro/10-marturii-uimitoare-despre-cei-7-pustnici-nevazuti-ai-sfantului-munte-athos/ (accesat pe 11.05.2025).

Am vorbit în această carte despre faptul că Sfântul Sofronie de la Afteia a fost o persoană care a ales să nu facă nici un compromis religios într-o epocă în care religia era mai mult un instrument politic decât unul de credinţă. Habsburgii au fost unii care au politizat religia şi acest lucru a stârnit o mare nemulţumire din partea românilor ortodocşi. Dacă erai catolic în Transilvania Sfântului Sofronie evident că aveai mult mai multe drepturi decât dacă erai ortodox. „Despre cât de machiavelice şi nedemne au fost manevrele care au dus la apariţia Uniaţiei în Transilvania s-a scris mult, inclusiv de către autori greco-catolici îndureraţi de adevărul istoric. *Falsurile* care constituie „actele de unire cu Roma" sunt un exemplu clasic. Dovedite ca falsuri, înscrisurile mincinos atribuite Mitropolitului Teofil al Ardealului, de pildă, încă sunt revendicate de Papalitate şi propaganda catolică drept acte „valide" şi promovate ca adevărate. Se ignoră în schimb documentele – austriece şi ungureşti – care arată că la zeci de ani de la „Unirea cu Roma" Românii Ardeleni habar nu aveau de această aşa-zisă unire. Dimpotrivă, o respingeau cu indignare şi îşi reafirmau legătura nezdruncinată cu Biserica lui Hristos Dreptslăvitoare, adică Pravoslavnică sau Ortodoxă (în română, slavonă sau greacă, titlurile înseamnă acelaşi lucru)."[167]

Cartea noastră se vrea prin urmare o mărturie despre viaţa unui sfânt care şi-a mărturisit credinţa până la capăt. Acest exemplu îl putem lua şi noi şi ne putem orienta după el în vremurile noastre în care se crede că globalizarea va ajunge să niveleze toate credinţele religioase ale omenirii. Din exemplul vieţii Sfântului Sofronie ne putem da seama că de mai multe ori acest lucru nu poate avea loc. Nu ai cum să schimbi o credinţă ce a fost lăsată de Dumnezeu.

„Către sfârşitul secolului al XVIII-lea răsculaţii lui Horea, Cloşca şi Crişan au avut ca ţintă în chip deosebit pe *grofii unguri*. Care, printre altele, ucideau periodic, la întâmplare, câte unul sau mai mulţi Români, atârnându-le trupurile pe la răscruci; motivul fiind „să le ştie Românii de frică". Aceste bestialităţi, şi altele asemenea, erau dincolo de înţelegerea bieţilor Români Ortodocşi. Care, prin urmare, erau încredinţaţi că *grofii unguri* sunt, din pricina religiei lor, posedaţi de diavoli. „Soluţia" găsită de răsculaţi în cele mai multe cazuri nu a fost uciderea *grofilor unguri* ci… **botezarea lor!** Pe care, desigur, *grofii* amintiţi o acceptau cu bucurie, ca să scape cu viaţă, dar pe care, de fapt, o simţeau ca pe o adâncă umilinţă (şi, după sfârşitul răscoalei, au răsplătit-o cumplit, cu torturi şi uciderii inimaginabile)."[168]

Ei bine acesta a fost climatul în care a ajuns Sfântul Sofronie de la Afteia să îşi ducă activitatea şi să se facă cunoscut. Exemplul lui nu a fost uitat de Biserica Ortodoxă care l-a considerat sfânt. Credem că Sfântul Sofronie şi-a câştigat foarte bine titlul de sfânt într-o lume în care se poate vedea că există multă ură şi război.

Viaţa Sfântului Sofronie de la Afteia rămâne o pildă şi un reper pentru noi cei de azi care voim să ne găsim modele şi repere morale şi spirituale. În secolul XVIII un astfel de model şi reper a fost Sfântul Sofronie.

„Cu toată rezistenţa Românilor, lipsiţi de orice sprijin intern şi extern, *Uniaţia* a înaintat. Bisericile au fost trecute la Greco-catolicism cu forţa armelor, ajungându-se la torturarea şi uciderea *preoţilor ortodocşi* care se opuneau acestei răpiri. De fapt se începea cu torturile spre a se „convinge" preoţii să accepte *Uniaţia* – şi unii o primeau de la început, de groaza chinurilor. Apoi se trecea la supunerea familiei preotului la umilinţe. Soţia şi fetele erau bătute public peste spinare, iar dacă tot nu se ceda se ajungea la descoperirea capului – simţită pe atunci ca o mare ruşine – şi ciopârţirea părului, care era tuns cât mai aproape de zero; în acea vreme, aceasta era una dintre cele mai cumplite mutilări pe care o putea suferi o femeie, fiind considerată echivalentă cu un viol sau cu tăierea sânilor. De altfel şi aceste două practici au existat în unele cazuri, soldaţii Austrieci sau Unguri socotind că *ruşinarea* (violarea) părţii feminine a familiei va sili pe preot să accepte *Uniaţia*."[169]

Am arătat prin urmare că Sfântul Sofronie de la Afteia nu a fost un călugăr fanatic după cum au voit habsburgii să îl prezinte ci un om de credinţă şi un călugăr veritabil. Trebuie să ne aducem aminte de exemplul lui şi să ştim că Dumnezeu îşi poate alege sfinţi chiar şi dintre cei la care ne-am aştepta cel mai puţin.

Chipul ascetic al vieţii Sfântului Sofronie se manifestă şi azi pentru cei care vizitează Mănăstirea Afteia. Nu sunt mulţi aceştia dar totuşi sunt. Viaţa Sfântului Sofronie ne demonstrează că în timp ce unii ajung să se depărteze de Hristos prin erezii şi maşinaţii politice, ei bine cei care sunt sinceri ajung la sfinţenie. Acesta a fost şi cazul Sfântului Sofronie de la Afteia.

[167] https://mihaiandreialdea.org/tag/uniatia/ (accesat pe 11.05.2025).
[168] Idem.
[169] Ibidem.